

III
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

VII ISTUNGJÄRK.

1. oktoobrist 1928 — 21. detsembrini 1928.

Lisa nr. 1.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

meetri- ja venesüsteemiliste mõõtude vahekorra seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 105, veerg 1065—1066.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on Vabariigi Valitsuse ettepaneku § 1. teinud redaktsioonilised parandused.

Lisa nr. 2.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajandusliku toetuslaenu fondi seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 73, veerg 745—746.)

Põllumajandusliku toetuslaenu seadus töötati rahaasjanduse komisjonis Vabariigi Valitsuse teadmisel peaaegu täielikult ümber ja täiendati uute põhimõtetega.

Omalajal Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu kohta avaldati rahaasjanduse komisjonis mitmesuguseid soovet. Nende kokkuvõtmine ja redigeerimine pandi vastava alamkomisjoni peale. Seaduseelnõu uue kuju ja redaktsiooni põhimõtted ja alused on kokkuvõtlikult järgmised.

Abiandmine on ette nähtud ainult toetuslaenu, mitte aga ka toetusena. Sellele vastavalt muudeti seaduseelnõu nimetus — toetuslaenu fondi seaduseks.

Toetuslaenu saajate hulka arvatakse peale põllupidajate ka väikemaa- ja väikemajapidajad. Selle toetuslaenu osaliseks jäävad ka loomade õnnetusjuhtudel ainult need õnnetused, mis pole ette nähtud Loomataudide vastu võitlemise seaduses.

Toetuslaenu fondi ühendati kõik summad, mis selleks otstarbeks mitmes järgus välja antud. Fondi moodustavatest tuludest jäeti välja põllumajanduslike saaduste väljaveo erimaksudest ja tapaloomade pealt võetavast riigi protsendimaksust saadavad tulud.

Fondi ülem- ja alammäära summad ei määratud kindlaks absoluutses suuruses, vaid nähti ette, et väljalaenamata vaba summa ei tõuseks üle 500.000 krooni.

Ka 1928. aasta ikalduse puhul antud laenusummad legaliseeriti nende üleviimisega käesolevasse seaduseelnõusse. Üksikute laenude

kestuse ajaks määrati norm kuni 5 aastani. Tähtajaks tasumata jäänud summad nõutakse 1%-lise kuu viivitusetrahviga vastuvaidlemata korras sisse.

Toetuslaenu saajate kohta võeti üles kitsendavad tingimused selleks, et ära hoida liiga väikesed ja põhjendamatud toetuslaenu nõudmised. Toetuslaenu võib saada ainult see majapidaja, kellel on põllumajanduslik toodang ikaldanud vähemalt 50% ja kogusummas mitte alla 100 krooni. Toetuslaenu nõudja kohta tehakse ka selgeks, kas ta on sattunud raskesse majanduslikku seisukorda, ja kas kahju ei ole tekkinud nõudja oma süü läbi.

Ikaldusekahjude hindamine seati uue korra alusele. Senised kogemused on näidanud, et keskkoha kuhjus liiga palju tööd. Esitatud eelnõu järgi on ikaldusekahjude hindamine pandud kohaliku valla ikaldusekahjude hindamise komisjonile. Viimane koosneb põllutöömisteeriumi poolt määratavast asjatundjast kui esimehest, maavalitsuse poolt määratud esindajast ja kohaliku vallavalitsuse poolt määratud esindajast — tegelikust põllupidajast. Kohalik komisjon teeb maakonna ikaldusekahjude hindamise komisjonile ettepaneku iga toetuslaenu paluja laenu vajaduse ja määra kohta.

Maakonna ikaldusekahjude hindamise komisjon koosneb põllutöömisteeriumi poolt määratud asjatundjast esimehest, maavalitsuse esindajast, rahaministeeriumi esindajast ja selle valla komisjoni esimehest, kui ettekandjast, kelle asjad arutamisel on, ja ühest tegelikust põllupidajast maavalitsuse määramisel. Maakonna ikaldusekahjude hindamise komisjon vaatab läbi kohaliku komisjoni tegevuse vastu tulnud protestid ja määrab kindlaks laenude suuruse põllutöömisteeriumi poolt antud krediidi ja laenu normide piires.

Põllutöömisteeriumi põllumajanduse peavalitsuse juurde asutatakse ikaldusekahjude peakomisjon, kes kinnitab maakonna hindamise komisjoni otsused. Peakomisjoni koosseis on ette nähtud võrdlemisi mitmekülgne, nagu eelnõu § 12. näha.

Komisjonide asjaajamise kulud pannakse nende asutuste peale, kelle juures need komisjonid asuvad, kuna kahjude hindamise ja laenude andmisega seotud kulud kaetakse fondi arvelt Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud eelarve piires.

Neil aastail, mil on vähe ikaldusekahje, eelnõu kohaselt ei tööta maakonna komisjonid, vaid valla komisjonide hindamisandmed saadetakse peakomisjonile. Selleks on eelnõusse võetud § 15., mille järgi hindamise komisjonid asuvad tegevusse ikalduseaastatel Vabariigi Valitsuse vastava otsuse järgi.

Lisa nr. 3.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

PEIPSI VEEPINNA REGULEERIMISEKS KREDIIDI MÄÄRAMISE SEADUS.

Peipsijärve veepinna reguleerimiseks määratakse krediiti üks miljon kuussada viiskümmend kolm tuhat krooni (Kr. 1.653.000.—), missugune summa kaetakse teedeministeeriumi erakorraliste kulude eelarvetest, vastavalt tarvilikkudele töödele, järgmiselt:

1928/1929. a. (lisaeelarve nr. 1)	Kr. 150.000.—
1929/1930. a.	„ 250.000.—
1930/1931. a.	„ 260.000.—
1931/1932. a.	„ 260.000.—
1932/1933. a.	„ 260.000.—
1933/1934. a.	„ 260.000.—
1934/1935. a.	„ 213.000.—

SELETUSKIRI.

10. juulil 1926. a. otsustas Vabariigi Valitsus, et Peipsijärve veepinda tuleb 1 jala võrra alandada, ja selleks otstarbeks määrati samal aastal lisaeelarve korras mereasjanduse peavalitsusele krediiti Kr. 80.500.—, missugusest krediidist pidi läbi viidama liivamadaliku koristamine Vasknarva all ja täpse kava välja töötamine Peipsi veepinna alandamiseks.

Liivamadaliku koristamisel tulid ilmsiks asjaolud, mis sundisid seda tööd katkestama ja kogu rõhu panema kava lõplikule väljatöötamisele, tarvilikkude uurimis- ja mõõtmistöödega kohal. Kava väljatöötamise ja uurimise tööd tehti ülesandeks sisevete uurimise büroole. Büroo esitas maikuus 1927. a. sellekohase kava, mis näeb ette kaks varianti Peipsi alandamise tööde läbiviimisel. Mõlemis variantides on Vasknarva all ettenähtud tööde läbiviimine ühel ja samal viisil. Need tööd näevad ette liivamadaliku reguleerimise ja buunide ehitamise, see töö on hinnatud 325.000 krooni. Teine osa töid, mis pinna alandamise otstarbel tuleb ette võtta Verhovsky saare all, on kavas kahes variandis ette nähtud. Nime-tame neid variante „kuivaks“ ja „märjaks“ variantideks. „Kuiva“ variandi järgi lähevad süvendusetööd Verhovsky saare juures (paekihis) maksma 953.000 krooni, ja tööd võetakse ette jõe kõrvalharus, kõrvalharu sulgemisega vastavate mullatammidega ja süvendusetööde läbiviimisega väljapumbatud jõesängis. See variant on küll odavam kui „märj“ variant, mis näeb ette peaharu süvendamise vee alt Verhovsky saare juures ja läheb maksma 1.328.000 krooni, kuid „kuiva“ variandi juures tuleb süvenduse aja kestusel jõe ülepaisutamisega tegemist; selle mõju vähendamiseks tulek-

sid tööd kiires tempos läbi viia, s. o. 2—3 aasta jooksul, missugustel aastatel tuleks jõe ülepaisutamisega kui paratamatusega leppida. Sarnane töötamisviis nõuab ka korraga suuremaid krediite ja suuremaid abinõude hulki, mis selle vähese aja jooksul tuleb amortiseerida. Loomulik, et meie praegustes oludes sarnane kiire tempo ei ole läbiviidav ja Peipsi pinna alandamise tööd tulevad läbi viia „märja“ variandi järgi, mis üldsummas läheks maksma Kr. 1.653.000.—. Töö jaotus tuleks läbi viia seitsme aasta jooksul, nii et madalavee perioodil oleks töö teostatud.

Süvendusetöödega tuleks algust teha juba 1929. aasta kevadel; kuid see on ainult siis võimalik, kui tarvilikud tööabinõud talve jooksul muretsetakse. Selle tõttu on tarvis osa krediiti määrata 1928./29. aasta esimese lisaeelarve korras ja 1929./30. aasta eelarvesse võtta summad, mis võimaldavad tööabinõude lõpliku väljamaksmise ning tööde algamise, et järgmiseks aastaks tuleks lubada kokku vähemalt 400.000 kr., millest lisaeelarve korras ette nähtud 150.000 krooni, ja 1929./30. aasta eelarve korras nõutakse 250.000 krooni. Tööabinõudest, mis selleks vajalikud, oleks nimetamise väärt ühe kopsüvendaja, kivipraamide sisseesedav vastavate jõumasinatega ja tarvilikud praamid kivide äravedamiseks.

Veepinna alandamise küsimus on ilmingimata seotud selle tasuvuse küsimusega. See küsimus oli ministritevahelise komisjoni poolt määratud asjatundjate komisjonis arutamisel 7. septembril 1928. Nimetatud komisjon tuli otsusele, et rentabiliteedi protsent rahvamajanduslikult on nende tööde juures vähemalt 8%. Sama komisjon asus ka seisukohale, et ainus radikaalne ja otstarbekohane abinõu suurvee vastu võitlemiseks Peipsijärve ümbruses on Peipsi pinna alandamine 0,3 mtr. võrra, ja tööd tuleksid järgmisest suvest teostamisele võtta.

Tasuvuse määramisel on välja mindud maa-alade suurusest ja nende viljasaagi hindamisest, kusjuures on arvestatud kolme liiki maa-aladega, ja kõik maa-alad on võetud, kui heinamaad, vastavalt kolmeliigilise saagiga, millest kõige suurema saagiga on loetud luhaheinamaad, mis ka pärast veepinna allalaskmist samasteks jäävad ja mingisuguseid kultiveerimise töid ei vaja. Maa-ala üldpind, mis ülejutusest vabaneb, oleks võrdne 42.900 hektarile, kusjuures see arv tuleb võtta kui keskmine arv, mis on välja toodud 42 aasta andmete põhjal (1885—1927) suvise poolaasta veepinna seisu ja kestuse järgi. Uputuse kestus, mis väga tähtis vegetatsiooni perioodil, väheneks keskmiselt 105-lt 55 päevale; kui praeguse olukorra juures maa-alad üle 30,00 krg

mtr. vabanevad vee alt alles augusti alguses, oleks veepinna allalaskmisel need veest vabad hiljemalt juuni alguses, ja vegetatsiooni periood oleks normaalne. Kõrgete ja madalate veepindade kestuse vahetõrku muutuks 1 : 1-1t 1 : 2-le, teiste sõnadega, väheneks kõrgevee kestus.

Mis puutub tööde läbiviimise meetodisse, siis võiks siin kõne alla võtta neli meetodit:

1) teostamine majanduslikul teel riigi oma masinatega;

2) teostamine majanduslikul teel, rentides masinad välismaalt;

3) tööde väljaandmine eraettevõtjatele, kusjuures riik muretseb masinad;

4) tööde väljaandmine eraettevõtjatele ühes masinate muretsemisega.

Esimese meetodi juures kuluks 1 kuni 1^{1/2} aastat masinate ehitamiseks (oletades, et tehakse kodumaal) ja tööd algatatakse 1930. aastal.

Teise meetodi juures oleks võimalik tööd juba 1929. aastal algada, kuid otstarbekohasus on oleval täiesti neist tingimustest, millega masinaid suudetakse kätte saada.

Kolmas meetod ei too tööde kiirust, kuid võimaldab väiksema riigi koosseisuga töötada.

Neljanda meetodi juures, kui leiduvad vastavad ettevõtjad, kes välismaalt masinaid kohe sisse toovad, on võimalik tööd juba 1929. a. algada, ja kui ettevõtja on nõus maksimisega 6 aasta jooksul leppima tööd kahe aasta jooksul läbi viia.

Missugune neist meetoditest leiab tegelikult elus läbiviimise, see on oleval vastustest, mis vastavatele järelepärimistele saadakse.

Lisa nr. 4.

Rahaasjanduse komisjoni (laiendatud koosseisus)

SELETUSKIRI

Peipsi veepinna reguleerimiseks krediidi määramise seadusele.

Ühinedes Vabariigi Valitsuse eelnõu seletuskirjas toodud motiividega, esitab rahaasjanduse komisjon (laiendatud koosseisus) käes-

oleva seaduseelnõu muutmatult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 5.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

endise „Tallinna heategeva seltsi“ varanduste korraldamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 29, veerg 275—280.)

Üldkomisjon on käesoleva eelnõu vastu võtnud muutmatult Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

Üldkomisjon ühineb valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 6.

Rahaasjanduse komisjoni (laiendatud koosseisus)

SELETUSKIRI

riigi 1928./1929. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 89, veerg 825—852.)

Riigi 1928./1929. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule kulude ja tulude tasakaalus Kr. 8.436.800 suuruses.

Sellele lisaks nõudis Vabariigi Valitsus kahe täiendava ettepanekuga lisakrediite Kr. 980.240 + Kr. 10.000 = Kr. 990.240, näidates Kr. 980.240 lisakulude katteks uusi tulullikaid, kuna Kr. 10.000 katteks komisjonil enesel tuli ressursse leida.

Seega kujunes lisaeelarve nr. 1 Vabariigi Valitsuse ettepanekus kulude osas Kr. 9.427.043 ja tulude osa Kr. 9.417.043 suuruseks.

Rahaasjanduse komisjon (laiendatud koosseisus) esitab lisaeelarve nr. 1 Riigikogule kulude ja tulude tasakaalus Kr. 9.414.976 suuruses.

Kulude ja tulude ning nende muudatuste üldkokkuvõte:

Kulude ja tulude nimetus.	Vabariigi Valitsuse ettepanek.	Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.	Rahaasjanduse komisjonis Suurendatud + Vähendatud —
Kulud:			
Korralised	1.294.595	1.254.163	—40.432
Erakorralised:			
a) riigikeskasutuste kulud	4.524.668	4.503.033	—21.635
b) operatsiooni fondid	3.607.780	3.657.780	+50.000
Kokku kulud	9.427.043	9.414.976	—62.067
			+50.000
Tulud:			
Korralised	6.358.603	6.356.536	—2.067
Erakorralised	3.058.440	3.058.440	—
Kokku tulud	9.417.043	9.414.976	—2.067

Nagu sellest tabelist näha on komisjon vähendanud korralisi kulusid Kr. 40.432 ja erakorralisi — riigikeskasutuste kulude osas — Kr. 21.635 võrra, kokku 62.067 krooni, ning nende vähendamiste arvel suurendanud ope-

ratsiooni fonde Kr. 50.000 võrra, kattes vähendamise ülejäägist Vabariigi Valitsuse poolt täiendava ettepaneku põhjal katteta nõutud Kr. 10.000 ning tulude ülejäägi Kr. 2.067 jätnud riigikassasse reservi.

Kulude ja nende muudatuste üldkokkuvõtte keskasutuste järgi.

Riigikeskasutuste nimetus.	Korralised kulud.			Erakorralised kulud						Korralised kulud.		
	Vabariigi Valitsuse ettepanek.	Komisjoni ettepanek.	+ suurendus. — vähendus.	A. Riigikeskasutuste kulud			B. Operatsiooni fondid.			Vabariigi Valitsuse ettepanek.	Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.	Rahaasjanduse komisjoni suurendus. + — vähendus.
				Vabariigi Valitsuse ettepanek.	Komisjoni ettepanek.	+ suurendus. — vähendus.	Vabariigi Valitsuse ettepanek.	Komisjoni ettepanek.	+ suurendus. — vähendus.			
Riigikogu	6.885	8.183	+1.298	—	—	—	—	—	—	6.885	8.183	+1.298
Riigivanem ja riigikantsleil	5.298	5.098	—200	3.000	3.000	—	—	—	—	8.298	8.098	—200
Rahaministeerium	75.700	72.095	—3.605	592.215	592.215	—	100.000	100.000	—	767.915	764.310	—3.605
Kaubandus-tööstusministeerium	12.000	9.500	—2.500	—	—	—	250.000	250.000	—	262.000	259.500	—2.500
Haridusministeerium	71.273	66.273	—5.000	422.557	418.000	—4.557	40.000	40.000	—	533.830	524.273	—9.557
Õhuministeerium	78.795	78.795	—	6.900	5.866	—1.034	—	—	—	85.695	84.661	—1.034
Siseministeerium	13.573	13.573	—	10.000	10.000	—	—	—	—	23.573	23.573	—
Sõjaministeerium	90.600	90.600	—	—	—	—	—	—	—	90.600	90.600	—
Põllutöministeerium	71.646	71.646	—	594.300	624.300	+30.000	3.217.780	3.267.780	+50.000	3.882.726	3.963.726	+80.000
Teedeministeerium	646.692	635.692	—11.000	2.891.201	2.845.157	—46.044	—	—	—	3.537.893	3.480.849	—57.044
Välisministeerium	40.692	21.267	—19.425	—	—	—	—	—	—	40.692	21.267	—19.425
Töö-koolekandemin.	181.441	181.441	—	4.495	4.495	—	—	—	—	185.936	185.936	—
	1.294.595	1.254.163	+1.298 —41.730 —40.432	4.524.668	4.503.033	+30.000 —51.635 —21.635	3.607.780	3.657.780	+50.000	9.427.043	9.414.976	+81.298 —93.365 —12.067

Suurendatud on peaauglikult põllutöö-, vähendatud — teede-, välis- ja haridusministeeriumi lisaelarvet.

Üldiselt võttes ei ole vähendused tingitud sellest, et krediite oleks üleliia ohtralt nõutud, vaid komisjon, juhitud soovist, suurendada krediite ikalduse all kannatanud põllupidajatele abiandmiseks, on võimalikuks leidnud kustutada ka krediite, mis olid nõutud ülesanneteks, mille täitmine edasilükkamist kannatab.

Sama sihti taotlevad ka sooviavaldused, mida komisjon Riigikogule vastuvõtmiseks esitab.

Kuigi suur osa lisakrediitidest tingitud on 1928. aastal liigvee läbi kannatanud põllupidajatele toetuslaenu näol ning ikalduse tagajärjel suureneva tööpuuduse all kannatavatele töölilistele töömuretsemise teel abiandmise vajadusest, kui ka teistest erakorralise iseloomuga ning aasta jooksul vastuvõetud seadustega tingitud kuludest, ei saa siinjuures jätta tähele-

panu juhtimata sellele, et lisaelarve sisaldab ka tähtsal määral krediite, mille vajadus oli tingitud juba põhieelarve kokkuseadmisel makvatest seadustest ja määrustest, ja mis selle tõttu oleksid tulnud tarvilikul määral arvestada juba põhieelarves. Kuna sarnaste krediitide puudulik arvestamine rikub riigi eelarve ühtlust siis tuleb soovida, et tuleviku põhieelarve kokkuseadmine sünniks suurema ettenägelikkusega, mille tagajärjel põhieelarve omandaks täielikuma ilme, ja lisaelarve võiks piirduda kuludega, mida põhieelarve kokkuseadmisel tõepoolest polnud võimalik ette näha, kuna see aga praegu sisaldab suurelt osalt eelarve kokkuseadmisel lihtsalt ette nägemata jäänud või sinna üles võtmata unustatud kulusid.

Kaaludes haridusministeeriumi erakorralistes kuludes ettenähtud 40.000 kr. suuruse laenu tasumise küsimust „Lauljate Liidu“ poolt, arvas komisjon tarvilikuks soovitada valitsusele võimaldada „Lauljate Liidule“ selle laenu tasumist nelja aasta jooksul.

Komisjon esitab Riigikogule vastuvõtmi- seks järgmised sooviavaldused:

1. Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus riigi metsalankide müümisel silmas peaks kohalikkude elanikkude huve ja metsa- materjalide saamise tingimused neile hõlpsa- maks teeks.

2. Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus korraldaks rutulise abiandmise neile ikalduse all kannatanud põllupidajatele, kes ikalduselaenu saajate nimekirjast välja jäänud.

3. Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus kiirelt astuks samme korralduse loo- miseks seemnevilja muretsemise suhtes ikal- duse all kannatanud põllupidajatele ja nõutaks selleks tarviliku krediidi.

Põhjendused.

KULUD.

Korralised kulud.

Riigikogu.

Peatükk I.

§ 2-b: Suurendatud Kr. 1.298 võrra Riigiko- gu juhatus e täiendaval ettepanekul 23. XI 1928. a., mille põhjustanud lisaeelarve arvestamisel tekkinud viga.

Riigivanem ja riigikantselei.

Peatükk I.

§ 8-b: Kärbitud 200 krooni, arvesse võttes nende kulude liiga äkilist tõusu.

Rahaministeerium.

Peatükk I.

§ 1-d: Vähendatud otsekoheste maksude sea- duste ümbertöötamiseks moodustatud erikomisjoni liikmete tasude osas Kr. 1.730 põhjusel, et ei ole õige tasu maksta komisjonide istungite pealt ka riigiametnikkudele, kelle otsekoheseks ülesandeks on muu seas seaduste väl- jatöötamine. Komisjon pooldab tasu- maksmist tarbekorral seaduste välja- töötamise eest, kuid mitte komisjo- nide istungite eest, sest seni ei ole võimalikuks peetud igasugu rohke- arvuliste komisjonide liikmetele — riigiametnikkudele — eritasu maksta.

Peatükk V.

- § 1-c: Vähendatud Kr. 1.275, sest et lisa- töötajate võib palgata tegelikult mitte 5 kuu vaid järelejäänud 4 kuu jooksul.
- § 1-d: Kustutatud ületunnitöötasu Kr. 300, silmas pidades lisatöötajate palka- mise võimaldamist.
- § 2-a: Kustutatud Kr. 300 põhjusel, et lisa- töötajate palkamise tõttu ei ole tarvis kavatsatud määral komandee- rimi toimida.

Kaubandus- ja tööstusministeerium.

Peatükk II.

§ 13: Toetusteks ja abiandmisteks linakasva- tuse edendamise otstarbeks siia üles võetud Kr. 2.500 üle kantud põlluma- janduse peavalitsuse operatsiooni fon- di laenu andmiseks põllupidajatele looduslike õnnetuste puhul.

Haridusministeerium.

Peatükk I.

§ 90-a: Selle paragrahvi all nõudis haridusmi- nisteerium lisaeelarves Kr. 5.000 kre- diiti koolimajade plaanide skitside võistlustellimise korraldamiseks käes- oleva aasta talvel. Komisjoni arvates ei ole see kavatsus nõnda hädavajalik, et selleks krediiti tuleks määrata lisa- eelarve korras.

Teedeministeerium.

Peatükk I.

§ 73-a: Vähendatud: 1) 2.500 krooni — 25 teehöövli valmistamise arvel, mis lisa- eelarves arvatud à Kr. 7.600, kuna ministeeriumi esindaja poolt antud seletuse järgi nende tegelik valmista- mise hind on à Kr. 7.500; 2) 7.500 krooni võrra Kihelkonna sadama juur- deveotee ehituse arvel.

Peatükk II.

§ 69: Kärbitud Kr. 1.000 võrra Nõmme linna piirides raudtee maa-alal asu- vate tänavate ja platside puhastami- seks küsitud krediiti, nõnda et sel- leks otstarbeks lisaeelarvesse jääb Kr. 1.600.

Peatükk III A.

Valitsuse eelnõus on lisaeelarve käes- oleva osa juurde lisatud märkus,

mille järgi posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse 1929./30. aasta korraliste kulude eelarve § 72. summade arvel lubatakse 1928./29. eelarve-aasta jooksul lepinguid sõlmida Kr. 450.000 suuruses.

Komisjon leidis, et sarnase volituse andmine lisaelarve juures otstarbekohane pole ning otsustas selle märkuse kustutada.

Välisministeerium.

Peatükk I.

§ 90-b: Selle paragrahvi järgi nõuti krediiti: 1) Kr. 4.544 riigikontrolli nõudmisel Riigikohtu otsuste põhjal tagasimak-sudeks määratud summade kustuta-miseks, 2) Kr. 9.865 — Londoni saatkonna alal H. Öunapuu puudujää-gi kustutamiseks ja 3) Kr. 5.016 — Rooma saatkonna alal A. Jürgenson'i puudujäägi kustutamiseks.

Komisjon, neid ettepanekuid sisuliselt kaa-lumata, otsustas need krediidid lisaelarvest kustutada, leides, et need ei ole sarnase ise-loomuga, mida ei või edasi lükata põhieelarve arutamiseni.

Töö-koolekandeministeerium.

Peatükk II A.

§ 89-a: Suurendatud Vabariigi Valitsuse täien-davate ettepanekute põhjal 23. XI 1928. nr. 2259 Kr. 30.240 võrra ja 11. XII 1928 nr. 2410 Kr. 10.000 võrra.

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Haridusministeerium.

Peatükk III B.

§ 2: Selle paragrahvi all nõuti krediiti Tartu ülikooli võimla sisseseade soe-tamiseks 14.997 kr. ning võimla kõrvalruumide sisseseade muretse-miseks 4559 kr. 35 s.

Komisjon kärpis neid summasid, määrates neiks otstarbeteks kogusummas 15.000 kr., leides, et siin ülikool omadest summadest peaks kaasa aitama.

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

§ 2: Lisaelarves oli palgakrediidid arvesta-tud arvates 1. oktoobrist s. a. Kuna aga lisaelarve selleks tähtjaks veel vastu ei olnud võetud, arvestas ko-misjon palgakrediidi arvates 1. det-

sembrist 1928, mille tõttu võimaldus nõutud krediidist kärpida 1.034 kr.

Põllutöoministeerium.

Peatükk III A.

§ 4: Komisjoni poolt üles võetud külme-tusmaja ehitamise eeltööde kuludeks Kr. 30.000, missugune krediit on kaetud komisjoni poolt lisaelarve kulude vähendamisest. Vabariigi Va-litsus selle krediidi ülesvõtmise vastu ei vaielnud.

Teedeministeerium.

Peatükk I.

§ 5. juures oleva märkuse on komisjon kus-tutanud, leides ebaotstarbekohaseks lisaelarves krediite mitmeks aastaks kindlaks määrata. Seda tuleks teha eriseadusega.

Peatükk II.

§ 16: Kustutatud, arvesse võttes, et selleks otstarbeks on tarvilik summa võetud riigi 1929./1930. põhieelarvesse, ja et eeloleval talvel võimalik pole seda tööd läbi viia.

Peatükk III A.

§ 1: Kustutatud, arvesse võttes, et tööde plaan alles kinnitamata ning tööd alga-mata. Tarbekorral võib selleks kre-diiti põhieelarvega määrata.

Peatükk IV.

§ 9: Kustutatud, arvesse võttes, et a/s. „Eesti Marmor“ omalajal on luba-duse andnud Jaagurahu silda omal jõul ehitada, missugust lubadust ar-vesse võttes Kihelkonna sadama kor-raldamine välja jäeti rannasadamate korraldamise kavast. Toetuse määra-mine võiks kaalumisele tulla siis, kui sild juba valmis ehitatud.

B. Operatsiooni fondid.

Põllutöoministeerium.

Peatükk III A.

§ 2: Suurendatud komisjoni algatusel teiste kulude vähendamise arvel Kr. 50.000 võrra. Vabariigi Valitsus selle vastu ei vaielnud.

§ 5: Suurendatud Vabariigi Valitsuse täiendava ettepaneku põhjal 23. XI 1928 nr. 2259.

TULUD.

KORRALISED TULUD.

Peatükk XII.

§ 1: Vähendatud tulude ülejäägi arvel.

Erakorralised tulud.

§§ 7, 8 ja 9 üles võetud Vabariigi Valitsuse täiendava ettepaneku põhjal 23. XI 1928 nr. 2259.

Lisa nr. 7.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

Riigi 1928./29. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1. täiendus.

KULUD.

KORRALISED KULUD.

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Tervishoiu ja hoolekande valitsus.

A. Keskasutus.

§ 89. Riiklik hoolekanne 30.240.—

Tervishoiu ja hoolekande valitsuse keskasutus 30.240.—

Töö-hoolekandeministeerium 30.240.—

Korralised kulud 30.240.—

ERAKORRALISED KULUD.

B. Operatsiooni fondid.

Põllumajanduse peavalitsuse peavalitsus.

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 5. Laen 1928. aastal liigvee läbi kannatanud põllupidajatele 950.000.—

Põllumajanduse peavalitsuse keskasutus 950.000.—

Põllutööministeerium 950.000.—

Operatsiooni fondid 950.000.—

Erakorralised kulud 950.000.—

Kulud 980.240.—

TULUD.

ERAKORRALISED TULUD.

§ 7. Eesti panga 1927. a. tuludest moodustatud fond 300.000.—

§ 8. Ülekanne asundusekapitalist 530.240.—

§ 9. Maakorralduse ja metsade peavalitsuse operatsiooni summadest 150.000.—

Erakorralised tulud 980.240.—

Tulud 980.240.—

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse poolt 2. novembril s. a. Riigikogule esitatud lisaeelarve nr. 1. ettepaneku täienduse kohta tuleks tähendada, et see peamiselt on tingitud möödapääsematust tarvidusest, anda abi 1928. aastal liigvee läbi kannatanud põllupidajatele. Kuna lisaeelarve kokkuseadmisel liigvee all kannatanutele abiandmise küsimus veel polnud jõudnud lõpustaadiumini, lisaeelarve põhiettepaneku esitamine aga kiire iseloomuga oli, tulevad abiandmise summad täiendavalt sisse võtta. Selleks on nähtud ette, vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt 7. novembril 1928. a. vastuvõetud määrusele (RT nr. 93 — 1928.) Kr. 950.000.—. Sellele seltsib veel Kr. 30.240.—, mis tarvilik toetuse andmiseks endistele mõisatöölisetele. Tähendatud isikud said eelmistel aastatel toetust eelarve korras, kuid 1928./29. aastal kavatseti neid subsideerida asundusekapitalist, mille tõttu 1928./29. a. eelarvest toetusekreediit välja jäeti; kuna aga asunduskapitali seadus Riigikogu poolt tagasi lükati, tulevad selleks vastavad summad näha ette riigi eelarves (Vabariigi Valitsuse otsus 16. nov. s. a. prot. nr. 95 — pkt. IV).

Lisakulud kaetakse: liigvee läbi tekkinud kahjude abiandmine — Eesti panga 1927. a. tuludest moodustatud fondist (Kr. 300.000.—), asundusekapitalist (Kr. 500.000.—) ja maakorralduse ja metsade peavalitsuse operatsiooni sum-

madest (Kr. 150.000.—), missugused summad selleks otstarbeks erakorraliste tulude osas ette nähakse. Samuti kaetakse asundusekapitalist toetus endistele mõisatöölilistele (Kr. 30.240.—), nii et ülekanne asundusekapitalist riigi erakorralistesse tuludesse võrdub kogusummas Kr. 530.240.—.

Riigikogule 2. novembril s. a. esitatud lisaelarve nr. 1 põhiettepaneku täsakaalu summale Kr. 8.436.803.— juurde lisades käesoleva täiendus-ettepaneku summa Kr. 980.240.— oleks lisaelarve nr. 1 Kr. 9.417.043.— lõplikult kokkukõlas.

Lisa nr. 8.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

**Riigi 1928./29. aasta lisaelarve nr. 1 eel-
nõule täiendus-ettepanek nr. 2.**

KULUD.

KORRALISED KULUD.

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Tervishoiu ja hoolekande valitsus.

A. Keskasutus.

§ 89. Riiklik hoolekanne	10.000.—
Tervishoiu ja hoolekande valitsus	10.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	10.000.—
Korralised kulud	10.000.—

SELETUSKIRI.

Riigi 1928./29. aasta lisaelarve nr. 1. täiendus-ettepaneku nr. 2. esitamine on tingitud vajadusest, anda abi neile töötatöölilistele, kellele ei saa korraldada hädaabitöid. Sellel alal on peetud eeskätt silmas vanu ja nõrgajõulisi naisi ning mehi, lesknaisi, kelle ülal pidada väiksed lapsed, ning ühtlasi ka neid naistöölisi, kelle elukoha piirkonnas hädaabitöid ei tehta (näiteks Aseri vabrikus, kus ka eelmistel aastatel on antud toetust).

Uue kulu katteks ei ole rahaministeerium näinud ette tulusid, vaid see summa kaotatakse vähendustega, mis tehtud Riigikogu rahasjanduse komisjonis lisaelarve nr. 1. ettepaneku arutamisel.

Lisa nr. 9.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

**Riigi 1928./29. aasta kulude ja tulude
lisaelarve nr. 1. täiendus nr. 3.**

KULUD.

KORRALISED KULUD.

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

A. Keskasutus.

§ 15. Kultuuriline toetus	15.000.—
Riigi koolivalitsus	15.000.—
Haridusministeerium	15.000.—

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Tervishoiu ja hoolekande valitsus.

A. Keskasutus.

§ 15. Kultuuriline toetus	30.000.—
§ 89. Riiklik hoolekanne	30.000.—
Tervishoiu ja hoolekande valitsus	60.000.—
Töö-hoolekandeministeerium	60.000.—
Korralised kulud	75.000.—

ERAKORRALISED KULUD.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Mitmesuguste tööde korraldamine	100.000.—
Teedeministeerium	100.000.—
Erakorralised kulud	100.000.—
Kulud	175.000.—

TULUD.**KORRALISED TULUD.**

Lõivud ja tasumaksud.

Peatükk VII.

Tempelmaks ja lõivud.

§ 1. Tempelmaks 175.000.—

Korralised tulud 175.000.—

Tulud 175.000.—**SELETUSKIRI.****Haridusministeeriumi kulude alal.**

Haridusministeeriumi 1928./29. aasta eelarve peat. II A. § 15. p. 1. järgi oli määratud kehvemate õpilaste toetamiseks algkoolides 150.000 krooni ja kesk- ning kutsekoolides 10.000 kr., kokku 160.000 kr., see summa on juba tervelt ära tarvitatud, kuid palveid uute toetuste määramiseks tuleb alatasa. Eriti raskes seisukorras on maakohad, mis liigvee all kannatasid. Koolilastel puuduvad riided ja jalanõud, puudub paljudel ka toit. Koolitöö neis kohtades on väga raskendatud. Kuid raskusi on ka linnades ja alevites, kuna toiduainete hinnad tõusnud. Häda suurendab siin mõnes kohas veel tööpuudus.

Olles veendunud, et käesoleval aastal on võimata läbi saada erakorraliste abinõude tarvitamisele võtmiseta koolilaste toetamise alal, pealegi kuni eelarve-aasta lõpuni on jäänud veel 3 talvekuud, kus puudus end kõige raskemal kujul tunda annab, palun Vabariigi Valitsust võtta haridusministeeriumi lisaelarvesse nr. 1, peat. II A, § 15. p. 1. kehvemate õpilaste toetamiseks 15.000 krooni.

Töö-hoolekandeministeeriumi kulude alal.**Peatükk II A.**

§ 15.

Ikalduse ja raske majanduse-aasta tagajärjel vajab hulk lasterikkaid perekondi toetust. Hädavajalikkude nõudmiste rahuldamiseks vajab ministeerium veel 10.000.—
Tiisikuse vastu võitlemine on riiklik ülesanne. Arvustik näitab, et tiisikusehaigete arv kasvanud. Ka siin on põhjuseks rasked majandus-

likud olud. Tiisikuse vastu võitlemiseks on tarvis lisakrediiti 20.000.—

30.000.—

Peatükk II A.

§ 89. — Riiklik hoolekanne:
lit. b — hoolekanne nõdrameelsete eest. Hoolekanne vaimuhaigete ja nõdrameelsete eest on Hoolekandeseaduse järgi riigi ülesanne. Tegelikud olud nõuavad krediitide suurendamist sellel alal 10.000.—
lit. c — abiandmine tööpuuduse puhul: Kuna tööbörsidel registreeritud töötatöölise hulgas on kuni 30% naistöölisi ja kuni 10% meestöölisi, kes vanuse ja mitmesuguste kehaliste vigastuste ning haiguste tõttu ei ole kõlblikud ühelegi produktiivsele tööle, kuid omavalitsustelt siiski toetust ei saa, on hädatarvilik sarnaste töötatöölise toetamiseks . 20.000.—

30.000.—

Üldse 60.000.—

Teedeministeeriumi kulude alal.

Nii kui tööbörside andmete järgi otsustada võib on eeltuleval talvel suuremat tööpuudust kui läinud aastatel oodata.

Tööpuuduse suurendamine on osalt seletav äärmiselt vihmasel suvega ja käesoleva sula talvega, mis ei võimalda töölistel metsatöödele asuda. Samuti ei ole ka töölistel võimalik tööd leida lume puhastamisel raudteel ja ka linnades.

Seda silmas pidades on teedeministeerium aegsasti kokku seadnud täiendava nimekirja Kr. 100.000.— peale täiendavate tööde korraldamiseks töötatöölisega.

Tulude alal:

Uue Tempelmaksu seaduse põhjal (RT 45—1928), mis maksuma hakkas 1. juulist 1928, nagu aruande andmed näitavad suurenevad tempelmaksu tulud tunduvalt. Nii võiks tempelmaksu tulusid veel suurendada järgmiselt (peat. VII, § 1.):

- a) tempelmargid Kr. 115.000.— võrra, ja
 b) tempelmaks rahas „ 60.000.— „

Kokku Kr. 175.000.—

Seega oleksid kulud käesoleva ettepaneku järgi tuludega kaetud.

Lisa nr. 10.

Rkl. A. Jõeääre ettepanek.

VENEAEGSETE PENSIONÄRIDE TOETUSRAHA NÕUDMISE TÄHTAJA PIKENDAMISE SEADUS.

(Vaata III Riigikogu VI istungjärgu lisad, lisa nr. 37, veerg 160.)

Veneaegsete pensionäride toetamiseseaduse muutmise seaduse (RT 26 — 1923. a. sead. nr. 14) § 6 kaotab maksvuse.

SELETUSKIRI.

Veneaegsete pensionäride toetamiseseaduse muutmise seaduse § 6. põhjal olid veneaegsed pensionärid, kellele toetusraha veel ei makstud, kuid kes selle seaduse põhjal toetuseõiguseks said, kohustatud oma nõudmisi esitama ühe aasta jooksul, pärast selle seaduse välja kuulutamist. See tähtaeg möödus 20. veebruaril 1924.

Sarnane kitsendav määrus on ilmselt ebaõige. Paljud veneaegsed pensionärid, kes seaduse maksmahakkamisel veel olid sarnases seisukorras, et nad lootsid toetuseta läbi saada, on vahepeal vanemaks ja jõuetumaks jäänud ning vajavad toetust. Kui neid nüüd selle eest nuheldakse, et nad püüdsid viimse võimaluseni riikliku abita omal jõul läbi saada, siis oleks see otse ülekohus. Selle määruse alla langevad ka veneaegsete kooliõpetajate lesed, kelle abikaasad pärast 1924. a. surnud ja kes enne pensioni ei nõudnud.

Üldse ei ole ühtki põhjust, mis pärast peaks kitsendama isikute õigusi, kellel seaduse järgi täielik õigus pensioni saada.

Rahulepingu põhjal saadud kullatagavara oli määratud veneaegsete pensionäride rahuldamiseks. Kuna nüüd mõnele neist isegi 10 krooni kuus ei taheta maksta sel ettekäändel, et need pensioniõiguslikud seni püüdnud pensionita läbi saada, siis on vaja seadust, mis sarnast ülekohut võimaldab, vastavalt muuta, milleks ka käesolev eelnõu esitatud.

Lisa nr. 11.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

veneaegsete pensionäride toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seadusele.

Sotsiaalkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks, ühinedes eelnõu algataja rkl. A. Jõeääre ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Lisa nr. 12.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

riigi laevade immunitetide kohta käivate mõnesuguste määruste ühtlustamise rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 37, veerg 315—318.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 13.

Rkl. O. Gustavson'i ettepanek.

PÖLLUMAJANDUSLIKKUDE KOOLIDE ÕPPEJÕUDUDE TASUDE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Põllumajanduslikkude koolide õppejõudude tasude seadus (RT 31 — 1928) täiendatakse uue § 14¹-ga järgmises redaktsioonis:

§ 14¹. Põllumajanduslikkude koolide õppejõud, kes ühtlasi Riigikogu liikmed, saavad käesoleva seaduse järgi palka ainult siis, kui nad ei võta Riigikogu liikme tasu ega korteriraha.

SELETUSKIRI.

Käesolev eelnõu esitatakse, vastu tulles Riigikogu üldkomisjoni enamuse arvamisele, kes asus seisukohale, et kahe palga võtmise keeld tuleks laiendada ka põllumajanduslikkude koolide õppejõududele.

Lisa nr. 14.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

põllumajanduslikkude koolide õppejõudude tasude seaduse täiendamise seadusele.

Üldkomisjon ühineb käesoleva eelnõu algataja rkl. O. Gustavson'i ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 15.

Rkl. O. Gustavson'i ettepanek.

TARTU ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUDUDE JA ERIPALGALISTE TEENIJATE TASUDE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste teenijate tasude seadus (RT 39—1927) täiendatakse uue § 11¹-ga järgmises redaktsioonis:

§ 11¹. Ülikooli õppejõududele ja eripalgalistele teenijatele, kes ühtlasi Riigikogu liikmed, makstakse käesoleva seaduse järgi palka ainult siis, kui nad ei võta Riigikogu liikme tasu ega korteriraha.

SELETUSKIRI.

Riigikogu üldkomisjoni enamus leidis, et kahest kohast palgavõtmise keeld ei tohiks piirduda ainult valitsuse liikmetega ja riigikontrolöriga ning nende riigiteenijatega, kelle palgad on normeeritud Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadusega, vaid et see keeld tuleks laiendada teistelegi palgasaajate kategooriatele, kelle palgad seadusandlikult normeeritud.

Vastu tulles sellele soovile ongi esitatud käesolev eelnõu.

Lisa nr. 16.

Üldkomisjoni ettepanek.

TARTU ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUDUDE JA ERIPALGALISTE TEENIJATE TASUDE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste teenijate tasude seadus (RT nr. 39—

1927) täiendatakse uue § 11¹-ge järgmises redaktsioonis:

11¹ Ülikooli õppejõududele ja eripalgalistele teenijatele, kes ühtlasi Riigikogu liikmed, makstakse käesoleva seaduse järgi palka ainult siis, kui nad ei võta Riigikogu liikme tasu.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon ühineb käesoleva eelnõu algataja rkl. O. Gustavson'i ettepanekus toodud motiividega.

Üldkomisjon on kustutanud korteriraha võtmise keelu, kuna Tartu ülikooli õppejõud on Riigikogu liikmena sunnitud pidama kaks korterit: ühe Tartus, teise Tallinnas.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 17.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

KATLAMAKSU KAOTAMISE SEADUS.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata „III Riigikogu protokollide Lisad,“ lisa nr. 52, veerg 487—488.)

Tööstuse seaduse (V. S. K. XI k. 2. j. 1913. a. väljaanne) § 13. märkuse juurde kuuluv lisa katlamaksu kohta (V. S. K. XI k. 2. j. 1906. a. väljaandes § 76. lisa), Seadus aurukatla-maksu kohta (RT 67—1919) ja Seadus katlamaksu kõrgendamise kohta (RT 1—1921) kaotavad maksvuse arvates 1. jaanuarist 1929. a.

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmatault Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 18.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

katlamaksu kaotamise seadusele.

Sotsiaalkomisjon seaduseelnõu kaaludes otsustas eelnõu esitada Riigikogule vastuvõtmiseks.

Katelde j.n.e. järelevalvet teostab praegu peale tehnilise järelevalve seltsi ka tööinspektsioon 13. veebr. 1913 vastuvõetud

„Правила о мерах безопасности рабочих в заведениях фабрично-заводской промышленности“ (Собр. уз. ст. 1515.) ja teiste määruste alusel. Katlamaksu kaotamine ei tühista vastavaid määrusi, mille põhjal teostatakse katelde, aga ka teiste jõumasinate ja aparaatide ning tööstusmasinate järelevalvet. Erilist maksu on võetud seni ainult kateldelt.

Erilise katlamaksu püsimist ei saa pidada põhjendatuks, kuigi riigiasutustele ülesanded katelde j.n.e. järelevalve suhtes jäävad.

Lisa nr. 19.

Omaavalitsuse ja rahaasjanduse komisjonide

SELETUSKIRI

trahteriärde liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 81, veerg 777—782.)

Omaavalitsuse ja rahaasjanduse komisjonid, käesolevat trahteriärde liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduseelnõu läbi vaadates, tunnustasid tarvilikus teha selles peale mõne redaktsioonilise paranduse järgmised olulised muudatused:

1) I osa § 25. p 1. trahterimaksu ülemmääraks raudteejaamade einelaudadele arvati 50% (pro 25%) einelaua eest makstava rendi summast.

2) Sama paragrahvi p. 3. kustutati lõpposa Vabariigi Valitsuse ettepanekust, mis nägi ette, et omavalitsused ei või ölle või marjaveini kohaltarvitamise õigusega müügi-kohtade müügiaega kitsendada, ega maksmata panna ruumide kohta nõudmist, mida ei nõuta kõigi alkoholsete jookide kohaltarvitamise õigusega ettevõtetelt. Kuigi need alkoholi müügi-kohtad oma iseloomult erinevad harilikkudest trahteritest ja restoranidest, ei ole siiski eeltähendatud kitsendused otstarbekohased.

3) II osa § 58-da sissejuhatavas osas on „linna-, maa- ja aleviomavalitsuste“ asemele võetud „omavalitsustele“, sest muidu jääksid valla omavalitsused ilma piirituse ja viina ostulubade kaotamise tagajärjel saamata jäänud summadest.

4) Sama osa § 61. on „1928. a.“ asemele võetud „1926. a.“, sest siis ei olnud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi-seadus veel oma

mõju avaldanud omaavalitsuste heaks võetavale trahterimaksule. Samas paragrahvis on omaavalitsuse komisjon maaomavalitsuste suhtes kõrgendanud trahterimaksu puudujääva osa protsendi seitsmekümneviieni, kuna 50% maaavalitsuste puudujääki trahterimaksu arvel kaugeltki ei kata.

5) Omaavalitsuse komisjon muutis ka seaduse IV osa redaktsiooni selles mõttes, et trahterimaksu määramisel maakondade ja alevite heaks maksavad ka Trahteriäri seaduse § 25. ettenähtud õigused.

Lisa nr. 20.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGI TURBATÖÖSTUSE KAHJUDE KATMISE NING PÕHIKAPITALI TÄIENDAMISE SEADUS.

§ 1. Riigi turbatööstuse endiste aastate kahjud, millede kogusumma Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud turbatööstuse 1927. a. aruande järele 968.689 krooni, võetakse riigi kanda ja arvatakse maha riigi turbatööstuse põhikapitalist, mis antud riigi 1922., 1923. ja 1924. a. eelarvete korras.

§ 2. Riigi turbatööstuse põhikapitali täiendamiseks antakse turbatööstusele riigikassast eelarve korras 618.689 krooni, sellest 400.000 krooni, mis määratud riigi turbatööstuse võlgade tasumiseks teistele riigi ettevõtetele ja asutustele.

SELETUSKIRI.

Läinud sügisel oli Riigikogu⁸ rahaasjanduse komisjonis ühes põlevkivitööstuse uute põhimäärustega arutusel ka riigi turbatööstuse põhimääruste muutmine. Kui jõuti tööstuse põhikapitali suurust määrava paragrahvi ei võinud komisjon, arvesse võttes turbatööstuse muutunud olukorda, põhikapitali suurust määrata ja otsustas oma istungil 15. nov. 1927 riigi turbatööstuse põhimääruste arutamine katkestada kuni pole esitatud tervendusekava, mille järgi pidid jääma alale ainult need tööstuseharud, mis suudavad töötada eduga.

Selle otsuse täitmiseks kokkuseatud tööstuse tervendusekava kinnitas Vabariigi Valitsus 9. nov. s. a. ning esitas ta selle järele Riigikogule. Tervendusekava järgi on tööstuse põhikapitaliks 2.250.000 krooni, mis moodustub järgmiselt:

Praegusest põhikapitalist tulevad kustutada:

1) Endiste aastate (1923—1926) kahjud 200.910.—

- 2) Ellamaa kolmanda raba —Soo-
niste tööstuse-likvideerimise
kahju ja 15% lao hinnast . . . 184.370.—
- 3) Lavassaare tööstuse ümber-
hindamise vahe (pärast maha-
kirjutamist järelejääv summa
— 100.000 krooni on sisse-
seade ja ehituste praegune
müügiväärtus) 576.140.—
- 4) Aruküla raba celtööd ja 15%
lao väärtusest 7.250.—
- Kokku kustutada 968.680.—
- Senisest 2.600.000 kr. suuru-
sest põhikapitalist jääks pärast
mahakirjutust järele 1.631.320.—

Põhikapitali tuleb suurendada:

Ellamaa jõujaama suurenda- miseks	300.000.—
Tegevusekapitaliks	200.000.—
Võlgade katteks	118.680.—
Kokku	618.680.—
ehk ühes endise põhikapitaliga	1.631.320.—
oleks tervendatud ettevõtte põhikapital	2.250.000.—

Põhikapitali suurendamiseks antud 618.689 krooniga tasub riigi turbatööstus oma võlad kütteainete keskkomiteele, mereasjanduse peavalitsusele ja teistele riigiasutistele, missugused on pärit 1922. ja 1923. a., kokku ümmarguselt 400.000 krooni, ja suurendab peale selle veel Ellamaa jõujaama. Puhtas rahas saaks riigi turbatööstus ainult 218.000 krooni. Seda raha ei nõua riigi turbatööstus ühekorraga, vaid osakaupa kolme aasta jooksul, alates 1929. a. sügisest, s. o. pärast jõujaama suurendamist.

Turbatööstuse põhimääruste arutamisel viimasel Riigikogu rahaasjanduse komisjoni koosolekul 12. detsembril s. a. ühines komisjon selle põhikapitali määramise viisiga, kuid tunnustas otstarbekohasemaks teostada põhikapitali mahakirjutust ning järgnevat täiendamist eriseadusega. Selle seaduse kava on esitatud siinjuures.

Lisa nr. 21.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi turbatööstuse kahjude katmise ning põhikapitali täiendamise seadusele.

Ühinedes Vabariigi Valitsuse eelnõu seletuskirjas toodud motiividega, esitab rahaasjanduse komisjon käesoleva seaduseelnõu muutmatult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 22.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

kohtute seaduse § 246 muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 103, veerg 1021—1022.)

Tegelikult oli juba Vene ajal ja on ka praegu välja kujunenud, et kohtunikud on õpetajateks õigusteadlikes ainetes ülikoolis ja teistes õppeasutustes. Seda tegevust ei oleks otstarbekohane ka keelata. Kuid siiski puudus seni selleks seaduslik alus. Selle tegevuse õigustamiseks ongi määratud käesolev eelnõu.

Üldkomisjon tegi eelnõus sisulise muudatuse, tähendades, et kohtuametnik ei või olla ka erateenistuses. Valitsuse eelnõus oli selle asemel keelatud ühiskonna teenistus. Üldkomisjon leidis, et põhiseaduse mõtte järgi ei oleks õige, kui kohtunikudele lubataks erateenistust pidada peale kohtuameti. Samuti ei oleks otstarbekohane seda lubada ka teistele kohtuametnikkudele. Kavatsedes keelata kõrvalteenistusena riigi-, omavalitsuse- ja erateenistuse, asus komisjon seisukohal, et see loetus on täielik, haarab kõiki tegevuse alasid. Eriti luges komisjon keelatud kõrvalteenistuse alla ka teenistuse kaubandustööstuskodjas, meremeestekodus, riiklikkudes ettevõtetes, muu seas ka Eesti pangas, pikalaenu pangas ja teistes avalikõiguslikkudes asutustes või ettevõtetes, olgugi et neid igakord riigiasutuste või omavalitsuste liikide alla ei arvata.

Komisjon luges mõistetavaks, et peale käesolevas seaduses tähendatud erandite lubatud on kõrvalteenistus, mis ette nähtud maksvates eriseadustes, kuna Kohtuteseadus kui üldseadus ei või muuta maksvaid eriseadusi, niipalju kui seda ei ole seaduses eneses nimetatud.

Kohtuametnikkudeks luges komisjon kohtunikke, kohtu-uuriiaid, prokuröre ja nende abisid ning muid kohtuametkonnas teenivaid ametnikke, seega mitte vabateenijaid.

Redaktsiooniliselt asetas komisjon „Kohtuasutamise seaduse“ nimetuse „Kohtuteseadusega“, kuna viimane täärmin tarvitusele võetud seaduste kokkuseadmise juhtnõõrides.

Lisa nr. 23.

Eesti sotsialistliku tööliste partei
Riigikogu rühma ettepanek.

**VÕÕRA MAA PEALE EHITATUD ASU-
LATE JA AEDADE SEADUS.**

§ 1. Kõik maaomaniku ehk tema õigusliku eelkäija või asemiku nõusolekul võõra

maa peale ehitatud asulad (inimeste asumiseks kõlbulikud ehitused ühes kõrvalhoonete ja päraldistega) ja samadel tingimistel asutatud aiad loetakse hoonete ehitaja ja aia asutaja ehk nende õiguslike järe tulijate omanduseks, ükskõik mis alusel maa hoonete või aia alla tarvitada on antud.

§ 2. Omavoliliselt okupeeritud maa-alale ehitatud asulad ja aiad loetakse seadusepärase kasutamise õiguse alusel tekkinud asulate ja aedadega üheõiguslikeks, kui maaomanik kahe aasta jooksul, ehitamise algusest arvates, seaduslikus korras okupeerimise vastu protesti pole tõstnud.

§ 3. Asula ja aia aluseks maaks loetakse see pindala, mis asula või aia asutamise ajal maaomaniku poolt selleks otstarbeks kasutada antud ehk hiljem pika aja pidamise õiguse alusel juurde lisatud.

§ 4. Eelmistes paragrahvides tähendatud asulate ja aedade aluse maa kohta on maksvad B. E. S. III köite §§ 1324—1334, käesolevas seaduses ettenähtud täiendustega.

§ 5. Tasu maakasutamise eest määratakse kindlaks kohtu poolt, kui poolte vahel kokkulepet ei ole. Nõudjana võib esineda niihästi maaomanik kui ka maakasutaja.

Kord saavutatud kokkulepe ehk vastav kohtuotsus ei kuulu enam muutmisele.

§ 6. Maatasu kindlaksmääramisel kohtuteel võetakse kõige pealt arvesse otstarb, milleks maa antud ja esialgne kokkulepe poolte vahel, kui seda võimalik kindlaks teha. Maa väärtuse tõstmine maakasutaja hoole ja vaeva ning kapitali läbi ei kuulu maksustamisele maaomaniku kasuks. Maa väärtuse tõusmine maa kasutamise aja vältel majanduslike olude muutmise läbi arvestatakse mõlema poole kasuks.

Maakasutaja õigusliku oleku tõttu üleskrvitud maatasu (rent) kuulub alandamisele.

Tasuta kasutada antud maa eest määratakse nimeline rent.

Üldse ei või maatasu, arvesse võttes kohalike olusid, tõusta nii kõrgele, et ta raskendaks ehk koguni võimatuks teeks maa kasutamist.

§ 7. Käesolev seadus on maksev tervel Eesti vabariigi territooriumil (hulka arvatud ka linnad ja alevid) kõigi nende maa-alade kohta, mis „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse“ järele korraldamisele ei kuulu, samuti ka kõigi nende asulate ja aedade kohta, mis nimetatud seaduse piirkonnas korraldamata jäävad.

Märkus. Maaseaduse põhjal peale 1919. a. eraldatud asunikude ja käsitöölaliste krundid ei kuulu selle seaduse alla, küll äga enne seda riigi maadele asutatud asulad ja aiad.

SELETUSKIRI.

Majanduslik arenemiskäik ühes vanast ja keskajast päritud õigusega on Eestis nähtuse esile kutsunud, et suur hulk kodanikkudest on maja ja aedade omanikud võõral maal. Sellejuures on vähestel maakasutamise kohta pikaajalised lepingud.

Maa faktilised valitsejad — Balti aadlimehed — teadsid, et omanduseõigus maapinna peale on kõige mõjuvam tegur majandusliku ja poliitilise ülevõimu oma käes hoidmiseks, ja andsid sellepärast ainult olude sunnil maad käest. Üksikute kergemele vastu võeti Balti eraõigusse määrused rüütlimõisade areali sundusliku alammäära kohta. Uuemal ajal leiti, et väikeste tükkide kaupa rentimine on tihti väga tulurikas maakasutamise viis, eriti linnade ligidal, alevites, suvitusekohtades, raudteejaamade ligidal j.n.e. Talude omanikud jälgisid selles suhtes mõisnikke. Mõlemad liigid maaomanikke kaitsesid kõige hooliga seisukohta, et kasutada antud maa mitte liiga pika aja lepingute põhjal välja antud ei oleks. Talumaade rentimisel ja ka muul viisil eluasemeteks kasutada andmisel olid veel takistuseks talurahva seaduste määrused, mis maa tükeldamise liiga väikesteks kruntideks keelasid (Liivimaa talur. sead. § 114 — alla 1/8 adramaad ja Eestimaa talur. sead. § 58 — alla 3 tiinu). Mingsugust lepingut alammäärast väiksemate tükkide peale kuni 1925. aastani kreposteerida ei saadud. B. E. S. III köite § 4126. järgi aga kaotavad peakoha võõrandamise korral rendilepingud, mis krepostiregistrisse märkimata, automaatselt maksvuse. Ja kuna harilik eluaseme kasutamise moodus oli rentimine, siis likvideerusid niiviisi kõik pikaajalised lepingud aegamööda iseenesest ja muutusid aastalepinguteks, millega eluaseme rentnik peremehe armu ja halastuse hooleks jäeti. Selge on, et ehitatud hooneid ja istutatud aedu teisale viia võimalik ei ole. Mis viia võib, on rikutud ehitusematerjal ja üksikud puud ja põõsad, sedagi suurte kuludega. Ja igakord tõusis niisugusel korral küsimus: kuhu viia? Kuid see ei ole veel midagi. Kuni tänaseni seisavad Balti eraõiguse III köites §§ 771 ja 777, mis ehitatud maja ja juurialanud puu maa osadeks ja seega maaomaniku omanduseks tunnustavad. Need on minevikust päritud metsikud normid, mida hilisemal ajal on häbenetud tarvitada, nii et paljudel juhtudel seaduse õiglusetas terves selle suuruses nähtavale ei ole kerkinud.

Selge on, et ülemalkirjeldatud õiguslikud vahekorrad maa kasutamise alal praeguse aja õigusetundele ei vasta ja teravaid vahekorrid esile kutsuvad ja ka maa majanduslikku arene-

mist ei edenda. Mis mõte on inimestel teistele varandust koguda? Pealegi on see varanduste kogumine raskustega seotud: maatasu (rent) kruvitakse harilikult nii kõrgele, kui üldse võimalik, ja sarnastel rentnikkudel puudub igasugune krediidiusaldus (mis praegusel ajal majapidamise arendamiseks tarvilik), kui neil peale võõrale maale ehitatud maja muud varandust ei ole.

Eesti vabariigi tekkimisega kerkis sellepärast viibimata esile nõndanimetatud väike-rentnikkude küsimus, mis lõppes Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse andmisega. Kui see seadus tõeliselt ellu viiakse, siis on kõnealolevate vahekor-dade lahendamisel samm edasi astutud. Kuid suur hulk võõrale maale asutatud asulate ja aedade omanikke ei kuulu selle seaduse alla eriti mitmesugustes alevikkudes; ja tähendatud seaduse seletamisega võib selle peaaegu annu-leerida, sest see on puudulikult väljatöötatud seadus. Käesolev seaduseelnõu tahab seda, mis veel antud alal korraldamata, korraldada. Temale ei peaks ette heidetama, et ta mõne teatud kihi huvide kaitseks on mõeldud, sest võõrale maale ehitatud majade omanikkude hulgas on mitmesuguse jõukusega inimesi. Samuti ei peaks leitama, nagu tahetaks kõnealoleva seadusega kellelegi liiga teha. Kui maaomanik või ta õiguslik eelkäija võimalikuks on leidnud rentnikule lubada oma maja tema krundile ehitada või sinna aeda asutada, siis on selge, et ta rendile antud maatüki kauema aja peale käest otsustanud anda. Aasta ja paari peale rendile saadud maatükile ei hakka keegi ehitama ja istutama. Ja kohtupraktikast on haruldaselt vähe juhtu-misi teada, mil rentniku äraajamine tingitud oli mõnesugustest objektiivsetest kaalumistest: määratu enamus sarnastest protsessidest põh-jeneb isiklikkude vahekor-dade halvenemisel. Peaasjalikult tekivad tülid rendi kõrgendamise alusel. Maaomanik leiab, et tal õigus on rent-nikule rendi suurust ette kirjutada. Sarnast vaadet ei ole õieti kunagi õiglaseks peetud, kuid maaomanikud on seda osanud seadusli-kuks tunnustada lasta. Eraomanduse pühadus on tegelikult olnud maaomanduse pühaduseks. Eesti vabariik ei või ajastläninud õiguslikke vahekor-di jõusse jätta ja temal tuleb ka võõral maal leiduvate majade ja aedade omanikkude eraomandust kaitseda.

Mis puutub seaduseelnõu juriidilistehni-lisesse külge, siis ei tarvitse see selgitust. Tema aluseks on pandud ammu linnade pii-rides maksvad Balti eraõiguse normid, mille käsitlemine raskusi ei sünnita. Peale rendi suuruse määramise ei ole seaduse elluviimiseks

mingisuguseid erilisi toiminguid ette nähtud, ja inimesed võivad rahulikult senisel viisil edasi elada, kui mitte tüli poolte vahel ei teki.

Lisa nr. 24.

Maakomisjoni ettepanek.

VÕÕRA MAA PEAL ASUVATE ELA-MUTE SEADUS.

§ 1. Võõra maa peale ehitatud eluhooned, mille püstitamisel maaomaniku või ta asemiku poolt ei ole esitatud seaduslikus korras nõud-mist rikutud valdamise ennistamiseks või omandusõiguse jaluleseadmiseks kuni 1. jaanuarini 1926. a., tunnustatakse sellekohase palve põhjal ühes kõrvalhoonetega ehitaja või ta õigusjärglase omanduseks, vaatamata sellele, mis alusel ta kasutab hoonetealust maad, kui need elamud asuvad maa-aladel, mis arvatud linnade ja alevite administratiiv-piir-konda pärast 1. jaanuari 1917, või kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (R.T. nr. 16 — 1926) alusel määratud alevikkude ehitusepiirkonnas.

Hoonete ehitajateks käesoleva seaduse mõttes loetakse isikud, kelle kulul ehitus tehtud, kui ehitusematerjalist on vähemalt 50% ehitajate oma.

Käesoleva seaduse alla ei kuulu maad, mis võõrandati maaseadusega (R.T. nr. 79/80 — 1919).

§ 2. Isikud, kes soovivad nõuda käesoleva seaduse § 1. alusel hoonete omanduseks tun-nustamist, esitavad sellekohased palved kohalikul maakorralduse komisjonile. Sisse-tulnud palve põhjal määrab maakorralduse komisjon pooltele üheaastase tähtaja kokku-leppimiseks hoonete ja maa-ala kasutamise aluste ja tingimuste kohta.

§ 3. Saavutavad palve esitaja ja maa-omanik kokkuleppe, siis protokolleerib maa-korralduse komisjon kokkuleppe, ja edaspidi kasutatakse maad kokkuleppe alusel.

§ 4. Ei toimu palve esitaja ja maaomaniku vahel ühe aasta jooksul kokkulepe, määrab komisjon asja arutamisele, selgitab komisjonile esitatud tõenduste alusel hoonete omanduse küsimuse (§ 1) ning määrab kasutamiseks tarviliku maa-ala suuruse ja kasutamise tin-gimused.

§ 5. Hoonete omanduseks tunnustamisel eraldatakse elamute otstarbekohaseks kasutamiseks hoonetealune pind ühes tarviliku õue- ja aiamaaga kogusuuruses mitte üle 7000 ruutmeetri.

Maa antakse elamu omanikule (variant: tema soovi kohaselt omanduseks või) põliseks

tarvitamiseks Balti eraseaduse §§ 1324—1334 ettenähtud alustel.

Maa põliseks aastarendiks arvatakse 4% maa väärtusest, mille määrab maakorralduse komisjon linna-, alevi- või vallavolikogu ettepanekul.

§ 6. Maakorralduse komisjoni otsuste peale võib edasi kaevata maakorralduse peakomisjonile 1 kuu jooksul, arvates otsuse kuulutamise päevast.

§ 7. Asja arutatakse maakorralduse komisjonides ja maad eraldatakse Maakorralduse seaduses (R.T. nr. 23 — 1926) ettenähtud korras ning elamute jaoks eraldatud maa (variant: omanduse või) põlise tarvitamise õigus ja teised kasutamise tingimused kinnistatakse maakorralduse peakomisjoni nõudmisel, maakorralduse komisjonide jõesseastunud otsuste alusel.

Käesoleva seaduse alusel ettevõetavad kinnistustehingud on vabad tempelmaksust ja kinnistuselõivust, kuna kõik muud maade eraldamisega ja kinnistamisega seotud kulud tasub elamu omanik.

§ 8. Vabariigi Valitsusel on õigus anda tarvilikke määrusi käesoleva seaduse teostamiseks.

SELETUSKIRI.

Võõral maal asuvate elamute kindlustamise otstarbel esitas Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm Riigikogule 28. veebruaril 1927. a. eelnõu. Kuna Vabariigi Valitsus selle kohta eitavale seisukohale asus, valis maakomisjon eelnõu põhjalikumaks ümber töötamiseks alamkomisjoni. Alamkomisjoni poolt läbitõotatud eelnõu kohta jõudis Vabariigi Valitsuse seisukoht maakomisjonile käesoleva aasta oktoobris, mispeale maakomisjon eelnõu niisugusena välja töötas, nagu ta siin esitatud.

Kuna vaheajal, 28. veebruarist 1. a. käesoleva seaduseelnõu vastuvõtmiseni komisjonis, maksma hakkas Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus, ei käsita elamute seadus maid väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piire ning siseministri poolt kindlaks määratud alevikkude ehitusepiirkondi. Samuti ei kuulu seaduse alla maa-alad, mis linnade ja alevite administratiiv-piirides olnud juba enne 1. jaanuari 1917.

Teise muudatusena samas 1. paragrahvis oleks märkida rikutud valdamisõiguse ennistamist. Kuna ehitamise algusest arvatud kaheaastase tähtaja määramine võib raskusi tekitada, sest et „ehitamise alguse“ mõiste pole küllalt täpne, määrab eelnõu, et rikutud

valdamisõiguse ennistamise nõudmine olgu esitatud kuni kindla tähtpäevani, nimelt 1. jaanuarini 1926. a.

Samuti pretsiseeritakse § 1. teises lõikes, mida mõista „ehitaja“ all käesoleva seaduse mõttes.

Et mitmes kohas on peale majadealuse maa veel eraldi maatükid rendil, mille kohta seaduse teostamisel selgus puuduks, määratakse eraldatava maa suurus ruutmeetrites kindlaks. Vabariigi Valitsus esitas ülemmäärana 3500 ruutmeetrit. Maakomisjon suurendas seda normi 7000 ruutmeetrini. Ka see norm ei kindlusta veel kõigile kasutajatele tervet nende käes olevat maa-ala; see vastab keskmisele suurusle, mis alevites riigimaast ehitusekruntidena seni välja antud.

Maakomisjon esitab võõra maa peal asuvate elamute seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 25.

Üldkomisjoni

ESITIS

Võõra maa peal asuvate elamute seaduse arutamiseks määratud tähtaja pikendamise asjus.

Pikendada üldkomisjonile Võõra maa peal asuvate elamute seaduse arutamiseks määratud tähtaega kuni 29. novembrini 1928. a.

SELETUSKIRI.

Riigikogu andis 15. nov. 1928 võõra maa peal asuvate elamute seaduse üldkomisjoni ja määras üldkomisjonile selle eelnõu läbivaatamiseks 7-päevalise tähtaja.

Kuna eelnõu arutamisel komisjonis selgusid veel mitmed küsimused, mis põhjalikku kaalumist nõuavad, ei ole üldkomisjon suutnud Riigikogu poolt antud tähtaja jooksul eelnõu lõplikult läbi vaadata ja esineb Riigikogule ettepanekuga, pikendada määratud tähtaega ühe nädala võrra.

Lisa nr. 26.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadusele.

Riigikogu otsusega 15. novembrist s. a. esimesel lugemisel vastu võetud ja esimese ning teise lugemise vahel üldkomisjoni läbivaatamiseks antud võõra maa peal asuvate

elamute seaduses tegi üldkomisjon järgmised muudatused:

1. Pealkirjaks võttis: „Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus“, mis täpsemalt määrab seaduse sisu ja iseloomu.

Pealkiri „Võõra maa peal asuvate elamute seadus“ ei vastanud seaduse sisule, mis ei käsita üldiselt kõiki võõral maal asuvaid elamuid, vaid ainult üht, võrdlemisi väikest osa neist, nimelt alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvaid. Oma iseloomu poolest ei korralda seadus sarnasel kujul, nagu see üldkomisjoni poolt esitatud, elamute küsimust, vaid elamute all oleva maa kasutamise õiguslikku alust analoogiliselt Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadusele.

2. § 1. jagas üldkomisjon kõigepealt kaheks (§§ 1 ja 2), millest esimene määrab territooriumi, kus seadus käsitamisele tuleb. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alt olid omalajal välja jäetud: 1) linnad, 2) alevid ja 3) siseministri poolt maavalitsuste ettepanekul kinnitatavad alevikkude ehituspiirkonnad. Maakomisjoni ettepanekul pidi käesolev seadus lahendama vahekordi küll mitte kogu sellel väljajäetud territooriumil, kuid siiski peale alevite ja alevikkude ehituspiirkondade ka linnade administratiivpiirkonda pärast 1. jaanuari 1917 arvatud maadel.

Üldkomisjon leidis, et olud linnade vahel ühelt poolt ja alevite ning alevikkude vahel teiselt poolt on sedavõrt erinevad, et nende lahendamine ühesugustel alustel suuri raskusi sünnitaks. Kuna pealegi linnadeliidu poolt on välja töötatud hoonestamise õiguse seaduseelnõu (v. ajakiri „Linnad ja alevid“ nr. 6 — 1928), mis lähemal ajal üksikute Riigikogu liikmete algatusel Riigikogule esitatakse, arvas üldkomisjon, et vahekorrad linnades maaomanikkude ja maakasutajate vahel tuleksid lõplikult lahendada hoonestamise seadusega. Kuna aga vahekorrad mõnel pool, näiteks Narvas sedavõrt teravaks läinud, et majaomanikke ähvardamas hädaoht, et nende poolt rendimaale püstitatud eluhooned maaomaniku nõudmisel tuleksid kohapealt ära viia, arvati tarvilikuks ajutiselt kuni hoonestamise seaduse lõpliku vastuvõtmiseni, majaomanikkude kaitseks välja anda maade kasutamise lepingute pikendamise seadus. Vastava eelnõu töötas üldkomisjon välja ja esitas Riigikogule vastuvõtmiseks.

Pikemaid vaidlusi tekitas küsimus, kas jätta ka alevid käesoleva seaduse alt välja ja laiendada nendele eelpooltähendatud ajutine kaitse seadus, eeldusega, et tulevane hoonestamise

seadus ka alevites seisukorra lahendaks. Komisjoni enamus leidis, et otstarbekohasem on alevid käesoleva seaduse alla jätta, et kiiremini lahendada vahekordi, mis juba äärmiselt teravaks läinud ja Hiiumaa-Kärdla alevis näiteks niikaugele viinud, et elamud maaomaniku nõudel maha kistud. Peasjalikult aga arvati, et olud alevites siiski erinevad linna omadest ja tulevikus raskusi tekitaksid, kui hoonestamise seadus ühesugustel alustel juba olemasolevaid vahekordi nii linnades kui alevites käsitaks, olgugi et uute ehituste püstitamisel tulevikus ka alevites võiks hoonestamise seadust tarvitada.

Teisest küljest annaks käesolev seadus maaomanikkudele võimaluse rendi suurust reguleerida vastavalt maa väärtusele. See küsimus on peasjalikult alevites terav, kus pikaajalised rendilepingud sõlmitud rahuajal ja rent määratud Vene rublades. Kui alevid käesoleva seaduse alt välja jätta, langeks ära rendi reguleerimise võimalus alevites.

3. Teine paragrahv määrab, kes võib nõuda maade korraldamist. Üldkomisjon võttis aluseks Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduses ülesseatud põhimõtte, et korraldamist võib nõuda peale maakasutaja ka maaomanik. Sellega asetatakse mõlemad pooled õiguslikult ühesugusesse seisukorda ja antaks võimalus ka maaomanikul välja pääseda ilmselt ebaõiglasest olukorrast, kus Vene rublades määratud rent tasutakse vahekorras 1½ senti ühe rubla eest.

4. Ühtlasi jättis üldkomisjon end. § 1-est välja osa, mis võimaldas maade korraldamist nõuda ka isikul, kelle korraldataval maal pole oma eluhoonet, vaid kes andnud ehitusematerjalist vähemalt 50%. Sarnasel korral oleks seadus osaliselt omandanud sundvõõrandamise seaduse iseloomu ja oleks vaja olnud täpselt ette näha elamute võõrandamise ja selle eest tasumaksmise kord, alused j.n.e. Kuna riigimaad käesoleva seaduse alla ei käi ja üldse pole teada juhtumisi, kus eramaadel maakasutaja oleks ainult osa ehitusematerjali andnud hoone püstitamiseks, oleks küsimusel ainult teoreetiline tähtsus olnud. Kui aga üksikuid sarnaseid juhtumisi peaks olema, tulevad vahekorrad lahendada B. E. S. ettenähtud alustel.

Nende juhtumuste alla, kus korraldataval maal pole maakasutajal oma eluhoonet ja seega ära langeb tema õigus nõuda maade korraldamist, käivad ka sarnased, kus lepingu järgi maakasutaja poolt püstitatud hoone teatud arvu aastate möödumisel läheb maaomaniku omanduseks ja lepingu tähtaeg juba lõppenud. Sarnasel korral on maaomanik juba lepingu põhjal muutunud ka majaomanikuks ja korral-

dataval maal asuv hoone ei kuulu enam selle püstitajale.

Maakasutajate all, kes võivad nõuda maade korraldamist § 2. põhjal, on mõeldud mitte ainult rentnikud, vaid ka igasugustel teistel alustel maade kasutajad, kas või maaomaniku vaikival nõusolekul tasuta kasutajad, kuid loomulikult sel eeldusel, et nad on kasutataval maal asuvate eluhoonete omanikud. Sealjuures ei takista asjaolu, et eluhoone välja üüritud, majaomanikul nõuda maade korraldamist käesoleva seaduse alusel, ka siis mitte, kui üürnik peaks kasutama maja juurde kuuluvat maad. Käesoleva seaduse siht on kindlustada eluhoonete omanikule nende hoonete all olevat maad, ja peatahtsus selle seaduse mõttes on maal, mis hoonete all, kuna hoonetealuse maa juurde kuuluvad õue- ja aiamaad moodustavad ainult B. E. S. § 567. ettenähtud päraltolemise.

5. Vastavalt neile põhimõtetele redigeeris komisjon ümber §§ 2 (nüüd § 3), 3 (nüüd § 5), 4 (nüüd § 6).

6. täiendas üldkomisjon seaduseelnõu uue paragrahviga (§ 4), mis sanktsioneerib praegu kohtutes välja kujunenud praksist analoogiliselt Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel tekkinud juhtumuste.

Käesolev seadus ei saaks oma otstarvet kätte neil juhtumustel, kui kohtute lahendada antud küsimused lahendataks olukorra järgi, mis oli maksev enne käesoleva seaduse maksmapanemist. Kui aga maakorralduse komisjonides lõplikult tagasi lükatakse nõudmine maakorraldamise üle, antakse seismapandud asjale kohtutes käik harilikus korras.

7. § 7. (end. § 5) võttis üldkomisjon põhimõtte vastu, et maad eraldatakse, kui selle kohta pooled ei lepi kokku teisiti, senise kasutamise suuruses, kuid mitte üle 7000 ruutmeetri. Sealjuures jääb maakorralduse komisjonil ainult alevikkude ehitusepiirkondades mitte aga alevites õigus kindlaks määrata ka alevikkude tänavate võrk, kusjuures uute tänavate rajamiseks ja olevate tänavate õgvendamiseks või laiendamiseks vajalik maaala eraldatakse Maakorralduse seaduse §§ 52. — 57. ettenähtud alustel.

Variandi maa omanduseks andmise kohta jättis üldkomisjon välja, kuna obrokiõigus küllaldaselt kindlustab majaomanikke, neile asiõiguse annab kasutatava maa peale ja võimaluse loob maja koormata hüpotekaarvõlgadega. Kogemused linnades, kus kasutatakse maid obrokiõiguse alusel, on tõendanud selle instituudi otstarbekust meie oludes. Ühtlasi jätab obrokiõigus aga ka maaomanikule võimaluse tarvitada ostueesõigust.

8. Endisest § 5. lahutas üldkomisjon osa, mis kõneleb maa-ala väärtuse kindlaksmääramise korrast ja moodustas selles uue paragrahvi (8). Sealjuures andis üldkomisjon võimaluse maakorralduse komisjonile küsida asjatundjate arvamist, maa-alaväärtuse kindlakstege misel, kas oma algatusel igal juhtumusel või sarnasel korral, kui alevi- või vallavolikogu oma arvamist ei avalda. Selle arvamise avaldamist sunduslikuks teha ei peetud otstarbekohaseks.

9. §§ 9 (end. § 6) ja 10 (end. § 7. esimene lõige) jäid sisuliselt muutmata. End. § 7. teisest lõikest moodustas üldkomisjon iseseisva § 11.

10. § 8. jättis üldkomisjon välja, kuna Vabariigi Valitsusel õigus anda tarvilikke määrusi põhiseaduse § 60. p. 7. põhjal, ilma et vaja oleks selleks käesolevas seaduses erilist volitust.

Lisa nr. 27.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

kriminaalkohtupidamise seaduse § 986. muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 76, veerg 757—758.)

Käesoleva eelnõu esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule pealkirja all: Kriminaalkohtupidamise seaduse muutmise seadus kohtu-uurijate poolt väljakutsutud ekspertidele, tunnistajatele ja teistele isikutele tasumaksmise kohta. Üldkomisjon võttis eelnõu pealkirjaks: „Kriminaalkohtupidamise seaduse § 986. muutmise seadus.“

Eelnõu teksti võttis üldkomisjon sisuliselt muutmata vastu.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 28.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 71, veerg 737—738.)

Rahaasjanduse komisjonis võeti § 2. markade asemele kroonid. Muus osas ühines komisjon valitsuse ettepanekuga ja motiividega.

Lisa nr. 29.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Rootsi vahelise laevamöödutunnistuste vastastikku tunnustamise deklaratsiooni, Eesti mõõtkirjade Rootsi laevamöötmise määruste kohaselt väljaandmise kokkuleppe ja lõpp-protokolli kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 61, veerg 677—678.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks ja kokkulepped Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 30.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

raudteelaste kodu seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 46, veerg 359—364.)

Komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu seletuskirjas toodud motiividega ja esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Sotsiaalkomisjon tegi eelnõus järgmised muudatused:

§ 2. p.1 lõppu täiendati osaga, mis Kaarepere raudteelaste kodule antavaist hoonetest ning maa-alast eraldab meiereihoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga.

§ 5. leiti otstarbekohasemaks võtta „invaliidide kodu“ asemele „raudteelaste kodu“.

§ 9. täiendati lisandusega, mille järgi raudteevalitsuse peadirektor raudteelaste kodu tegevust korraldavad määrused kinnitab raudteelaste kodu hoolekande-abiandmise organisatsiooni juhatuse ettepanekul.

§ 11 valitsuse ettepanekus näeb ette Kaarepere kodu valitseja juhatajana nii põllumajanduslikus osas kui ka hoolekande ja abiandmise alal. Komisjon muutis paragrahvi selles mõttes, et valitseja on küll põllumajandusliku osa juhataja, kuid invaliidide kodude, puhkekodude ja lastekoloniide järelevalvaja.

§ 12 võeti raudteelaste mõiste määramiseks mitme erineva nimetuse asemele üks — „raudteelased“.

§ 13. on tehtud järgmised muudatused:

1) p. 1. näeb komisjoni poolt heakskiidetud redaktsiooni järgi ette nõude, et raudteevalit-

suse peadirektor kodu valitseja ametisse määramisel ära kuulab raudteelaste kodu hoolekande-abiandmise osa juhatuse arvamise;

2) võeti sisse uus p. 2, kus ära määratakse töötajadude palkaja hoolekande alal;

3) endine p. 2. jääb p. 3-daks.

§ 18. pidas komisjon vajalikuks muuta kateoorilise nõude mõisa puhaskasu jagamise kohta ergutuserahaks ning ühtlasi vähendada jagatava puhaskasu protsenti. Paragrahv komisjoni redaktsioonis jätab vaid võimaluse ühekordse toetusraha määramiseks kuni 10% mõisa puhaskasust. Ülejäänv osa läheb abiandmise fondi.

§§ 20 ja 21 valitsuse eelnõust kustutati.

Rahalisest küljest on eelnõu arutatud ka rahaasjanduse komisjonis, kus tarvilikuks tunnustatud järgmised muudatused:

1) Tuleks võimaldada tarviduse korral määrata kodu hoolekande osale iseseisev juhataja, mida võiks kätte saada redigeerides §§ 10 ja 11 järgmiselt:

„§ 10. Raudteelaste kodu põllumajanduslikku osa juhib valitseja, kes võib ühtlasi olla ka invaliidide kodude, raudteelaste puhkekodude ja lastekoloniide järelevalvataja.“

§ 11. Kodu valitseja allub riigi raudteedevalitsuse peadirektorile: põllumajandusliku osa juhtimises otsekohe, invaliidide kodude, puhkekodude ja lastekoloniide järelevalves — hoolekande-abiandmise osa juhatuse kaudu (§ 12), juhusel kui tema on ühtlasi ka invaliidide kodude, raudteelaste puhkekodude ja lastekoloniide järelevalvataja.“

2) Tuleks välja jätta § 18. teine lõige, milles ette nähtud kodu valitsejale ja teenijale toetusraha maksmine mõisa puhaskasust.

3) Tuleks välja jätta § 19. Kui selles puudutatud küsimus on maksva tempelmaksu seadusega lahendatud, siis on see paragrahv ülearune, kui mitte, — siis tuleks erinoveelliga tempelmaksu seadust vastavalt täiendada.

Peale nende küsimuste arutas rahaasjanduse komisjon veel ettepanekut — välja jätta § 2. p. 1-sest osa, mis Kaarepere raudteelaste kodule antavaist hoonetest ning maa-alast eraldab meiereihoone ühes tarviliku maa-alaga, — mille otsustamisel aga hääled pooleks langesid.

Lisa nr. 31.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TOLLI PÕHITARIIFIDE OSALISE MUUTMISE SEADUS.

Kaupade sisseveo ja väljaveo ning tollimaksude määrusega 19. detsembrist 1923. a. („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1924. a.) maksmata

pandud tolli põhitariifide osast I A. muudetakse ja määratakse kindlaks allpooltähendatud paragrahvide punktid järgmiselt:

I. Sisseveotariif.

A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kaupade nimetus.	Tollimäärad.	
§§	Punkt- tid.		A l u s.	Kuld- frangid.
1	2	Nisuterad. . . .	1 kg. br.	0,10
3	1-a	Rukki- ja teine eraldi nimetamata jahu ning linnak- sed igasugused	„	0,09
	-b	Nisujahu sõeluma- mata	„	0,14
	-c	Nisujahu sõelutud („nisupüül“) seal- hulgas „manna“	„	0,21

SELETUSKIRI.

Nagu statistika andmed tõendavad, et nisuterade ja nisujahu sissevedu välismaalt niivõrt suurenenud, et riigi üldised huvid selle all kannatavad. Näiteks kui võrrelda sissevedu 1924. a. ja 1925. aasta esimeste veerandite jooksul, näeme, et selle aja eest nisuteri on sisse veetud 1924. a. ainult 266,900 kg 5.338.500 marga väärtuses, kuna 1925. a. 2.241.060 kg 61.737.970 marga väärtuses ja nisujahu — sama aja eest 1924. a. 2.137.800 kg 58.581.500 marga väärtuses, kuna 1925. a. 4.068.110 kg 155.295.430 marga väärtuses.

Tuleks tingimata tähendatud toiduainete sissevedu piirata kõrgemate tollimäärade maksmapanemisega. Kuigi tollimäärade kõrgendamise võibolla sisseveo piiramise mõttes küllalt häid tagajärgi ei anna, saaks ikkagi riik suuremat sissetulekut neilt saadustelt, mille eest valuuta välismaale ebaproduktiivselt välja voolab.

Uute tollimäärade kindlaksmääramisel on käesoleval juhtumisel aluseks võetud tollimäärad, mida ühelt poolt novembrikuul 1924. a. Riigikogu rahaasjanduse komisjon esitas ja mis teiselt poolt Eesti-Läti tollitariifide ühtlustamise komisjonis välja töötati. Nimelt oli tollimääradeks vastu võetud: esimese komisjoni poolt nisuteradelt 0,11 k. fr. ja nisujahult 0,21, kuna teise komisjoni poolt vastavalt — 0,06 ja 0,22 k. fr. Et nüüd esitatud eelnõus lihtne, sõelumata nisujahu eraldatud, on sellelt jahult ka eriline, keskmine määr ette nähtud. Et takistada spekulatsiooni võimalust, mis võiks tekkida, kui teatavaks saanud tollimäärad, mida kavatakse maksma panna, on uued

kõrgendatud tollimäärad otsekohe esialgselt ellu viidud, tollitariifide maksmapanemise seaduse § 3. põhjal.

Lisa nr. 32.

Rahaasjanduse komisjoni

ESITIS.

Riigikogu otsustab anda:

„Tollide põhitariifide osalise muutmise seadus“ (Vabariigi Valitsuse ettepanek 3. XII. 1926. a. nr. 4274) läbivaatamiseks tollitariifide erikomisjoni.

SELETUSKIRI.

10. maist 1927. aastast, mil Riigikogu valis tollitariifide arutamiseks erikomisjoni, on tollitariife arutanud kaks Riigikogu komisjoni: ülaltähendatud erikomisjon ja rahaasjanduse komisjon.

Leides tollitariifide sarnase paralleelse arutamise töö ühtluse mõttes ebasoovitava olema asus rahaasjanduse komisjon seisukohale, et niikaua, kui tollitariifide läbivaatamise erikomisjon olemas, tuleksid kõik tollitariifidesse puutuvad küsimused anda läbivaatamiseks sellele komisjonile.

Sellest seisukohast on tingitud ka käesolev esitis.

Lisa nr. 33.

Tollitariifide komisjoni

SELETUSKIRI

tollide põhitariifide osalise muutmise seadusele.

Käesolevas seaduseelnõus esitatud tollimäärad nisuterade, rukki-, nisu- ja iga teise eraldi nimetamata jahu ning linnaste kohta on Vabariigi Valitsuse määrusega maksma pandud juba 9. maist 1925. aastast. Määrus ise on aga Riigi Teatajas välja kuulutamata jäänud, milline asjaolu on sünnitanud arusaamatusi ja mõnesuguseid soovimatuid sekeldusi.

Riigikogule esitati seaduseelnõu 13. mail 1925. a. Kuna II Riigikogu enne lahkus, kui seaduseelnõu vastu võetud, esitati see 2. dets. 1926 uuesti III Riigikogule.

Eelnõu oli algul läbi vaadata rahaasjanduse komisjonis, võeti sealt aga Riigikogu sellekohase otsuse põhjal tagasi ja anti edasi tollitariifide komisjonile. Viimane komisjon on eelnõu läbi vaadanud, tollimäärad muutmata vastu võtnud, tekstis aga juurde lisanud

tõenduse, et esitatud tollimäärad maksma hakkavad arvates 9. maist 1925, s. o. ajast, millisest nad Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt tegelikult juba maksvad on.

Lisa nr. 34.

Rkl-te B. Oja' ja A. Schulbach'i ettepanek.

ASUNIKKUDE EHITUSELAENU SEADUS.

§ 1. Määratakse põllutöoministeriumile eelkrediiti 2.400.000 krooni laenuandmiseks asunikkudele hoonete ehitamiseks Asunikkude ehituselaenu seaduses (R. T. nr. 109/10 — 1925.) ettenähtud korras.

SELETUSKIRI.

Riigi 1928./29. a. eelarvest on välja jäetud summad asunikkudele ehituselaenu andmiseks, niisama on ka eelarvest välja jäetud tulud, mis saadakse riigi maade ja hoonete kasutamisest, selle eeldusega, et ülalnimetatud summade sissevõtmine ja väljaandmine läheks asundusekapitali kaudu, missugune seaduseelnõu pidi maksma hakkama ühes riigi 1928./29. a. eelarvega 1. aprillist 1928.

Asunduskapitali seaduseelnõu oli rahaasjanduse komisjonis arutusel ja seal leiti, et see seaduseelnõu veel pikemat kaalumist nõuab ja sellepärast ei jõuta seda käesoleval Riigikogu istungjärgul enam vastu võtta. Viimane asjalu lükkab aga asunikkudele ehituselaenu määramise pikemaks ajaks edasi ja raskendab käesoleval aastal asunikkudel ehituste püstitamist tunduvalt, seepärast tuleks esitatud seaduseelnõu Riigikogu poolt vastu võtta enne puhkuseleminekut.

Esitatud seaduseelnõust on välja jäetud öeldis, kustkohast see summa kaetakse, kas riigi eelarvest või asundusekapitalist, sest et ei ole selge, kas asundusekapitalis ettenähtud summad käivad läbi riigi eelarvest või mitte, mis oleneb sellest, missugusel kujul Riigikogu asunduskapitali seaduse vastu võtab. Tegelikult on aga sissetulekuid ette näha riigi maade ja hoonete kasutamisest 1928./29. eelarveaastal 3½ miljonit krooni.

Lisa nr. 35.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Asunikkude ehituselaenu seadus (rkl-te B. Oja' ja A. Schulbach'i ettepanek, paljund. nr. 77/287 — 29. III 1928.) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesolev seaduseelnõu esitati rkl-te B. Oja' ja A. Schulbach'i poolt 29. III 1928 kui selgus, et asunduskapitali seadust, mille kaudu kavatseti asunikkudele ehituselaenu välja anda, Riigikogu k. a. kevadisel istungjärgul vastu võtta ei jõuta.

Kuna selle eelnõu otstarve nüüd ära langenud selletõttu, et eelarve-komisjoni ettepanekul 25. mail 1928 vastuvõetud Riigi 1928./29. a. lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2-ga Riigikogu asunikkude ehituselaenuks määras 2.000.000 kr., siis esitab rahaasjanduse komisjon käesoleva seaduseelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 36.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK.

(Asunduskapitali seadus — Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga — vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 17, veerg 199—206.)

Riigikogu otsustab:

Asunduskapitali seadus (Vabariigi Valitsuse ettepanek Riigikogule 1. II 1928. a. sead. nr. 254) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Riigikogu rahaasjanduse komisjon esitab asunduskapitali seaduse Riigikogule tagasilükkamiseks, missuguse otsuse tegemiseks mõeldud olid peaausjalikult järgmised motiivid.

Asunduskapitali seadusega tahetakse asutada erifond üle 140 miljoni krooni suurus.

Selle riiklikkudest kapitalidest seni kõige suurema fondi valitsemine tahetakse anda lihtsalt Eesti maapanga juurde moodustatava eriosakonna juhataja kätte, kes töötab ainult Vabariigi Valitsuse määruste ja juhtnõõride alustel, ilma et maapank vastutaks nende operatsioonide eest.

Peale paljude muude ülesannete on asundusekapitali üheks tähtsamaks ülesandeks sise-mise koloniseerimise teostamine. Seda tähtsat ülesannet teostaks asundusekapital maapanga osakonnana ainult Vabariigi Valitsuse määruste alustel, ilma et Riigikogu oma poolt sellel alal mingisuguseid juhtnõõre saaks anda või selle üle valvet teostada.

Rahaasjanduse komisjon leidis, et sise-mise koloniseerimiseks sarnaste suurte riiklikkude summade eraldamine Riigikogu võimkonnast, ilma et rahvaesindus isegi oleks saanud kindlaks määrata osa nende summade tarvitamise sihtjooni, on lubamata. Sellepärast ei ole asunduskapitali seadus enne vastuvõetav,

kui ei ole seadusega lähemalt määratud sise-
mise kolonisasiooni ülesanded ja teostamise
põhimõtted.

Ka ei näi otstarbekohane olema, et selle
ülitähtsa ülesande teostamine oleks lihtsalt
Eesti maapanga osakonna juhataja hooleks
jäetud.

Komisjon ise ei pidanud soovitavaks sea-
dust vastavalt ümber töötama hakata, mida
valitsus tegema peaks. Neil eelpool ettetoodud
põhjustel esitab rahaasjanduse komisjon asun-
duskapitali seaduse esitatud kujul Riigikogule
tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 37.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

aktsiisimaksu määrade seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata „III
Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 66, veerg
709—712.)

Käesoleva seaduse elluviimine on tingitud
peajoontes kolmest asjaolust.

1. jaanuarist 1929 hakkab meil maksuma
uus kaalu ja mõõduseadus meetrisüsteemi alu-
sel. Vastavalt neile mõõtuksustele tulevad
fikseerida siis ka aktsiisimaksu määrad.

Teiseks on vajalikuks saanud mõnda akt-
siisimaksu tõsta, kus vastavad määrad tegeliku
eluga sammu pole pidanud. Nii püsib näiteks
pärmiaktsiis muutmatuna juba 1920. aastast.

Kolmandaks oli tarvilik ka kõiki aktsiisi-
määru ühe seaduse alla kokku tõmmata. Sii-
amaani tuli vastavaid andmeid otsida kuuest
eriseadusest.

Uusi makse ei olnud võimalik puhtmate-
maatilisel alusel kokkukõlastada praeguste nor-
midega. See oleks välja kutsunud arvestamise
sentide murdarvudega, mispärast need on teh-
tud ümaraks. Selletõttu on paratamatud väik-
sed vahed. Nii alaneb uue seadusega likööride
ja veinide aktsiis veidi, kuna õlle oma natuke
tõuseb.

Täie teadmiseaga on aga tõstetud piirituse-
kao aktsiisi, mis maksab muutmatuna 1921.
aastast, (vastavalt viinahinnale) kahekordseks,
paberossikestade aktsiisimäärad kahekordseks
ja pärmiaktsiis ligi kolmekordseks.

Ühtlasi muudab uus seadus senist õlle- ja
pärmivabrikute aktsiisi kogusumma alammäära
väljaarvamise viisi, mille juures maksumäär
aga endiseks jääb.

Üldsummade kokkuvõttes on käesoleva
seaduse maksmahakkamisel oodata aktsiisi-
tulude tõusu ligi 100.000 krooni võrra.

Valitsuse eelnõuga võrreldes sisaldab ko-
misjoni ettepanek järgmisi muudatusi.

§ 9., milles oli ette nähtud aktsiis ben-
siinilt, kustutati, kuna komisjoni arvates ots-
tarbekohane pole jätta need tulud, mis eri-
otstarbeks määratud, riigi välislaenu kind-
lustuseks.

Tubakavabrikute (§ 11) ja paberossitehaste
(§ 12) aktsiisimaksu aastast kogusummat vä-
hendati poole võrra.

Peale nende on komisjon eelnõus teinud
mõningaid vähese tähtsusega ning redaktsioo-
nilisi parandusi, mis eraldi põhjendamist ei
vääri.

Lisa nr. 38.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

trükiseaduse täiendamise seadusele koh- tuasjus andmete trükis avaldamise kohta.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III
Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 18, veerg
207—208.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse
ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on laiendanud keeldu kõigi
trükitoodete peale.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigi-
kogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 39.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Haagis 17. juulil 1905. a. allakirjutatud tsiviilprotsessi kohta käiva rahvusvahe- lise konventsiooniga ühinemise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III
Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 60, veerg
673—674.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse
ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja
esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastu-
võtmiseks.

Lisa nr. 40.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

ministeeriumide korralduse seaduse § 483. muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata
„III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 58, veerg
661—662.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi
Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja
esitab käesoleva seaduseelnõu muutmatult Riig-
kogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 41.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

LOOMATAUDIDE VASTU VÕITLEMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Loomataudide vastu võitlemise seaduse (R.T. nr. 60 — 1923. a.) § 10 p. 19, § 45 — 47 pealkiri, § 52 p. 5 ja § 54 p. b ja c muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 10 p. 19: Veiste ja sigade ilmne tiisikus (Tuberkulosis bovim, Tuberkulosis suum), mis väliste kliiniliste tunnuste, või bakteriooloogilise uurimise põhjal kopsus, udaras, emakojas, sooltes j.n.e. kindlaks tehtud.

§ 45 — 47 pealkiri: Veiste ja sigade tiisikus.

§ 52 p. 5: Veiste ning sigade tiisikuse, suu- ja sõrataudi, sigadekatku, marutaudi ja veiste kopsutaudi pärast ärähukatud loomade eest, marutaudi surnud veiste, hobuste, sigade ja lammaste eest, samuti ka sigade katku, kopsutaudi ja punataudi surnud sigade eest, kui haigusest selles seaduses ettenähtud korras on teatatud.

§ 54 p. b: Täisväärtus tatitaudi, sigadekatku, veiste kopsutaudi, veiste katku ja suu- ja sõrataudi põdevate loomade eest nende ärähukkamise korral.

§ 54 p. c: Veiste ja sigade tiisikuse kui ka marutaudi pärast ärähukatud loomade eest ning marutaudi, põrnataudi, kohiseva muhutaudi, sigadekatku, kopsu- ja punataudi surnud loomade eest makstava kahjutasu suuruse määrab kindlaks põllutöoministerium, kusjuures tasu ei või olla üle $\frac{3}{4}$ täisväärtusest.

SELETUSKIRI.

Kui omal ajal praeguse loomataudide vastu võitlemise seaduse väljatöötamisel ja vastuvõtmisel Riigikogus kahjutasumaksmine kitsamas ulatuses ette nähti, siis peaaegselt sel põhjusel, et kardeti kulude suuremaks tõusmist, kui sisse tuleb nende kulude katteks määratud tapaloomadelt võetavat riigi protsendimaksu. Viimaste aastate andmed näitavad aga, et ühes loomakasvatuse, eriti sigade kasvatuse hoogsa arenemisega tõusevad vastavalt ka riigi protsendimaksu summad. Puudujääki sellepärast ette näha ei ole ka sel korral, kui kahjutasumaksmist laiendada ka seaduseelnõus mainitud taudidele.

Taudide vastu edukama võitlemise seisukohalt on kahjutasumaksmine soovitatav sigade tiisikuse, punataudi, kopsutaudi ja katku puhul, sest et siis loomade omanikud enam huvitatud on taudi ilmumise kiiremast teatamisest loomarstile, mis võimaldab viimasele kohe alguses

tarvilikud korraldused teha ja vastuabinõusid, nagu kaitsepookimisi j.n.e. tarvitusele võtta.

Kahjutasumaksmine taudide korral on tähtis ka loomade kindlustamise mõttes surma vastu ning sellega põllumeeste majandusliku seisukorra kindlustamise mõttes suuremate kahjude vastu taudide korral.

§ 52 p. 5 on sisse võetud ka kahjutasu marutaudi ja veiste kopsutaudi pärast hukatud loomade eest. Nende kahe taudi suhtes ei ole käesolev seadus küllalt täpne, sest § 54 p. b ja c räägivad kahjutasu määradest nende taudide haigete loomade hukkamise korral, kuna aga § 52 p. 5. on tähendamata jäänud, et nende taudide puhul hukatavad loomad üldse kahjutasumaksmise alla kuuluvad.

Lisa nr. 42.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

loomataudide vastu võitlemise seaduse muutmise seadusele.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu muutmatult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 43.

Riigikogu liikmete O. Puki, J. Teetsov'i ja K. Tonkman'i ettepanek.

LOOMATAUDIDE VASTU VÕITLEMISE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Loomataudide vastu võitlemise seaduse (R.T. nr. 60 — 1923. a.) § 52 täiendatakse p. 6. ja § 54 — p. d. järgmiselt:

§ 52 p. 6. Sigade katku-, kopsu- ja punataudi läbi surnud loomade eest, kui taudikahtlusest selles seaduses ettenähtud korras oli ametlikule loomaarstile ehk politseile teatatud.

§ 54 p. d. Sigade katku-, kopsu- ja punataudi surnud loomade eest makstava kahjutasu suuruse määrab kindlaks põllutöoministerium, kusjuures tasu ei või olla üle $\frac{3}{4}$ täisväärtusest.

SELETUSKIRI.

Loomataudide vastu võitlemise seaduses on muude hulgas üles loetud külgehakkavad haigused sigade juures, nagu: katku-, kopsu- ja punataud, millest loomade omanikud kohustatud on viibimata teatama ametlikule looma-

arstile või politseile. Et aga sigadepidajad looma surma puhul nende eest mingisugust tasu ei saa, nagu seda makstakse teiste loomade surma puhul külgehakkavate haiguste korral, siis ei võeta sigade taudide ilmsikstulemisel sellest teatamist kuigi tõsiselt. Püütakse isegi haigeid või surnud loomi majanduslikult kasutada, ja taud levineb edasi. Ka näitavad statistilised andmed sigade haiguste, eriti punataudi alal tõusu. Sigade pidamine on omandanud viimasel ajal majanduslikult suure tähtsuse, mispärast esitatud täienduste maksmapanemine hädatarvilik.

Loomataudide vastu võitlemise seaduse § 53. järgi maksab kahjutasu põllutööstuse riikloomatervishoiu peavalitsuse erikrediidi summadest, mis saadud riigi protsendimaksust tapaloomadelt. Viimastel aastatel ei ole kahjutasuks ettenähtud krediite ära tarvitatud, mispärast käesoleva seaduseelnõu vastuvõtmisega uusi krediite vaja ei ole, vaid tekkivate väljaminekute katteks senistest jätkub.

Lisa nr. 44.

Üldkomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Riigikogu liikmete O. Puki, J. Teetsov'i ja K. Tonkman'i poolt esitatud „Loomataudide vastu võitlemise seaduse täiendamise seadus“ (paljundus nr. 54/276 — 21. III 1928. a.) arutamisel ära võtta.

SELETUSKIRI.

Käesolevas eelnõus tähendatud küsimuse korraldamiseks esitati Riigikogule kaks eelnõu: 1) rkl-te O. Puki, J. Teetsov'i ja K. Tonkman'i poolt; 2) Vabariigi Valitsuse poolt.

Üldkomisjon võttis vastu Vabariigi Valitsuse ettepaneku, kui täielikuma eelnõu. Sellega on käesolev eelnõu ülearuseks saanud, ja üldkomisjon esineb Riigikogule ettepanekuga üldtähendatud eelnõu arutamisel ära võtta.

Lisa nr. 45.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

linnade (var. ja alevite) administratiivpiirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadusele.

Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise (end. võõra maa peal asuvate elamute) seaduse ulatust laiendada ka linnade administratiivpiirides asuvate

maakasutajate peale ei leidnud üldkomisjon võimalikuks põhjustel, mis üksikasjaliselt ette toodud eelpoolnimetatud eelnõu seletuskirjas.

Kuna hoonestamise õiguse seaduse vastuvõtmist lähema aja jooksul oodata ei ole, majoamanikud aga kaitset vajavad, et vahepeal nende eluhooneid maha ei kistaks ja rendi ülemmäära ei tõstetaks, tunnustas üldkomisjon tarvilikuks esitada käesoleva seaduseelnõu, mis pikendaks linnade administratiivpiirides asuvate maatükkide kasutamise lepingud (mille all on mõeldud mitte ainult rendilepingud, vaid igasugused kasutamise lepingud, isegi maaomaniku vaikival nõusolekul aset leidnud tasuta kasutamine), mille tähtaeg lõppenud enne käesoleva seaduse maksamahakkamist, või lõpeb seaduse maksvuse ajal, kui maa kasutaja eluhooned alles asuvad kasutataval maatükil.

Kasutaja sooviavalduseks on küllalt, kui tema jätkab maatüki kasutamist ja sellega vaikes väljendab tahet maatükki edasi kasutada.

Erandina § 1. tähendatud seniste kasutamise tingimuste pikendamisest arvas komisjon tarvilikuks mõlemile pooltele õiguse anda kokkuleppe mittesaavutamise korral, kasutamise tasu suuruse määramist kohtu läbi nõuda harilikus tsiviilprotsessi korras. Kohus määrab niisugusel juhul kasutamise tasu oma äranägemisel, arvesse võttes kõiki asjaolusid.

Kokkuleppe katteks ei ole vaja mingisuguseid vormaliteete, vaid seda võib tarbekorral tõendada ka tunnistajate seletustega.

Lisa nr. 46.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõiduseaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 77, veerg 761—764.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Üldkomisjon on selguse mõttes muutnud § 8. p. a lõppu: „36 kuud assistendi või mehhaniku ülesannete täitjana“ pro „36 kuud assistendina või mehhanikuna“. Kokkukõlas 12. nov. 1925. aasta seadusega on §§ 8 ja 12 võetud „IHP“ pro „HP“.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 47.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 72, veerg 741—742.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on eelnõus teinud ainult redaktsioonilisi parandusi.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 48.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI**Eesti kultuurkapitali seaduse muutmise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 85, veerg 805—806.)

Hariduskomisjon ühines Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmatult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 49.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

BENSIINI MAKSU SEADUS.

§ 1. Bensiini pealt võetakse tarvitumaksu viie sendi suuruses iga netto kilogrammi pealt.

§ 2. Maksualuseks bensiiniks loetakse bensiin tehnilises mõttes, samuti nahvta destilleerimise vedelad produktid ja igasugused segud, mida bensiini aseainetena võib tarvitada jõu- vankrite mootorite kütmiseks.

Maksu alla kuuluvate produktide ja segude lähemad tundemärgid määrab kindlaks rahaminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga ja avaldab need „Riigi Teatajas“.

§ 3. Bensiini maksu võetakse:

1) välismaalt sisseveetava bensiini pealt, sisseveo juures tolliasutuste poolt ühes tollimaksuga;

2) sisemaal valmistatava bensiini pealt aktsiisi peavalitsuse korraldusel, rahaministri ja kaubandus-tööstusministri poolt kokkuleppel antavates määrustes ettenähtud korras, ja

3) sisemaal olevate bensiini tagavarade pealt §§ 9—12 tähendatud korras.

§ 4. Rahaministril on õigus vabastada tarvitumaksust bensiini, partiides mitte alla 350 kilogrammi, mis läheb rööbastel liikuvate- või aeromootorite kütteks, kui vabastamist soovitab sõja- või teedeminister, või mis läheb ümbertöötamiseks, kui vabastamist soovitab kaubandus-tööstusminister.

Seda soodustust ei anta isikutele, kes karistatud on maksu alt vabastatud bensiini edasiandmise või muudeks otstarveteks kasutamise eest.

§ 5. Sisseveetava bensiini pealt võetava tarvitumaksu asjade toimetamine sünnib ühisel alustel ja korras tollimaksu asjadega.

Sisseveetava bensiini tarvitumaksu vastu sihitud süütegude eest langevad süüdlased karistuse alla samadel alustel ja neid süütegusid jälgitakse samas korras, nagu ette nähtud süütegude jaoks tollimaksu alal.

§ 6. Rahaministril on õigus tarvitumaksu õiendamise tähtaegu pikendada; välismaalt sisseveetava bensiini juures — Tolliseadustikus ettenähtud alustel ja korras, sisemaal valmistatava bensiini (§ 3 p. 2) või bensiini tagavarade (§ 3 p. 3) juures — kuni kuue kuuni kusjuures õiendamata maksu kindlustuseks võetakse pandid ja garantiid.

§ 7. Maks, mis võetud bensiini pealt, mis välismaale veetud partiides mitte alla 350 kilogrammi, makstakse väljavedajale tagasi andmete esitamisel, mis tõendavad, et maks bensiini pealt on võetud ja et bensiin välismaale on viidud.

Sisemaal väljaveoks valmistatava bensiini pealt maksu õiendamine lükatakse edasi rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga määratud tähtajani ja tingimustel, kusjuures õiendamata maksu kindlustuseks võetakse pandid või garantiid, mis vabastatakse vastavalt bensiini tegelikule väljaveole.

Maksu tagasimaksmise samuti pantide ja garantiide vabastamise otsustab aktsiisi peavalitsuse juhataja, tollivalitsuse poolt kokku seatud akti esitamisel.

Elmises (§ 6) kui ka käesolevas paragrahvis tähendatud pantide ja garantiikirjade võtmine samuti nendele nõudmiste pööramine sünnib Kroonu töövõtete ja hangete seaduses ettenähtud alustel ja korras.

§ 8. Tarvitumaksu kohustuse selgitamisel sisemaal valmistatava bensiini väljaveo korral arvatakse tema piiripealsele kaalule juurde kahanemise protsent rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga kindlaks määratud normide järele.

Kui sisemaal valmistatav bensiin õnetu juhuse läbi hukkub, vabastatakse see maksust käesoleva seaduse § 3 p. 2 põhjal antavates määrustes ettenähtud alustel ja korras.

§ 9. Kõik isikud, kes bensiini valmistavad, bensiiniga suurel viisil kauplevad, samuti ka need, kes väiksel viisil kauplevad kui nende bensiini tagavarad ulatuvad üle 100 kilogrammi, on kohustatud kahe kuu jooksul, käesoleva seaduse maksamahakkamise päevast kohalikkudele aktsiisi asutustele teada andma kõik omad bensiini tagavarad, seaduse maksamahakkamise päeva seisukorras.

Tagavaradena tuleb üles anda kõik bensiin, mis tähendatud isikute korralduses on, vaatamata tehingute peale, mis nemad selle bensiini kohta kolmandate isikutega on sõlminud.

§ 10. Eelmise paragrahvi (§ 9) põhjal ülesandmisele kuuluvate bensiini tagavarade pealt määratakse tarvitumaks isikutelt, kelle peal lasub ülesandmise kohustus.

Kui ülesantav tagavara alla 100 kilogrammi, siis maksu ei määrata.

§ 11. Maks tasutakse aktsiisivalitsuse otsuse põhjal ühe kuu jooksul otsuse teatamise päevast arvates. Otsuse peale edasikaebamine sünnib üldises korras.

§ 12. Rahaministril on õigus § 4 tähendatud ministrite soovitel ja tingimustel vabastada bensiini tagavara maksu alt tagavara suuruse peale vaatamata. Maksu alt vabastatud bensiini tarvitamise järelvalve ja selle tarvitamise alal tekkivate süütegude kohta on maksivad §§ 13 ja 15 — 17.

§ 13. Bensiini õige maksustamise samuti maksu alt vabastatud bensiini õige tarvitamise järele valvab aktsiisi peavalitsus. Järelvalve teostamiseks on aktsiisi ja politsei ametnikkudel rahaministri poolt antavates määrustes ettenähtud korras õigus igal ajal sisse pääseda ruumidesse ja muudesse paikadesse, kus valmistatakse või alal hoitakse bensiini, samuti kus tarvitatakse maksu alt vabastatud bensiini. Kaitseväes tarvitusel oleva bensiini kasutamist võib kontrolleerida raha- ja sõjaministri poolt kokkuleppel määratud korras.

§ 14. Süüdlast selles, et ta nahvta destilleerimise või bensiini valmistamise vabriku sisse seadis ilma aktsiisi valitsusele teatamata, karistatakse rahatrahviga, mitte üle kolmesaja krooni.

Vabriku sisseseadmiseks loetakse hoone või muu paiga kohaldamine nahvta destilleerimiseks või bensiini valmistamiseks sel kombel, et seal üles seatakse destilleerimise aparaat, retort või muud seadised, mis tarviliikud nahvta destilleerimise vedelate produktide saavutamiseks või bensiini valmistamiseks.

§ 15. Süüdlast selles, et ta tema kasuks tarvitumaksu alt vabastatud bensiini edasi andis või muudeks otstarveteks tarvitas, karistatakse rahatrahviga kõrvaldatud bensiini hulga

pealt kuuluva maksu viiekordse summa suurus.

Kui kaebealune ei suuda kindlaks teha kõrvaldatud bensiini kaalu, siis rahatrahviga kuni tuhande kroonini.

Peale selle nõutakse selle kaalu eest, mille pealt trahv määratud, või kui see kaal jäi kindlaks tegemata — kogu vabastatud bensiini partii eest tarvitumaks sisse.

§ 16. Käesoleva seaduse § 15 süüteod juhustel kui need Aktsiisimaksu seadustikus (Sead. Kogu X k.) põhjal kohtu otsustamisele antakse alluvad rahukohtule, trahvi suuruse peale vaatamata.

§ 17. Karistuse määramisel käesoleva seaduse §§ 14 — 15 ettenähtud süütegude eest samuti aktsiisiametnikkude takistamise eest nende järelvalve kohuste täitmisel, või käesoleva seadusega ning selle põhjal antavate korralduste ja nõudmistega täitmata jätmise eest võetakse juhteks Aktsiisi maksude seadustiku §§ 1138 — 1149.

Eelmises lõikes tähendatud süüasjade, samuti muude bensiini maksu kohta käivate eeskirjade rikkumisasjade toimetamine sünnib Aktsiisi maksude seadustiku (Sead. Kogu V k.) §§ 1271 — 1273, 1275 — 1280 tähendatud korras.

§ 18. Bensiini maksud, samuti käesoleva seaduse põhjal määratud trahvisummad kantakse teedeministeeriumi teedekapitali arvele ja kulutatakse vastavate seaduste alusel avalikkude teede ja sildade ehitamiseks, korrahoidmiseks ja parandamiseks.

§ 19. Käesoleva seaduse teostamiseks tarviliikke määrusi annab rahaminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

SELETUSKIRI.

Maanteede seaduse elluviimisega võtab riik klassiteede järk-järgulise paranduse ja korrashoiu kohustuse endale. Eriti tarvitavad jõuvankrid meil I ja II klassi teid. Siis on ka õiglane, et jõuvankrite pidajad kaasa tõmmataks teede korrashoiu ja paremale järjele seadmise üldises kohustuses. Summad, mis Maanteede seadusega teede korrashoiuks on kindlustatud, tulevad riigikassast — seega ühtlaselt kõigi kodanikkude peal lasuvatest maksudest. Kui seal kõrval ka tööstus- ja kaubanduslikud ettevõtted, riigimetsad ja muud varandused teede tegemise kohustusest teedekapitali heaks võetava maksuga osa võtavad, ja põllumajanduslikult kasutatavad kinnisvarad teede korrashoiu naturaalkohustust või selle asemel rahalist kohustust kannavad, siis on käesoleva seaduseelnõu järgi ka mitmesugused jõuvankrid samaks otstarbeks maksustatud.

Jõuvankrite maksustamise moodusi on mitmeid. Jõuvankrite seaduses on ühtlane maks ette nähtud iga jõuvankri tüübi kohta. See maks ei või loomulikult suur olla, sest see tabab kõiki jõuvankreid ühtlaselt, vaatamata sellele, kas autoga palju või vähe sõidetakse. Suurem maks ei oleks õiglane neile autopidajatele, kes vähe teed tarvitavad. Seda asjaolu arvesse võttes on mitmeis riikides, nagu Rootsis, Belgias, Prantsusmaal, Austrias ja ka Põhja-Ameerika Ühisriikides eriline maks bensiinilt sisse seatud. Ka Saksamaal on see küsimus praegu päevakorral. Selle kõrval paralleelselt on Rootsis veel läbi viidud autokummide maksustamine.

Selle maksu vastu räägib see asjaolu, et siin koormatakse maksuga just see asi (rehy), millel maanteede pealispinna korrashoiuks kõige suurem tähtsus. Kummidemaks annaks tõuget sarnaste kummide tarvitusele võtmiseks, mis küll vastupidavad, kuid maanteele halvasti mõjuvad.

Peale nende maksustamise viiside paistab kõige õiglasem olema — jõuvankreid maksutada läbisõidetud kilomeetrite arvu järgi. Kuid tegelikult on see praegusel momendil vaevalt läbiviidav. Siin tuleksid kõik maksustamise alla kuuluvad jõuvankrid klm-lugejatega varustada. Praegu tarvitusel olevad klm-lugejad ei tööta veel nii korralikult, nagu see maksustamise juures tarvilik. Pealegi oleks see raske koormatus jõuvankri omanikkudele oma jõuvankreid lühikese aja jooksul sarnaste aparaatidega varustada ja peale selle veel maksu maksta. Maks jõuvankrite kütteks tarvitavalt bensiinilt, petrooleumilt, bensoolilt ja gaasoliinilt oleks täienduseks jõuvankrite maksule ja võimaldab õiglasemat maksu jagamist üksikute jõuvankrite vahel.

Sest see maks koormab enam neid autopidajaid, kes rohkem sõidavad ja raskemaid koormaid veavad ja sellega enam teid tarvitavad ja lõhuvad, samuti vananenud ja mitte-ökonoomsete autode pidajaid. Maksu võetakse niihästi Bestisse sisseveetavalt kui ka omal maal valmistatud bensiinilt. Maksust vabastatakse bensiin, mis ainult suuremal hulgal mõne tööstuse otstarbeks läheb, või välismaale kui ka läbi Eesti territooriumi transiidina veetav bensiin. Samuti jääks maksust vabaks rööbastel liikuvate mootorite poolt tarvitav bensiin, nagu Tallinna tramm ja mootorvagunid raudteel. Vähemateks tehnilisteks otstarveteks bensiini erilise maksust vabastamine oleks seotud suurte raskustega ja kuludega kontroleerimisel ja tooks endaga kaasa kuritarvitusi ja maksustamisest kõrvale hoidmise, mille tagajärjel küsitavaks saaks siht, mis selle seadusega kätte tahetakse saada,

nimelt: õiglase jõuvankrite maksustamise ja püsiva tuluallika soetamise teede paranduse ja korrashoiu otstarbel.

Neilsamadel kaalutlustel tuli hoiduda ka sarnaste jõuvankrite, nagu põllutöö, tee-ehituse ja tööstuse masinate kütteõlide erilise bensiinimaksust vabastamisest, mis küll peamiselt teid sugugi ei tarvita, või kui — siis tee-ehituse otstarbel, nagu teehöövliid, teerullid j.n.e.

Praegu meil sisemaal valmistatav bensiin omab küll minimaalse tähtsuse erilise bensiini maksu tuluallikana, kuid lähemas tulevikus on tõenäolik, et ka kodumaal suuremal hulgal bensiini produtseerima hakatakse sarnaselt, et see meie sisemaa turu täielikult vallutab. Sellest välja minnes ei saa ka loobuda oma maa bensiini maksustamisest, kuigi selle maksustamine enam nii kerge läbi viia ei oleks, kui seda on välismaalt sisseveetava bensiini ühes tolliga tolliasutustes maksustamine, kus selleks juba oma väljakujunenud tollimaksude võtmise aparaat olemas. Kuid siin saaks selleks ka aktsiimaksude võtmise korraldust ära kasutada. Suuremal hulgal ainult teatud tööstuse oma otstarbeks või rööbastel liikuvate mootorite kütteks sisseveetava või omalt maalt ostetava bensiini erilise bensiinimaksust vabastamine sünniks igakord rahaministri poolt, kusjuures kaubandus-tööstus- ja teedeministriumid, kui kõige paremini informeeritud tööstuse ja liikumise tarvidustest ja nõuetest, oma nõusolekuga ühtlasi kindlustaksid seda, et ainult tuntud ja igapidi korralikkudele ettevõtetele see vabastamise soodustus välja antakse.

Ühtlasi osutub möödapääsematuks maksustada seni sisseveetud bensiinitagavaru, kuna oletada võib, et bensiiniga kauplejad isegi tunduvalt on suurendanud omi bensiinitagavaru, et pääseda seaduse maksamahakkamisest maksukohustusest. Ei ole kahtlust, et bensiini tarvitusemaks kauplejate poolt vähemalt osaliselt üle kantakse tarvitajatele, ja on tõenäolik, et juba ladudes olev bensiin vastavalt kallimalt müügile läheks, kuigi seda jätta maksuvabaks. See oleks aga vaheltkauplejatele teenimata kasu ja mitteõiglane tarvitajate suhtes. Sellest välja minnes on tarvilik, et tarvitusemaks maksaksid need isikud, kes bensiini valmistavad või bensiiniga kauplevad, aga mitte kolmandad isikud, kellega võivad seaduse maksamahakkamise päevaks sõlmitud olla fiktiivlepingud bensiini omanduseõiguse üleandmise kohta, kuigi tegelikult bensiini vaheltkauplejate valdamisel ja tõeliselt nende omanduseks edasi jääb. Kuid ei ole mingisuguseid kaaluvaid põhjusi ka bensiinitagavaru maksu alt vabastada, kui bensiin on määratud rööbastel liikuvate mootorite kütteks või tööstuse otstarveteks, ümbertöötamiseks, nagu kummi-

ja liimitööstuse tarveteks j.n.e. Siht, mida selle vabastamisega taotletakse, oleks: luua soodustusi oma tööstusele ainete kasulikult ja uute väärtuste loomise sihiga äratarvitamisel, mis muidu fiskuse huvides maksustatud.

Tarvitusemaksu õiendamise tähtaegade pikendus on kergendus ettevõtetele ja isikutele, kes alaliselt bensiiniga kauplevad, seda sisse ja välja veavad, selles mõttes, et bensiini enne tarvitusemaksu äratasumist võib välja osta tolli pealt sisemaale maksmise edasilükkamisega kuue kuuni, kuna sisemaal väljaveoks valmistatava bensiini pealt tasutakse maks alles tegeliku väljaveo juures, kusjuures makсутähtajad ja tingimused määratakse kindlaks rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga. Mõlemal korral, niihästi välismaalt sisseveetava bensiini kui ka sisemaal väljaveoks valmistatava bensiinimaksu korraliku ja edasilükketähtaja lõpuks äratasumise kindlustuseks võetakse pandid või garantiid, mis vabastatakse pärast terve edasilükatud summa tasumist või vastavalt bensiini tegelikule väljaveole, mille juures tasutud tarvitusemaks väljavedajale tagasi makstakse tõendavate andmete esitamisel, et maks bensiini pealt on võetud ja et bensiin välismaale on viidud. Laos või vabriku reservuaarides seisva bensiinitagavarade pealt võib samuti saavutada maksuõiendamise tähtaegade pikendust kuni kuue kuuni. Selle aja jooksul on vabriku ja lao omanikul õigus bensiini müügile lasta, kuigi sellelt tarvitusemaks tasumata, ja vastavalt hiljemalt kuue kuu möödumisel teedekapitali äratasutava tarvitusemaksu suursele, bensiini kallimalt ära müüa.

Kuid seaduses peab ka ette nägema juhud, kus siiski, kulu peale vaatamata, bensiini mõneks muuks otstarbeks tarvitatakse, kui see maksust vabastamisel ette nähtud, või edasi antakse. Sarnastel juhtudel võib seaduserikkeid kõige tagajärjekamalt kindlaks teha aktiisi peavalitsus, kellel järelevalve teostamiseks ametnikud ja kontrolörid olemas, kes igalajal peavad võima sisse pääseda ladudesse ja muudesse bensiinivalmistamise ja alalhoidmise ruumidesse. Sarnaseid bensiini tarvitusemaksu seaduse rikkumise kohta tehtud protokolle võib aktiisi peavalitsus tarbekorral veel aktiisi- või politseiametnikkude kaudu täiendada lasta.

Lõpuks on väga tähtis seaduses eneses fikseerida isikud, kelle peale võib vastutus langeda bensiini seaduse vastase tarvitamise eest, et seaduse täitmisel arusaamatusi ära hoida. Need isikud võiksid olla Aktiisi seaduse § 1141. kohaselt: ettevõtte omanik (vabrikant), juhataja, kui ka asutuse või vabriku teenijad ja töölised j.n.e.

Sellest bensiinimaksust oleks tulusid loota järgmiselt: 1926. a. veeti välismaadelt bensiini sisse 4.835^{to}. Kuupalju sellest tööstuslikuks otstarbeks sai tarvitatud, selleks puuduvad täpsemad andmed. Statistika keskbüroo andmetel tarvitas 1925. a. tööstus bensiini 4920 puuda ehk umbes 80to, ja Tallinna trammi aastane tarvitus on umbes 12.000 puuda, mis näitab, et peale väikese osa pea kõik sisseveetav bensiin jõuvankrite kütteks tarvitatakse. Kui 1926. a. bensiini üldsisseveo arvust 4.835^{to} jõuvankrite kütteks arvata 4.700^{to}, mis vastab ca 4.700.000 kilogrammile, oleks maksu üldsumma 5 s./kg maksunormi juures ca Kr. 235.000.—. Kuna autode arv käesoleval aastal ca 40% suurem on kui 1926 a., võib käesoleva aasta maksu arvata ca Kr. 329.000.— peale.

Lisa nr. 50.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

bensiini maksu seadusele.

Bensiini maksu seaduse kohta oli rahaasjanduse komisjonis arvamine, et see tuleks ehk liita jõuvankrite ja bensiini- ja jõuvankrite maksude jaotamise seadustega. Kuna aga need viimased seadused oleksid viivitanud bensiini maksu seaduse vastuvõtmist, siis otsustati esimeses järjekorras vastu võtta bensiini maksu seadus.

Rahaasjanduse komisjon piirdus selle seaduse läbivaatamisel vähemate paranduste tegevusega.

Pikemaid vaidlusi tekitas bensiinimaksu normi määramine.

Toodi põhjendusi ette, et see maks võiks olla 3—4 senti ühe klg pealt, kuna seaduses ettenähtud norm 5 s. koormav oleks, eriti veo ja autobussi liikumises, sest viimased tarvitaavad keskmiselt 50% rohkem bensiini, kui sama tüüpi kergeveo sõiduaudod.

Komisjoni poolt võeti sellele vaatamata vastu norm — 5 senti ühe klg pealt.

Lisa nr. 51.

Kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma ettepanek.

KOGUDUSTE MAADE KORRALDAMISE SEADUS.

§ 1. Linnade ja alevite administratiiv piirides asuvatest koguduste maadest, mis maa-seadusega võõrandatud, antakse kogudustele

tagasi koguduste päralt olevad elu- ja majapidamise hooned ja muud päraldused ühes nende juurde kuuluvate aedadega ja tarviliiku õuemaaga.

SELETUSKIRI.

Riigikogu poolt 30. novembril 1926 vastuvõetud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse muutmise seadusega (R.T. nr. 99 — 1926) antakse väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piire kogudustele tagasi 50 hektaari maad ühes hoonetega. Selle seaduse järgi jäävad aga need kogudused, mis linnade ja alevite administratiiv-piirides asuvad, täiesti maata ja hooneteta. Neilt võõrandatakse isegi koguduste ametnikkude elumajad, aiad, õuemaad j.n.e. Seega on need kogudused väljapääsematusse seisukorda sattunud, sest neilt võetakse igasugune eluvõimalus. Ühtlasi ei saa seda seisukorda kuidagi õiglaseks pidada, et kogudused, kes juhuslikult linnade ja alevite administratiiv-piirides asuvad, peavad kõik oma varandused kaotama, kuna teistel 50 hektaari maad ühes hoonetega ja muude päraldustega tagasi antakse. Käesolev seaduseelnõu tahab seda ebaõiglast seisukorda lahendada.

Lisa nr. 52.

Vabariigi Valitsuse

SEISUKOHT

koguduste maade korraldamise seaduseelnõu kohta.

E. V.

Vabariigi Valitsusele.

Põllutöoministeerium

16. mail 1928. a.
Nr. 419.

Vabariigi Valitsuse resolutsioon 18. mail 1928. a.
Ühineda põllutöoministri seisukohaga.

(J. Tõnisson.) Riigivanem.

Kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt esitatud Koguduste maade korraldamise seaduseelnõu ülesandeks on lahendada koguduste endiste maade tarvitamise küsimust, mis linna ja alevite administratiiv-piires ja 1. maist on läinud linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (R.T. nr. 113 — 1927) § 2. alusel vastava omavalitsuse valdamisele. Seaduseelnõu seletuskirjas tähendatud motiividel leiab põllutöoministeerium otsarbekohase olema küsimust eriseadusega lahendada. Seaduse pealkirjaks tuleks võtta „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 3“, sest see seaduseelnõu sarnaneb oma sisu poolest Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusele, milles lahendatud koguduste maade küsimus väljaspool linnade ja

alevite administratiiv-piire, ning seaduse tekst tuleks põllutöoministeeriumi arvates redigeerida järgmiselt:

§ 1. Maaseadusega kogudustelt võõrandatud maadest, mis linnade või alevite omavalitsuste valdamisele läinud (Sead. nr. 90 — R.T. nr. 113 — 1927), antakse nende endistele omanikkudele tagasi kirikuteenijate senistes alalistes asukohtades nende tarvitada olevad elamud ühes kõrvalhoonetega ning nende juurde kuuluvate aedadega ja tarviliiku õuemaaga. Ühele kogudusele tagasiantava maa-ala kogusuurus ei või olla üle ühe hektaari.

§ 2. Käesoleva seaduse alusel tagasiandmisele kuuluvate varanduste kohta tulevad vastavalt käsitusele maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (R.T. nr. 95/96 — 1925) §§ 6—8 määrused.

(O. Köster.) Põllutöominister.

Lisa nr. 53.

Maakomisjoni ettepanek.

MAASEADUSE TÄIENDAMISE JA MUUTMISE SEADUS NR. 3.

§ 1. Maaseadusega kogudustelt võõrandatud maadest, mis linnade või alevite omavalitsuste valdamisele läinud (Sead. nr. 90 — R.T. nr. 113 — 1927) antakse nende endistele omanikkudele tagasi kirikuteenijate senistes alalistes asukohtades nende tarvitada olevad elamud ühes elamute juurde kuuluvate kõrvalhoonete, aedade ja tarviliiku õuemaaga. Ühele kogudusele tagasiantava maa-ala kogusuurus ei või olla üle ühe hektaari.

§ 2. Käesoleva seaduse alusel tagasiandmisele kuuluvate varanduste kohta tulevad vastavalt käsitusele Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (R.T. nr. 95/96 — 1925) §§ 6—8 määrused.

SELETUSKIRI.

Käesolev seaduseelnõu sai algatuse kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühmalt, kes 10. mail 1928 esitas selle „Koguduste maade korraldamise seaduse“ nimetuse all.

Vabariigi Valitsus asus algatatud eelnõu kohta põhimõttelikult pooldavale seisukohale, kuid esitas oma redaktsiooni, mis kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma ettepanekust lahku läheb sellepoolest, et: 1) temas tagasiantava maa-ala suuruse ülemmäär on piiratud 1 ha, 2) on arvesse võetud asjaolu, et kõnealolevad maa-alad vahepeal on läinud Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (R.T. nr. 113 — 1927) põhjal linnade ja alevite omavalitsuste valdamisele, 3) on eelnõu rohkem

kokkukõlastatud 30. nov. 1926 vastuvõetud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse muutmise seadusega (R.T. nr. 99 — 1926), millega anti tagasi kogudustele maid väljapool linnade ja alevite administratiiv-piire.

Maakomisjon ühines Vabariigi Valitsuse seisukohtadega ja võttis valitsuse redaktsiooni vastu.

Põllutöoministeeriumi andmetel käivad käesoleva seaduseelnõu alla koguduste maad järgmistes linnades ja alevites: Mustvee, Tõrva, Suure-Jaani (2 kogudust), Põltsamaa (2 kogudust), Kilingi-Nõmme, Rakvere, Jõhvi, Paide, Türi, Tapa ja Keila.

Maakomisjon esitab maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse nr. 3 Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 54.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse nr. 3 kohta.

Läbi vaadates rkl. L. Raudkepi poolt esitatud parandus-ettepaneku leidis maakomisjon, et ei ole otstarbekohane kompenseerida rahaga neid kogudusi, kellele võimalik ei ole maad tagasi anda käesoleva seaduse § 1. ettenähtud ülemmääral. Küll võiks neile maad asemele anda riiklikust maagavarast. Sellekohase ettepaneku esitabki maakomisjon vastuvõtmiseks § 2-na, kuna endine § 2 muutmatal kujul tuleks vastu võtta kui § 3.

Lisa nr. 55.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TAPAMAJADE JA LIHA JÄRELVAATUSE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Tapamajade ja liha järelvaatuse seaduse (R.T. nr. 108 — 1923. a.) § 28 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 28. Tapamajas kõlbmatuse pärast hävitatud looma eest maksetakse looma omanikule kahjutasu loomatervishoiu peavalitsuse erikrediidist (R.T. nr. 65/66 — 1920. a.) hävitatud liha poolväärtuse suuruses kohalikkude turuhindade järele.

Tapamajades tapmise järele tiisikushaigeks osutunud sigade eest maksetakse nende hävitamise korral, kui nad ei ole määratud ametliku loomaarsti korraldusel tiisikuse vastu võitlemise määruste põhjal sunduslikule tapmisele, kahjutasu $\frac{4}{5}$ kohalikust turuhinnast.

Tasu maksetakse ainult siis, kui kogu loom kõlbmatuks tunnistatud.

SELETUSKIRI.

Kuna tiisikus elussigadel väga raske on diagnostitseerida ja see haigus sigadel harilikult alles tapmise järele tapamajas ilmestub, ei võimalda praegumaksev tapamaja seadus tiisikuse tõttu tapamajas hävitatud sigade eest, kui nad ei ole määratud ametliku loomaarsti korraldusel tiisikuse vastu võitlemise määruste põhjal sunduslikule tapmisele, kahjutasu maksmist sel määral, nagu see sünnib ilmses tiisikususes veiste eest. Selletõttu saavad sigade omanikud tunduvaid majanduslikke kahje, missuguseid võimalik oleks tasuda, täiendades tapamajade ja liha järelvaatuse seaduse § 28. ettepanendud kujul.

Lisa nr. 56.

Omaavalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

tapamajade ja liha järelvaatuse seaduse muutmise seadusele.

Omaavalitsuse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 57.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

orjapidamise kohta käiva rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 74, veerg 749—750.)

Sotsiaalkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmatalult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 58.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

POSTI-TELEGRAAFI-TELEFONI PEAVALITSUSE ALAL LEPINGUTE SÕLMIMISE SEADUS.

§ 1. Posti-telegraafi-telefoni peavalitsusele antakse õigus sõlmida lepinguid eelarve-aasta kestusel järgneva eelarve-aasta krediitide arvel

telegraafi ja telefoni tehniliste materjalide ja abinõude muretsemiseks Kr. 600.000.— piirides.

§ 2. Teedeministril on õigus kokkuleppel rahaministriga anda käesoleva seaduse käsitamiseks juhtnõre.

SELETUSKIRI.

Riigi eelarve seaduse § 34. (R.T. nr. 185/186 — 1925) ei võimalda riigiasutustel järgneva aasta eelarve täitmiseks tarvilikke ettevalmistusi teha, mis peaaegselt tarvilikkude materjalide hankimiseks tegema peaks. Kui neid eelarve täitmise ettevalmistusi teha igal aastal alles pärast 1. aprilli, siis ei jõua eelarves ettenähtud töödega kunagi jooksval eelarve-aastal valmis, ja need tööd, mis küll eelarve-aastal korda saadetakse, alates nende ettevalmistamist alles igal aastal pärast 1. aprilli, täidetakse suure kiirusega ja tarviliku pikema eeltööta lohakalt ja osutuvad kallimaks, kui normaalsel olukorras.

Eriti halvasti mõjub eeltööde tegemise takistus hooajatöödele, mis seotud välismaalt materjalide hankimisega. Niisugused hooajatööd on telegraafi ja telefoni ehituse- ja remonttööd, missuguseid saab rahuldavalt täita ainult hiliskevade, suve- ja varasügise kuudel. Nende tööde jaoks peab materjale, nagu sortrauda, telegraafi-telefoni juhtme- traati, kaableid, isoleeritud traate j.n.e. välismaalt tellima. Osa neid välismaalt tellitud materjale järgneva aasta jaoks peaks juba sügisel kohal olema (sortraud), et talvekuudel, mil valitseb tööpuudus, neist materjalidest töödeks tarvilikud abinõud valmis tehtaks. Samuti peaks klaasisolaatoreid, mida viimasel ajal õige suurel arvul telegraafi- ja telefoni- liinidel tarvitatakse, tingimata talvekuudel valmistada laskma, sest see vähendaks jällegi talvist tööpuudust, ja pealegi on selle töö täitmine talvel kõige hõlpsam.

Materjalide ostulepingud peab vähemalt pool aastat enne eelarve-aasta algust sõlmima, sest vastasel korral ei jõua kontrahendid materjale postiametkonna tööde alguseks kohale toimetada, mille tagajärjel postiametkonna tööd saavad takistatud.

Ülemalkirjeldatud tarveteks läheks posti-telegraafi-telefoni peavalitsusele tarvis operatsioonikapitali Kr. 600.000.— suuruses. Sellest jääks Kr. 150.000.—, mis posti-telegraafi-telefoni peavalitsusel praegu operatsioonikapitalina kasutada — saadud 1922. a. lisa-eelarvega nr. 2, R.T. nr. 127 — 1922 — ka edaspidiseks kasutamiseks materjalide soetamise alal, ja sellest saaks katta väljaminekuid, mida tarvilik õiendada enne järgneva aasta eelarve vastuvõtmist. Kr. 450.000.— suuruses oleks aga tarvis

õigust lepingute sõlmimiseks, mille täitmise tähtaeg ulatub uude eelarve-aastasse, kuna väljaminekud kaetakse järgneva aasta eelarvega lubatud summadest. Järelikult ei nõua posti-telegraafi-telefoni peavalitsus riigikassast täiendavaid summasid.

Lisa nr. 59.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse alal lepingute sõlmimise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon leiab, et ei ole võimalik maksma panna eriseadust, mis ühele riigiasutusele igal ajal lubab lepinguid sõlmida teisel alusel, kui eelarve seadus — § 34 — selle ette näeb kõigi teiste riigiasutuste kohta.

Kuna aga posti-telegraafi-telefoni peavalitsus seni eelarve korras oma võimalust pole muretsemiseks tarvilikkude materjalide tellimiseks järgmisel eelarve-aastal toimetatavate tööde jaoks, siis pidas rahaasjanduse komisjon kohaseks — et takistavat ja kulukat viivitust tuleva aasta töödes ära hoida — lepingute sõlmimise võimalust lubada erandina ainult üheks aastaks, sellega ühtlasi tunnistades, et edaspidi ka posti-telegraafi-telefoni peavalitsus oma lepingud sõlmima peab kokkukõlas maksva eelarve seadusega, selleks iga aasta eelarves tarvilikke krediite ette nähes.

Neil põhjustel esitab komisjon käesoleva seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks muudetud kujul.

Lisa nr. 60.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitöö pealt tasumaksmise seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 5, veerg, 41—42.)

Rahaasjanduse komisjon esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks ühinedes Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega.

Lisa nr. 61.

Vabariigi Valitsuse

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Tagasi anda Vabariigi Valitsuse poolt 30. novembril 1927. a. Riigikogule esitatud

riigiteenistuses seisvate maamõõtjate tükitöö pealt tasumaksmise seaduse muutmise seaduseelnõu.

SELETUSKIRI.

Rahaministeeriumi ettepanekul esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule 30. novembril 1927 „Riigiteenistuses seisvate maamõõtjate tükitöö pealt tasu maksmise seaduse muutmise seaduse“.

Maamõõtjaile tükitöötasu maksmise küsimus on vahepeal lahendatud koosseisude seaduse § 4. ja § 6. põhjal Vabariigi Valitsuse otsusega 21. märtsist s. a. ja määrusega 12. septembrist s. a. ning „Juhtnõõridega ülemääraliste riigiteenijate koosseisude ja tasumääramiseks ja ajutiste töäjõudude palkamiseks“ (RT 76 — 1928).

Lisa nr. 62.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGI TURBATÖÖSTUSE PÕHIMÄÄRUSTE MUUTMISE SEADUS.

Riigi turbatööstuse põhimääruste (R.T. nr. 87 — 1922. a.) § 5 muudetakse järgmiselt:

§ 5. „Riigi Turbatööstuse“ põhikapitaalsiks määratakse 294.000.000 mk., mille hulka kuuluvad kõik eelarve korras riigilt saadud summad ja endiste Vene asutuste käest päritud, kui ka teiste asutuste käest tasuta ülevõetud materjalid.

Põhikapital loetakse riigikassa protsendideta laenuks ja tuleb tagasi maksta ühesuurustes summades 50 aasta jooksul: 200.000.000 marga tagasimaks alates 1924. aastast ja 94.000.000 marga tagasimaks alates 1925. aastast. Tagasimaks sünnib peale selle aasta riigi turbatööstuse aruande kinnitamist, mille eest ta arvatakse.

SELETUSKIRI.

Riigi Teatajas nr. 87 — 1922 avaldatud Riigikogu poolt 27. VI 22 vastuvõetud Riigi turbatööstuse põhimääruste § 5. järgi on turbatööstuse põhikapital kindlaks määratud Mk. 200.000.000.— peale.

Turbatööstusele pandud ülesannete täitmiseks ja turba igakülgseks ärakasutamiseks ehitati terve rida tarvilikke hooneid, nende hulgas ka suurema koormatusega elektrijaam Ellamaal. Sealjuures tekkis seisukord, et määratud põhikapital ühes väljastpoolt saadud summadega, kogusummas Mk. 224.000.000.—, hoonete ja sisseseade peale

ära kulutati. Praeguse tööstuse seisukorra juures on tarvilik, et seni lõpetamata täiendustööd ja osalt, nagu Lavassaares, laiendamistööd, kiires korras teostataks; samuti tulevad ka Ellamaa elektrijaama täie koormatuse saavutamiseks mitmed täiendavad ehitustööd läbi viia, nimelt — ehitada alajaamu, liine j.n.e.

Kõnealolevate kavatsuste teostamiseks on tarvilik riigi turbatööstusele Mk. 63.100.000.—, peale selle on veel tarvilik tekkinud lühikeseajaliste ehitusevõlgade tasumiseks Mk. 20.800.000.— ja alaliste tööliste elumajade ehitamiseks elektrijaamade juures Mk. 10.000.000.—, seega ümmarguselt Mk. 94.000.000.—

Praegu maksvusel oleva Riigi turbatööstuse põhimääruste § 5. järgi tuleb juhatusel 1923. a. aruande kinnitamise puhul tagasi maksta riigikassale $\frac{1}{50}$ osa temale väljaantud operatsiooni kapitalist, s. o. Mk. 4.000.000.— Mitmesuguste force-majeure'ide tõttu ei olnud riigi turbatööstusel võimalik ehitusi niivõrt lõpule viia, et oleks neid saanud tööstuses täielikult kasutada, mille tagajärjel kavatsatud sissetulekud saamata jäid. Asjaolu muutus veel halvemaks erakorralise vihmade ilmastiku tõttu, mispärast ka väljatöötatud turvas suuremalt osalt kuivatamata pidi jääma. Sellepärast puudub turbatööstusel võimalus eelpoolnimetatud Mk. 4.000.000.— 1923. a. eest tagasi maksta, mille tagajärjel seaduseelnõu § 2. järgi esimese summa tagasimaksmise tähtaeg arvatakse 1924. aastast, s. o., kui sisseseaded tegelikult kasutamiseks valmis said. Mis puutub põhikapitali suurendamiseks ettenähtud Mk. 94.000.000.— summasse, siis on selle esimese osa tagasimaksu algus ette nähtud 1925. a. alljärgnevatel põhjustel: ministereerium kavatses kõnealolevat summat eelarve korras 2 aasta jooksul nõuda, nimelt Mk. 60.000.000.— käesoleval aastal ja Mk. 34.000.000.— 1925. a., ja sellepärast saab osa Mk. 94.000.000.— summast alles käesoleval aastal ehitustesse mahutatud, mille tõttu käesoleval aastal nimetatud summa mingisuguseid tulusid anda ei või.

Lisa nr. 63.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGI TURBATÖÖSTUSE PÕHIMÄÄRUSTE MUUTMISE SEADUS.

„Riigi turbatööstuse“ põhimäärused (R.T. nr. 87 — 1922. a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§§ 5, 6, 7, 8, 10 p. 2, 11, 15, 21, 22 ja 23 muudetakse järgmiselt:

§ 5. „Riigi turbatööstuse“ põhikapitaliks määratakse 260.000.000 marka, mille hulka kuuluvad kõik eelarve korras saadud summad.

§ 6. „Riigi turbatööstusel“ on õigus raha- ja kaubandus-tööstusministrite heakskiitmisel oma tegevusekapitali suurendamiseks laene teha ja obligatsioone välja anda, selleks oma varandust pantides.

§ 7. Juhtuvate puudujääkide katmiseks asutatakse „Riigi turbatööstuse“ tagavarakapital, milleks iga-aastasest puhaskasust vähemalt 10% arvatakse.

Tagavarakapitali suurus määratakse kindlaks Vabariigi Valitsuse poolt kaubandus-tööstus ja rahaministri ettepanekul. Tagavarakapital tuleb hoida riigiväärtpaberites või teistes väärtustes Vabariigi Valitsuse sellekohaste juhtnõuude järele. Tagavarakapitali tarvitamine võib sündida ainult Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal.

„Riigi turbatööstuse“ jooksvad summad hoitakse Eesti pangas.

§ 8. „Riigi turbatööstust“ juhib ja valitseb juhatus, mis kolmest direktorist koos seisab ja keda kaubandus-tööstusministri ettepanekul Vabariigi Valitsus ametisse kinnitab, neile palga ja tasu määrab ja ametist vabastab.

Üks direktoritest määratakse Vabariigi Valitsuse poolt juhatuse esimeheks ja teine tema asetäitjaks. Juhatuse esimehe ülesanded, vastutus ja tema vahetamine teiste juhatuse liikmetega määratakse instruksioonides, mis Vabariigi Valitsus kinnitab.

„Riigi turbatööstuse“ juhatuse asukoht on Tallinnas.

§ 10 p. 2) eelarve piirides ametisse kutsuda ja palgata tarvilikke tehnilisi jõude, ametnike ja töölisi, neile palga ja tasu määrata nõukogu poolt kinnitatud juhtnõuude järele ja neid ametist vabastada.

§ 11. Juhatuse koosolekuid peetakse tarvidust mööda esimehe, tema äraolekul — asetäitja juhatusel. Otsused tehakse liht hääletenamusega.

§ 15. „Riigi turbatööstuse“ nõukogu koosolekud kutsuvad kokku juhatus, mitte vähem kui üks kord kuus. Päevakord ja koosoleku kutsed saadetakse juhatuse poolt nõukogu liikmetele kätte, vähemalt 3 päeva enne koosolekut. Sama aja jooksul tuleb nõukogu koosolekust ka kaubandus-tööstusministrile ja riigikontrolörile teatada. Peale selle võib „Riigi turbatööstuse“ nõukogu esimees igal ajal erakorraliselt nõukogu kokku kutsuda, sellest

juhatusele, kaubandus-tööstusministrile ja riigikontrolörile teatades.

§ 21. Iga aasta kohta seab „Riigi turbatööstuse“ juhatus täieliku tegevuse aruande kokku tööstusliku arvepidamise nõuete kohaselt ja esitab selle „Riigi turbatööstuse“ nõukogule läbivaatamiseks.

Nõukogu saadab aruande hiljemalt 1. juuliks ühes oma otsusega kaubandus-tööstusministrile, kes selle oma heaksarvamisega Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks ette paneb. Samaks tähtajaks esitatakse aasta aruanne ühes tõendavate dokumentidega riigikontrolörile, kes oma otsuse aruande kohta hiljemalt kahe kuu jooksul Vabariigi Valitsusele teada annab.

§ 22. „Riigi turbatööstuse“ aruande aasta algab 1. aprilliga ja lõpeb 31. märtsiga.

§ 23. Aruande järele kindlakstehtud puhaskasu jaotatakse kaubandus-tööstusministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal peale aruande kinnitamist järgmiselt:

- a) 10% tagavarakapitaliks;
- b) 10% ettevõtte laiendamise kapitaliks;
- c) 70% riigikassa sissetulekuks;
- d) 5% „Riigi turbatööstuse“ juhatuse nõukogu liikmetele ja ametnikkudele eritasuks;
- e) 5% tööliste olukorra parandamiseks.

II.

§ 4-le lisatakse juurde järgmine märkus:

„M ä r k u s. Suvisel hooajal on turba valmistuses lubatud kuni kümnetunniline tööpäev.“

III.

§ 10. p. 4. juures olev märkus tunnistatakse maksvusetaks.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud riigi turbatööstuse põhimääruste muutmise seaduses tegi rahaasjanduse komisjon kaugemaleulatavamaid ja tunduvamaid parandusi, kui see esitatud seaduseelnõus ette nähtud oli.

Turbatööstuse tööhooaeg on väga lühike, tegelikult ainult 60 päeva. Lühikest tööhooaega arvesse võttes esineb rahaasjanduse komisjon § 4. juurde märkusega, millega lubatakse turbatööstuse hooajal kümnetunniline tööpäev.

Seaduseelnõu järgi nõuti 94.000.000 marka riigi turbatööstuse põhikapitali suurendamiseks. Rahaasjanduse komisjon, arvesse võttes Riigikogu poolt vastuvõetud krediiti, mis riigi turbatööstusele määrati, samuti neid põhimõtteid, mis selle krediidi lubamise juures avaldati, otsustas 60.000.000 marka riikliku turbatööstuse põhikapitaliks määrata, ilma tagasimak-

suta. Põhikapitali tagasimaksmisel ei oleks komisjoni arvates käesoleval korral mõtet, sest et terve ettevõtte riigi oma on. Riigi turbatööstus vajab ajutiselt suuremat tegevuskapitali, kui seda põhikapital on. Tegevuskapitali suurendamiseks on hädasti vaja laene teha, sellepärast täiendati § 6. sellega, et lubatakse riigi turbatööstust oma varandust laenude tegemiseks pantida.

§ 11. kustutati esimene lõige, mille järgi seni riigi turbatööstuse ametnikud riigiteenijaks loeti.

Põhimääruse § 15. täiendati sellega, et riigi turbatööstuse nõukogu esimees võib tarviduse korral erakorraliselt nõukogu koosoleku kokku kutsuda.

Muudeti turbatööstuse aruandeaasta 1. jaanuari pealt 1. aprilli peale.

§ 23-das tehti suurem muudatus, kus puhaskasust põhikapitali tagasimaks ära jäeti ja selle asemel puhaskasust 70% riigikassa sissetulekuks läheb, kusjuures põhikapitali tervena riigi turbatööstusele alles jääb.

Lisa nr. 64.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGI TURBATÖÖSTUSE PÕHIMÄÄRUSED.

I. Riigi turbatööstuse eesmärk ja õigused.

§ 1. Riigi turbatööstus asutatakse turbarabade igakülgeks kasutamiseks eriti küttematerjali ja elektrijõu saavutamiseks.

§ 2. Riigi turbatööstus võib ette võtta turbarabade eeluurimist, planeerimist ja kivitamist, põletisturba valmistamist, turba kokseerimist, briketeerimist ja destilleerimist, sphagnumi tööstust, avada nimetatud saaduste valmistamiseks ja ümbertöötamiseks vabrikuid, töökodasid, elektrijaamasid, alajaamasid, elektriliine ja ette võtta kõiki talitusi, mis turba ja tema saaduste kasutamiseks tarvilikud, niisama ka nende saaduste ostmist ning müümist igal turul toorel ja ümbertöötatud kujul.

Tarvilikud maa-alad turbatööstuse avamiseks ja eksploateerimiseks antakse riigi turbatööstusele üldistel kontsessioonide kohta kindlaksmääratud alustel.

§ 3. Riigi turbatööstus on rahaliselt ja juriidiliselt iseseisev ettevõtte ja tema asjaajamine, valitsemine ja kontroll ei allu riigi üldettevõtete kohta maksvatele seadustele. Riigi turbatööstuse tegevus, valitsemine ja kontroll sünnib käesolevate põhimääruste alusel.

Riigi turbatööstusel on oma pitser pealkirjaga „Riigi turbatööstus“.

§ 4. Riigi turbatööstus on vaba igasugustest avalikkudest riigi-, äri- ja tööstusmaksudest; kogukondlikkude maksude alla käib riigi turbatööstus üldistel alustel.

Tehnilise järelevalve ja töökaitse suhtes allub riigi turbatööstus eraettevõtete kohta maksvatele seadustele ja määrustele.

II. Riigi turbatööstuse põhikapitalid.

§ 5. Riigi turbatööstuse põhikapitaliks määratakse 300.000.000 marka, mis koos seisab järgmistest summadest:

I) riigi eelarvetes määratud summad: 1921. a. („Riigi Teataja“ nr. 111), 1922. a. („Riigi Teataja“ nr. 53/54), 1923. a. („Riigi Teataja“ nr. 31/32) ja 1924. a. („Riigi Teataja nr. 53/54)	marka kokku 260.000.000
--	----------------------------

II) materjalid ja muu varandus, mis saadud teistelt riigi-asutustelt ja -ettevõtetelt	marka kokku 40.000.000
	kokku 300.000.000

§ 6. Riigi turbatööstusel on õigus raha- ja kaubandus-tööstusministri heakskiitmisel oma tegevuskapitali suurendamiseks laene teha ja obligatsioonide välja anda, selleks oma varandust Vabariigi Valitsuse nõusolekul pantides. Kinnisvara pantimine ehituskapitali muretsemiseks lubatakse seadusandlikul teel.

§ 7. Juhtuvate puudujääkide katmiseks asutatakse riigi turbatööstuse tagavarakapital, milleks iga-aastasest puhaskasust 10% arvatakse.

Tagavarakapitali suurus määratakse kindlaks Vabariigi Valitsuse poolt kaubandus-tööstus- ja rahaministri ettepanekul. Tagavarakapital tuleb hoida riigi väärtpaperites ja sularahas Eesti pangas. Tagavarakapitali tarvitamine võib sündida ainult Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal.

Riigi turbatööstuse jooksvad summad hoitakse Eesti pangas.

III. Riigi turbatööstuse juhtimine.

§ 8. Riigi turbatööstust juhib ja valitseb direktor, keda kaubandus-tööstusministri ettepanekul Vabariigi Valitsus ametisse kinnitab ja ametist vabastab.

Direktorile määratakse Vabariigi Valitsuse poolt asetäitja, kes direktori äraolekul tema kohuseid täidab.

Riigi turbatööstuse asukoht on Tallinnas.

§ 9. Direktor ajab asju käesoleva põhimääruse ja riigi turbatööstuse nõukogu poolt antud volituste ja instruksioonide järele, mida kaubandus-tööstusministri esitusel Vabariigi Valitsus kinnitab.

Direktor on riigi turbatööstuse juriidiliseks esitajaks ja tema huvide ja varanduste kaitsjaks. Ta ajab selle asju ise või volinikkude kaudu kohtutes ja kõigis riigi- ja eraasutustes, kui ka eraisikute juures.

§ 10. Direktori ülesandeks on eriti:

- 1) kokku seada tööstuse üldine tegevuskava ja iga-aastane tulude ja kulude eelarve;
- 2) eelarve piires ametisse kutsuda ja palgata tarvilikke tehnilisi jõude, ametnikke ja töölisi, neile palka ja tasu määrata nõukogu poolt kinnitatud juhtnõõride järele ja neid ametist vabastada.

M ä r k u s. Turbatööstuse pearaamatupidaja ja üksikute tööstusharude juhatajad kinnitatakse ametisse ja lastakse lahti direktori ettepanekul riigi turbatööstuse nõukogu poolt.

3) Üksikute tööstusharude ja ettevõtete juhatajatele instruksioonide ja volituste andmine ja nende tegevuse juhtimine ja järelvalvamine;

4) lepingute tegemine ja kohustuste väljandmine riigi turbatööstuse nimel.

M ä r k u s. Rahalistele kohustustele ja lepingutele kirjutab alla peale direktori ka pearaamatupidaja. Kõigile muudele kirjadele kirjutab alla direktor.

§ 11. Direktor ja tema asetäitja, niisama ka riigi turbatööstuse ametnikud, kes Vabariigi Valitsuse või riigi turbatööstuse nõukogu poolt ametisse kinnitatakse, loetakse riigiteenistuses olevateks. Palgad direktorile ja tema asetäitjale määrab Vabariigi Valitsus.

§ 12. Nõukogu võib direktori, kui see tema peale pandud kohustusi korralikult ei täida, kaubandus-tööstusministri kaudu Vabariigi Valitsusele ametist tagandamiseks ette panna.

Korratu asjaajamise puhul on ka kaubandus-tööstusministri õigus direktori Vabariigi Valitsusele ametist tagandamiseks ette panna.

IV. Riigi turbatööstuse nõukogu.

§ 13. Riigi turbatööstuse üldise tegevus-

kava läbiarutamiseks ja direktori tegevuse järele valvamiseks on riigi turbatööstuse nõukogu.

§ 14. Nõukogus on 5 liiget, kes kaubandus-tööstusministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt kolmeks aastaks ametisse kinnitatakse. Nõukogu liikmed valivad oma keskest igaks aastaks esimehe ja selle asetäitja.

Iga aasta lahkub nõukogust 2 liiget alguses loosi läbi, pärast ametivanuse järele. Lahkunud liikmeid võib ette panna uuesti ametisse kinnitamiseks.

Kui keegi nõukogu liikmetest ametikohuste täitmisel riigi turbatööstuses saadud teateid kurjasti tarvitab, avaliku usalduse kaotab või kolmest järgnevast koosolekust ilma mõjuva põhjuseta osa ei võta, siis on nõukogul õigus kaubandus-tööstusministri kaudu või ministril oma algatusel teda ametist tagandamiseks Vabariigi Valitsusele ette panna.

§ 15. Nõukogu koosolekud peetakse tarviduse järele, kuid mitte vähem üht korda kuus.

Päevakord ja koosoleku kutsed saadetakse nõukogu ja juhatuse liikmetele esimehe poolt vähemalt 3 päeva enne koosolekut. Sama aja jooksul tuleb nõukogu koosolekust ka kaubandus-tööstusministrile ja riigikontrolörile teatada.

§ 16. Nõukogu koosolekud on otsusvõimulised, kui peale esimehe või tema asetäitja veel 2 liiget koosolekust osa võtavad.

Otsused tehakse liht-häälteenamusega. Nõukogu koosolekul on direktoril sõnaõigus.

Nõukogu asjaajamist toimetab riigi turbatööstuse kantselei.

§ 17. Nõukogu võib oma liikmete hulgast erikomisjoni määrata, kes riigi turbatööstuse üldist tegevust ja arvepidamist ning asjaajamist kontroleerib ja oma arvamisid ning märkused leitud puuduste kohta nõukogule ette paneb.

Nõukogul on õigus nimetatud komisjoni eksperte väljaspoolt juurde kutsuda.

§ 18. Nõukogu liikmeid ei loeta riigi-ametnikkudeks.

Nõukogu liikmete tasu, sõidu- ning päevarahad makstakse riigi turbatööstuse summadest Vabariigi Valitsuse poolt määratud suuruses.

§ 19. Nõukogu läbi vaatamisele ja heakskiitmisele kuuluvad eriti:

- a) iga-aastane tööstuse tegevuskava ja kulude ja tulude eelarve;
- b) uute maa-alade kasutamise kavad ja plaanid;
- c) vabrikute ehitamine ja nende sisseadete muretsemine;

d) liikumata varanduste omandamise, võõrandamise ja pantimise ning chitustööde küsimused;

e) laenude tegemise ja võlakohustuste väljaandmise küsimused, mille summa üle 1.000.000 marga ulatub;

f) lepingute kinnitamise küsimused, mille üksuse summa üle 3.000.000 marga ulatub;

g) iga-aastase tegevuse, tulude ja kulude aruanne;

h) amortisatsiooni protsendi kindlaksmääramine;

i) direktorile instruksioonide andmine.

§ 20. Nõukogu koosolekute üle peetakse protokoll, mis kõigi osavõtjate poolt alla kirjutatakse. Ei ole mõni nõukogu liige enamuse poolt tehtud otsusega rahul, siis on temal õigus nõuda oma eriarvamise protokolleerimist.

Nõukogu protokollid saadetakse kahe päeva jooksul kaubandustööstusministrile ja riigikontrolörile. Ei tule kaubandustööstusministrilt nelja päeva jooksul mingit vastulauset nõukogu otsuste vastu, siis astuvad need, välja arvatud § 19. p. p. a ja d all tähendatud küsimuste kohta vastuvõetud otsused, otsekohe jõusse, vastasel korral tulevad need otsused, mille vastu protesteeritud, nõukogus uuesti arutamisele. Ei ole kaubandustööstusminister ka nõukogu uute otsustega nõus, siis esitab tema asja Vabariigi Valitsusele lõpulikuks otsustamiseks.

Iga-aastase riigi turbatööstuse tegevuskava ning tulude ja kulude eelarve, samuti ka § 19. p. d põhjal vastuvõetud otsused esitab kaubandustööstusminister Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks, kusjuures kinnisvara omandamise ja ehitustööde küsimused otsustab Vabariigi Valitsus lõpulikult sel korral, kui kinnisvara omandamisele või ehitustöödele nõutavad summad võetakse riigi turbatööstuse puhaskasust ja amortisatsiooniks määratud summadest.

Kinnisvara omandamised või ehitustööd, mis kavatakse teha riigikassast või pantimise teel saadud summadest, lubatakse seadusandlikul teel.

§ 21. Iga aasta kohta seab riigi turbatööstuse direktor tööstusliku arvepidamise nõuete kohaselt täieliku tegevusaruande kokku ja esitab selle riigi turbatööstuse nõukogule läbivaatamiseks.

Nõukogu saadab aruande hiljemalt 1. juuliks ühes oma otsusega kaubandustööstusministrile, kes selle oma heaksarvamisega Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks ette paneb. Samaks tähtjaks esitatakse aastaaruanne ühes tõendavate dokumentidega riigikontrolörile, kes

oma otsuse aruande kohta hiljemalt kahe kuu jooksul Vabariigi Valitsusele teada annab.

§ 22. Riigi turbatööstuse aruandeaasta algab 1. aprilliga ja lõpeb 31. märtsiga.

§ 23. Aruande järele kindlakstehtud puhaskasu jaotatakse kaubandus-tööstusministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal peale aruande kinnitamist järgmiselt:

a) 10% tagavarakapitaliks;

b) 50% ettevõtte laiendamise kapitaliks;

c) 30% riigikassa sissetulekuks;

d) 5% riigi turbatööstuse direktorile, nõukogu liikmetele ja ametnikkudele eritasuks;

e) 5% tööliste olukorra parandamiseks.

§ 24. Riigi turbatööstuse iga-aastased aruanded kuulutatakse „Riigi Teatajas“.

§ 25. Kaubandus-tööstusministril ja riigikontrolöril on õigus riigi turbatööstuse nõukogu koosolekutele isiklikult või oma esitajate kaudu osa võtta. Samuti on neil õigus määrata asjatundjaid ja revidente riigi turbatööstuse üksikute tegevusharude kui ka kogu asjaajamise faktiliseks revideerimiseks ja kontroleerimiseks.

Asjatundjate ja revidentide arvamised ja otsused antakse riigi turbatööstuse juhatusele ja nõukogule teada ja esitatakse ühes juhatuse ja nõukogu seletustega kaubandustööstusministri kaudu Vabariigi Valitsusele teadmiseks ja otsustamiseks.

Märkus. Riigi turbatööstuse tegevus ei käi riigikontrolli eelkontrolli alla.

V. Ettevõtte likvideerimise kord.

§ 26. Riigi turbatööstus lõpetatakse seadusandlikul teel, kusjuures selle likvideerimise kord kindlaks määratakse.

VI.

§ 27. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse „riigi turbatööstuse põhimäärused“ („Riigi Teataja“ nr. 87 — 1922. a.).

SELETUSKIRI.

Riigikogu andis 16. IX 1924 rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud riigi turbatööstuse põhimääruste muutmise seaduseelnõu I lugemisel komisjonile tagasi järgmistel motiividel:

1) selgitada a) missugustest summadest koosneb riigi turbatööstuse põhikapital, eriti — missuguse summaga tuleb selles arvestada endistelt Vene asutustelt ülevõetud sisseseaded ja materjalid; b) kas on tarvilik riigi turbatööstuse põhikapitali suurendada;

2) kaalumisele võtta, kas ei oleks otstarbekohasem praegune kollegiaalne juhatuse kon-

struktsioon ümber muuta monoomseks ja riigi turbatööstuse juhtimine anda ühe isiku hooleks.

Peale nende tähtsamate küsimuste puudutati I lugemisel kõnelejate poolt veel teisi vähemaid ja soovitati kaalumisele võtta, kas ei tuleks riigi turbatööstuse ametnikke lugeda riigiteenijaks, kas ei tuleks turbatööstuse juhtivate ametnikkude ametisse kinnitamine ja lahtilaskmine viia nõukogu ülesannete hulka j.n.e.

Kõiki neid ettepanekuid ja sooviavaldusi läbi kaaludes tunnistas komisjon oma esialgses eelnõus rea parandusi ja täiendusi tarvilikuks.

Arvesse võttes, et komisjoni poolt põhimäärustes võrdlemisi palju ja laiaulatuslikke parandusi ette võetud, otsustati põhimäärused täies ulatuses parandatud kujul ümber redigeerida ja esitada Riigikogule vastuvõtmiseks.

Eelnõu teistkordsele arutamisele asudes kuulas komisjon ära valitsuse seisukoha, millest selgus, et tolleaegne Vabariigi Valitsus eelnõus, mis Riigikogu rahaasjanduse komisjonile tagasi andis, järgmisi muudatusi soovis näha: 1) põhikapital olgu mittetagasimaksetav; 2) riigi turbatööstuse varanduste pantimine sündigu Vabariigi Valitsuse nõusolekul; 3) tööstuse juhtimine ja valitsemine olgu ühe direktori käes ja 4) juhtivad jõud riigi turbatööstuses loetagu riigiteenistuses olevateks.

Kõik need valitsuse ettepanekud tunnistas komisjon vastuvõetavateks, ja käesolevas eelnõus on vastavad muudatused läbi viidud:

Põhikapitali küsimust arutades selgus, et Vene asutuste käest päritud ja ka teiste asutuste käest tasuta ülevõetud materjalide koguväärtus, mis riigi turbatööstuse põhikapitali hulka kuulub, ulatub 40 miljoni margani ja seisab koos järgmistest üksiksummadest:

- 1) võlast kütteinete keskkomitee likvideerimise komisjonile mitmesuguste turbatööstusele ülevõetud varanduste ja turbatööstuse tarvis omalajal tehtud kulude arvel Mk. 26.565.202.—
- 2) mereasjanduse peavalitsuselt elektrienergia andmise korraldamiseks Ellamaa jõujäamast Tallinna sadamale — peajasjalikult elektrikraanide tarvis — 1922. a. saadud . Mk. 4.000.000.—
- 3) võlast raudteevalitsusele kütteinete keskkomitee likvideerimise komisjoni kaudu ja ka vahetult turbatööstusele 1922. a. ja 1923. a.

antud vana raudteematerjali eest Mk. 3.834.798.—

- 4) sadamatehastelt saadud 6 turbapressi eest, mis tellitud kütteinete keskkomitee likvideerimise komisjoni poolt 1921. a., kuid tema poolt lõplikult vastu võtmata jäänud ning arvestatud sadamatehaste poolt riigi turbatööstusele, kelle käes need tarvitada . . Mk. 5.600.000.—

Kokku Mk. 40.000.000.—

Riigi eelarvekorras on põhikapitaliks krediite määratud:

- 1) seadusega kaubandus-tööstusministeeriumi 1921. a. kulude eelarve muutmise asjus (RT 111 — 1921) riigi 1921. a. eelarve kaubandus-tööstusministeeriumi operatsiooni fondide ossa p. VI § 3-sse üldise turbatööstuse operatsiooni kuludeks üle kantud . . . Mk. 40.000.000.—
- 2) riigi 1922. a. eelarvega (RT 53/54 — 1922) kaubandus-tööstusministeeriumi operatsiooni fondide osas § 1. all turbatööstuse sisseseadmise ja ekspluateerimise kuludeks lubatud . . . Mk. 128.000.000.—
- 3) riigi 1923. a. eelarvega (RT 31/32 — 1923) kaubandus-tööstusministeeriumi operatsiooni fondide osas § 1. operatsiooni kapitaliks riigi turbatööstusele lubatud Mk. 32.000.000.—
- 4) riigi 1924. a. eelarvega (RT 53/54 — 1924) kaubandus-tööstusministeeriumi operatsiooni fondide osas § 1. all riigi turbatööstusele protsendita laenu andmiseks lubatud Mk. 60.000.000.—

Kokku Mk. 260.000.000.—

K o k k u Mk. 300.000.000.—

Seega ulatub kogu põhikapital 300 miljoni margale, mis eelnõu § 5-das ka fikseeritud.

Riigi turbatööstusest ülevaate saamiseks käis vastav alamkomisjon 1924. a. sügisel kohapeal Ellamaal, Lavassaares ja Arukülas riigi

turbatööstuse ettevõtteid vaatamas. Sellejuures pöörati erilist tähelepanu järgmistele küsimustele:

Ellamaal: tööstuse ehitused ja nende täiendamine 1924. a., tööliste ja ametnikkude korteriolud, tööliste majade ehitamine 1924. a. kevadel lubatud 10 miljoni marga suuruse krediidi arvel, tööolud turbarabas, võimalused talvise töö suurendamiseks, turbasordid ja tööstuse eelarve täitmine;

Lavassaares: leping turba andmise kohta Sindi kalevivabrikule ja Sindi vabriku juures asuv turbaladu, raudtee Lavassaarelt Sindi vabrikusse, elektrijõujaam, tööstuse- ja korteriolud ning Lavassaare turbatööstuse kasutamisel olevad mõisad — Ullaste ja Sauga;

Arukülas: tööstuse üldine seisukord ja tööliste korteriolud.

Kogutud andmete ja nähete põhjal arutades küsimust, kas on tarvilik riigi turbatööstuse põhikapitali suurendada, asus komisjon ühemeelselt seisukohale, et seda tarvis ei ole, vaid ettevõtte tuleb 300 miljoni margalise põhikapitali piirides välja arendada. Seda seisukohta toetas ka valitsuse esindaja komisjonis, põhjenduseks järgmist ette tuues:

Riigi rahaline seisukord ei luba enam turbatööstusele kapitali juurde anda. Antud põhikapital peab ulatuma ka operatsiooni kapitaliks. Kui riigi turbatööstuse juhatus ei suuda antud krediitide piirides töötada, siis tuleb tööstuse juhatus muuta.

Peale selle juhtis valitsuse esindaja komisjoni tähelepanu järgmistele asjaoludele. Praegumaksev põhimäärus ei andvat vastavale ministeeriumile võimalust valvata turbatööstuse põhikapitali tarvitamise järele. Seal olevat seni tehtud töid vaatamata sellele, kas töö lõpuleviimiseks raha oli või ei. Kui chitamisel rahast puudus tuli, siis alles esineti krediidinõudmisega. Võivat oletada, et tööstuse juhatus ka nõukogu pole informeerinud sellest, missugustest summadest uued kavatsused teostatakse.

Komisjon leidis, et sarnasele laiotamisele tuleb tõkkeit teha ja viis valitsuse ettepanekul põhimääruste § 20-das parandused läbi, mille järgi edaspidi liikumata varanduste omandamine, võõrandamine ja pantimine ning ehitusetööde küsimused kuuluvad Vabariigi Valitsuse kinnitamisele, kuna kinnisvara omandamiseks ja ehitusetöödeks, mis kavatsetakse teha riigikassast või pantimise teel saadud summadest, tuleb nõutada seadusandliku asutuse sanktsioon.

Lisa nr. 65.

Vabariigi Valitsuse

SEISUKOHT

riigi turbatööstuse põhimääruste kohta.

Eesti Vabariik

Riigikogu juhatusel.

RIIGISEKRETÄR

„13“ märtsil 1926 a.

Nr. 1056

Tallinn.

Teatan, et Vabariigi Valitsus otsustas 10. märtsil s. a. ühineda järgmise kaubandus-tööstusministri seisukohaga: Riigikogus on arutamisel rahaasjanduse komisjoni ettepanek riigi turbatööstuse põhimääruste kohta. Selles kavas eelmärgitud riigi turbatööstuse uue konstruktsiooni põhijoontega võib täitsa ühineda, välja arvatud ainult kaks punkti.

Esiteks oleks minu arvates soovitatav riigi turbatööstuse tegevuse tingimused veel rohkem eraettevõtete omadele ligendada. Praegu on nende vahel oluline vahe, mis annab riigi turbatööstusele suuri soodsusi, nimelt viimane on vaba igasugustest avalikkudest riigi-, äri- ja tööstusemaksudest, kuna eraettevõtted peavad kõik need tasuma. Kui selles suhtes oleks seatud üks ja sama kord riigi turbatööstusele ja eraettevõtetele, siis ei tekiks sellest mingisugust kahju riigi huvidel, ning samal ajal oleks kõrvaldatud ebanormaalne ja eraettevõtete poolt vaieldav kord.

Seda silmas pidades tuleks minu arvates ülanimetatud riigi turbatööstuse põhimääruste kava § 4. vastavalt muuta ja niiviisi redigeerida

„§ 4. Riigi ja kogukondlike maksude, nõndasama tehnilise järelevalve ja töökaitse suhtes allub riigi turbatööstus eraettevõtete kohta maksvatele seadustele ja määrustele.“

K. Terras.

(allkiri)

Lisa nr. 66.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGI TURBATÖÖSTUSE PÕHIMÄÄRUS.

(§§ 1—4 ja 6—27 vaata lisa nr. 65, veerg 71—72, 72—76.)

§ 5. Riigi turbatööstuse põhikapitaliks on 300.000.000 väärtkindlat marka, ja see loetakse riigikassa protsentideta laenuks.

SELETUSKIRI.

Käesolev seaduseelnõu oli juba arutamisel II Riigikogus, kes oma volituste lõppemise tõttu eelnõu kohta lõplikku seisukohta võtta ei saanud.

II Riigikogu rahaasjanduse komisjoni poolt väljatöötatud ja 5. VI 1924 Riigikogule esitatud põhimääruste eelnõu sisaldas võrreldes valitsuse eelnõuga kaugemalulatavamaid ja tunduvamaid parandusi, mis vastavas seletuskirjas järgmiselt motiveeritud:

(Vaata lisa nr. 64, veerg 70—71.)

Teistkordselt esines komisjon oma eelnõuga Riigikogule 24. X 1925, mille seletuskiri järgmine:

(Vaata lisa nr. 65, veerg 76—79.)

Viimane eelnõu võeti Riigikogu 14. I 1926 koosolekul II lugemisel valitsuse esindaja ettepanekul päevakorrast, et Vabariigi Valitsus saaks oma seisukohta avaldada.

Valitsuse seisukoht tehti Riigikogule teatavaks riigisekretäri kirjaga 13. III 1926 nr. 1056, mille sisu järgmine:

(Vaata lisa nr. 66.)

Viimases küsimuses ei saanud II Riigikogu rahaasjanduse komisjon seisukohta võtta Riigikogu volituste lõppemise tõttu ja eelnõu jäi vastu võtmata.

Rahaasjanduse komisjon võttis käesoleva eelnõu aluseks II Riigikogu rahaasjanduse komisjoni viimase projekti Vabariigi Valitsuse sellekohasel nõusolekul. Selles eelnõus on komisjon muutnud ainult § 5., täiendades selle redaktsiooni vastavalt Kuldbilansside seadusele ning kustutades sellest üksikasjaliku põhikapitali jaotuse, missugune jaotus seletuskirjas näidatud. Sellejuures loeb komisjon tarvilikuks rõhutada, et käesoleva seaduseelnõu vastuvõtmisega Riigikogu poolt tuleb lõplikult otsustatiks ja kindlaksmääratuks lugeda kõik käesolevas seletuskirjas riigi turbatööstuse põhikapitali jaotuses nimetatud riigiasutuste ja -ettevõtete omavahelised nõudmised ja arved.

Komisjon kaalus ka küsimust, kas ei tuleks riigi turbatööstus maksustamise suhtes asetada ühesugustesse tingimustesse eraettevõtetele, kuid leidis, et see praegu soovitav ei ole.

Rahaasjanduse komisjon esitab riigi turbatööstuse põhimääruse uuel kujul vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 67.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi turbatööstuse põhimäärusele.

Rahaasjanduse komisjoni poolt 12. jaanuaril 1927 Riigikogule esitatud riigi turbatööstuse põhimääruse andis Riigikogu Vabariigi Valitsuse ettepanekul 18. oktoobril 1927

tagasi rahaasjanduse komisjoni ühtlustamiseks komisjonis arutamisel oleva riigi põlevkivitööstuse põhimäärusega.

Kuna riigi turbatööstuse olukord oli muutunud sarnaseks, mis tarvilikuks tegi vabastada tema bilanssi ebaproduktiivsetest koormatustest, esitas Vabariigi Valitsus komisjoni sellekohasel ettepanekul 14. novembril 1928 komisjonile riigi turbatööstuse tervendamise kava, milles pandi ette, võtta tööstuse endiste aastate kahjud 1927. a. kinnitatud aruande järgi kogusummas Kr. 968.689.— suuruses riigi kanda, kuna teisest küljest tööstuse põhikapitali täiendamiseks kuni 2.225.000 kroonini nõuti 618.689 krooni Ellamaa jõujaama suurendamiseks ja tööstuse võlgade tasumiseks teistele riigiasutustele ja -ettevõtetele.

See kava leidis pärast asjatundjate arvamise ärakuulamist rahaasjanduse komisjoni poolt ühemeelset pooldamist, ning komisjon paneb ette, tervendamise kava kohaselt määrata riigi turbatööstuse põhikapitaliks 2.225.000 krooni.

Peale selle loeb komisjon tarvilikuks, et riigi turbatööstusele saaks võimaldatud oma tegevusekapitali suurendamiseks teha laene kuni 25% põhikapitalist ja selleks oma varandust pantida (§ 9).

Teised komisjoni poolt ettevõetud parandused on tehtud riigi turbatööstuse põhimääruse ühtlustamiseks riigi põlevkivitööstuse määrusega ja ei vaja siinkohal erilist põhjendamist.

Lisa nr. 68.

Riigikogu liikmete C. Schilling'i ja V. Hasselblatt'i ettepanek.

MÕISADE INVENTARI VÕÖRANDAMISE PUHUL ÜLEVÕETUD, KUID MAASEADUSEGA MITTE VÕÖRANDATUD VARANDUSTE EEST TASUMAKSMISE SEADUS.

§ 1. Põllutööstusministeeriumi poolt ülevõetud kuid maaseadusega võõrandamata jäänud varanduste kindlaksmääramiseks võivad varanduste endised omanikud ehk nende õigusjärglased ülevõtmise vastu põllutööstusministeeriumile vastulaused esitada kolme kuu jooksul, käesoleva seaduse maksamahakkamise päevast arvates.

§ 2. Ülevõetud varanduste eest, mis maaseaduse põhjal võõrandamisele ei kuulunud, tasutakse omanikkudele hindade alusel, mis riik nende varanduste eest edasiandmisel ehk likvideerimisel saanud on.

§ 3. Summad maksetakse omanikkudele välja põllumajandusministeeriumi poolt eelarve korras, maha arvates tasumaksusid, mis omanikud juba võõrandamise puhul nende objektide eest kätte on saanud.

SELETUSKIRI.

10. X 1919. a. Maaseaduse § 1. näeb ette põllumajanduse inventari võõrandamist. Asju, millel puudub põllumajanduse inventari iseloom, ei või järelikult võõrandada. Sellegipoolest on see esimesel aastal, mil mõisade võõrandamine ette võeti, aastal 1920, küll paljudel kordadel juhtunud, nimelt on võõrandatud isearanis vilja ja ehituse- ning küttepuude tagavaru, mis inventari iseloomu ei kannu.

Niisugune seadusevastane võõrandamine on kaebetele põllumajandusministeeriumi ja kohtute poole põhjust andnud, mille tagajärjena 1921. aastast peale sarnaste asjade võõrandamised, mis põllumajanduslik inventar ei ole, ära jäid. Riigikohus on oma otsuses 29. apr. ja 5. mail 1922 Hans Schilling'i kaebuse asjus ja terves reas teistes asjus hindamise peakomisjoni vastu väljendanud, et tagavarad, nagu küttepuud j.n.e., võõrandamise alla ei käi. Põllumajandusministeerium tunnustas selle seisukoha ja nimelt oma kirjas 21. aprillil 1921 nr. 1226 riigisekretärile. See kiri on vastuseks Eestimaa põllutöö seltsi kaebuskirjale valitsusele.

Seega on kindel, et

1) Maaseaduses on jutt ainult inventari, mitte aga vilja- ja puudetagavarade võõrandamisest.

2) Riigikohus otsustas sarnaseid tagavaru mitte kui inventari lugeda.

3) Põllumajandusministeerium on selle seisukoha tunnustanud.

4) 1921. aastast peale tegelikult sarnaseid tagavaru võõrandatud ei ole.

Sellest seisukorrast välja minnes oleks pidanud loomulik olema järeldus, et põllumajandusministeerium neil kordadel, mil tema või tema organite kaudu asju võõrandati, mis põllumajanduse inventari hulka ei kuulu, need asjad tagasi annaks või nende eest tasu õiendaks. Põllumajandusministeerium on aga selles asjas eitavale seisukohale jäänud. Sel põhjusel on paljude kaebustega põllumajandusministeeriumi vastu Riigikohtusse pöördud, viimane on aga kaebused paljudel kordadel ainult puhtvormilisel põhjusel tagasi lükanud, kuna ühekuulisest tähtajast pole kinni peetud.

Sarnane aegumine pidi paratamata juhtuma, sest võõrandatud mõisade ülevõtmise juhatuskirja, mille põllumajandusministeerium välja andis

ja mis tema väljaandes nr. 2 ilmus, § 12. on selge sõnaga öeldud, et peale inventari võõrandatakse ka tööliste ja teenijate moon, arvates võõrandamise päevast kuni uue lõikuseni, siis veel teravili ja kartulid rekvisitsiooni kohustuste täitmiseks ja teravili loomade toiduks kuni uue lõikuseni, ja viimaks põletispuud ja ehitusematerjal niipalju, kui see eelolevaks majanduseaastaks tarvis läheb. Seega on põllumajandusministeerium oma juhatuskirjas täiesti ilmselt seadusevastasele seisukohale asunud. Tagajärg oli aga sarnane, et mitte üksi hindamiskomisjon nimetatud liiki tagavaru ei võõrandanud, vaid ühtlasi ka mõisaomanikud, kellelt need asjad ära võeti, väärarvamisele tulid, et need võõrandamised seadusega kokkukõlas. Selle tõttu on arusaadav, et esialgu kaebustega ei esinetud, kuni sellekohase Riigikohtu põhimõtteliku otsuseni. Eelpoolnimetatud esimese asja kohta käivas Riigikohtu otsuses on kindlasõnaliselt tunnustatud, et vastaval põllumajandusministeeriumi juhatuskirjal puudub seaduslik alus, sest et see juhatuskirja ei ole välja antud Maaseaduse § 28. korras.

Peale selle tuleb silmas pidada, et Maaseadus ise selles mõttes selgusetutele põhjust annab. § 14-as on kõne sellest, kuhu kaebused hindamiseskirjade rikkumiste asjas sisse anda, ei ole aga üldse seda puudutatud, kuidas kaebustega esineda, kui hindamiseskirju rikutud ei ole, vaid kui asju üle võeti, mis üldse võõrandamisele ei kuulu.

Selle tõttu on välja kujunenud omapärane seisukord. Kahtlemata on asjad ebaseaduslikult võõrandatud, nende tagasiandmine või tasu õiendamine on tagasi lükatud, kaebusekorra kohta puuduvad täpsed juhised, Riigikohus on kaebused mitte sisulistel põhjustel, vaid puhtvormilistel, kaebuse sisseandmise aegumise põhjustel tagasi lükanud. Õiglusetunne nõuab, et see seadusetus heaks tehtaks. See võib sündida, kui õigust kaebuste tõstmiseks uuendatakse.

Lisa nr. 69.

E V.

Põllumajandusministeerium

16. mail 1928. a.

nr. 1652/27.

Vabariigi Valitsuse
resolutsioon 18. mail
1928. a. Ühineda
põllumajandusministri
seisukohaga. —

Vabariigi Valitsuse

SEISUKOHT.

Riigikogu liikmete C. Schilling'i ja V. Hasselblatti poolt esitatud mõisate inventari võõrandamise puhul ülevõetud, kuid Maaseadusega mitte-

Riigivanem
(J. Tõnisson.) võõrandatud varanduste eest tasumaksmise seaduseelnõu ülesandeks on lahendada vahekorda, mis tekkis selle inventari suhtes, mis Maaseadusega ei kuulunud võõrandamisele, kuid tegelikult maareformi teostamise algaastatel üle võeti.

Maareformi teostamise määruste § 18 (RT 16/17 — 1920) määrab, et Maaseaduse § 1. tähendatud kõlbliku põllumajandusliku inventari alla kuulub ja tuleb mõisade ülevõtmisel nimekirja üles võtta kõik elav ja elutu inventar, mis uutele asunikkudele või riigile tarvilik põllumajapidamiseks. Selle määruse alusel andis põllutöoministerium juhatausekirja käsitamiseks inventari ülevõtmisel.

Selle juhatausekirja kohaselt teostati inventari ülevõtmist 1920. ja 1921. a. kevadel, ning võeti üle noorloomad, saaduste tagavarad ja valmis metsa- ja teisi materjale. Osa endiseid omanikke leidis, et Maaseaduse alusel noorloomi ja materjali tagavaru võõrandada ei saa, ning küsimuse otsustas nende kasuks Riigikohus. 1922. a. peale sündis inventari ülevõtmine juba kokkukõlas Riigikohtu seletusega, ja nüüd tuleb õigluse seisukohast välja minnes lahendada vahekord, mis tekkinud selle inventari suhtes, mis üle võetud Maaseaduse mõtte vastaselt 1920. a. ja 1921. a. kevadel. Vahekorra lahendamiseks on seaduseelnõu tarvilik, kuid § 3. tuleks parandus teha selles mõttes, et tasumaksimine inventari eest sünniks põllutöoministeriumi operatsioonisummadest ja administratsiooni kuludeks tuleks maha arvata 10%, kuna selle küsimuse lahendamine suurendab tööd ministeeriumis.

(Oskar Köster.)
Põllutöominister.

Lisa nr. 70.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

mõisate võõrandamisel ülevõetud inventari eest tasumaksamise korraldamise seadusele.

Käesolev eelnõu esitati rkl-te C. Schilling'i ja V. Hasselblatt'i poolt 25. XI 1926 pealkirja all „Mõisate inventari võõrandamise puhul ülevõetud, kuid maaseadusega mitte võõrandatud varanduste eest tasumaksamise seadus“. Selle eelnõu kohta paluti Vabariigi Valitsuse seisukohta. Vabariigi Valitsus ühi-

nes 18. mail 1928 põllutöoministri seisukohaga, mis järgmine:

(Vaata lisa nr. 70.)

Üldkomisjon, arvestades Vabariigi Valitsuse seisukohaga, võttis eelnõusse täienduse, et väljamaksetavatest summadest arvatakse maha 10% administratsiooni kuludeks.

Teised parandused on rohkem redaktsioonilised.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 71.

Vabariigi Valitsuse

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Tagasi anda Vabariigi Valitsusele riigi eelarve arvel enne selle maksmahakkamist lepingute sõlmimise seaduseelnõu.

SELETUSKIRI.

Riigikogu vastavas komisjonis ei leidnud poolehoidu Vabariigi Valitsuse poolt esitatud riigi eelarve arvel enne selle maksmahakkamist lepingute sõlmimise seaduseelnõu.

Kuna aga selles seaduses on aset leidnud põhimõtted, milliste elluviimine hädavajalik, siis kavatseb Vabariigi Valitsus esineda uue seaduseelnõuga riigi eelarve-seaduse täiendusena.

Lisa nr. 72.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Riigi eelarve arvel enne selle maksmahakkamist lepingute sõlmimise seadus

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 54, veerg 499—500.)

(Vabariigi Valitsuse ettepanek, sead. nr. 332) — tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjon asus riigi eelarve arvel enne selle maksmahakkamist lepingute sõlmimise seaduse vastu ühemeelselt eitavale seisukohale, kuna see ühest küljest kitsendab Riigikogu õigust eelarve kindlaksmääramisel ja teisest küljest ei paku neid hõlbustusi lepingute sõlmimise võimaldamiseks, mida seletuskiri tarvilikuks peab.

Lisa nr. 73.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI.**Tallinnatehnikumi seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 59, veerg 665—672.)

Hariduskomisjon ühines Vabariigi Valitsuse poolt ettetoodud motiividega, mis nõuavad tehnilise keskkooli asutamist. Eelnõus võeti ette mõned muudatused, millega ühines Vabariigi Valitsuse esindaja ja millest tähtsamad on järgmised:

1) Vastuvõetavate õpilaste vanuse ülemäär kustutati (§ 14), sest et asutatav õppeasutus oma ülesandega, inimesi otsekohe praktilisele elule ette valmistada, kitsendusi ei tohiks teha ka vanemaile ja küpsemaile isikuile, kes tehniku kutse tahavad omandada.

2) Klassisüsteem jäeti püsima ainult kahe esimese õppeaasta (üldastme) tarvis, kuna eriaastmeile otstarbekohasemaks peeti aine süsteem tarvitusele võtta, sest et eriosakondades, kus pealegi väga tähtsat osa mängib praktiline töö laboratooriumides ja töökodades, mingit mõtet ei ole mõne üksiku aine pärast õpilastel lasta tervet aastat kaotada. Sellejuures peeti tarvilikuks eri osakondades reeglina lubada õppeaega pikendada ainult ühe aasta võrra, millejuures hariduseministeerium õppenõukogu ettepanekul võib erandeid teha. Tarvilikuks peeti see sellepärast, et asutatavas täiesti ainulaadilises õppeasutuses ruumi mitte asjata kinni hoida (§§ 8 ja 9).

3) Juurde lisati maamõõdu osakonnale kultuuritehnika osakond (§ 11), sest et meie oludes kultuuritehnilisi jõude rohkesti tarvis läheb ja asutatav tehnikum ka neid peaks ette valmistama.

4) Õppenõukogu õiguste hulka võeti arvamise avaldamine direktori ja inspektorite määramisel ja õpetajate ametissekutsumisel (§ 41), sest et koolitöö viljakuse huvides on tarvilik tihedama kontakti pidamine kasvatajate vahel.

5) Tehnikumi elluviimise kohta peeti tarvilikuks ära määrata, et senised põhikirjad oma maksvuse kaotavad kord-korralt, see tähendab, sel määral, mil Vabariigi Valitsusel korda läheb tehnikumi käima panna ja senise tehnikumi tegevust lõpetada (§ 58), sest et muidu seisukord võiks tekkida, kus õppeasutus osaliselt töötama peab seadusliku põhikirjata.

Peale selle vormuleeriti mitmed paragrahvid ümber ja võeti ette mõned väiksemad muudatused, kuid rohkem redaktsioonilistel kaalutlustel.

Lisa nr. 74.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI.**riigikassa kuueprotsendiliste võlakirjade väljaandmise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 57, veerg 657—658.)

Rahaasjanduse komisjon, käesolevat seaduseelnõu arutades, asus seisukohale, et riigikassa kuueprotsendiliste võlakirjade väljaandmisel tuleb piirduda summaga, mille ulatuses neid vastava lepingu alusel on ostma kohustatud Svenska Tändsticks Aktiebolaget, Stockholm, s. o. efektiivsummas 7.000.000 kr. või — arvestades väljalaske kursiga 92 — nimesväärtuses kuni 7.610.000 krooni. § 1-ses esitab komisjon vastava paranduse Riigikogule otsustamiseks.

Parandused, mis komisjoni poolt ette võetud §§ 3. ja 4., on redaktsioonilised ning ei vaja seepärast erilist selgitust.

Lisa nr. 75.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**Washingtonis 1927. a. tehtud rahvusvahelise raadiotelegraafi konventsiooni ning sellele lisatud üldise määrustiku ja lisamäärustiku kinnitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 83, veerg 789—790.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 76.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI**Eesti-Läti vahelise riigi kulul avaldatavate väljaannete ja teoste vahetamise konventsiooni kinnitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 95, veerg 949—950.)

Ühinedes Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga esitab hariduskomisjon käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks muutmata.

Käesolev seaduseelnõu oli seisukoha võtmiseks välispoliitilise külje suhtes väliskomisjonis, kes on pidanud soovitavaks seaduseelnõus nimetatud konventsiooni ratifitseerida.

Lisa nr. 77.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Soome postilepingu ja selle protokollide kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 63, veerg 689—690.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Eelnõu on väliskomisjoni poolt läbi arutatud ja heaks küetud ratifitseerimiseks.

Lisa nr. 78.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Itaalia vahelise ajutise kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 65, veerg 705—706.)

Rahaasjanduse komisjon, pooldades Eesti-Itaalia ajutise kaubalepingu kinnitamist ja seda võimalikult lähemal ajal, pidas tarvilikuks teada saada ka väliskomisjoni seisukoha, kes oma koosolekul 13. detsembril s. a. lepingu tarvilikuks tunnustas ja kiires korras ratifitseerida soovitas. Seda väliskomisjoni seisukohta hinnates ja sisuliselt majanduslikust küljest lepingut otstarbekohaseks pidades esitab rahaasjanduse komisjon lepingu kinnitamise seaduse Riigikogule.

Lisa nr. 79.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

SISSEVEO ÜLD- JA MINIMAALTOLLITARIIFIDE MAKSMAPANEMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigi Teatajas nr. 39 — 1928. a. nr. 211 all avaldatud seadus sisseveo üld- ja minimaal-

tollitariifide maksmapanemise kohta muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

Ajutiselt, kuni uute üld- ja minimaaltollitariifide maksmapanemiseni, tunnustatakse sisseveo minimaaltollitariifiks maksev sisseveotolli põhitariif ühes juurdekuuluvate lepingutariifidega, mis tarvitusele võetakse kaubalepingutes ettenähtud alustel, kuna sisseveo üldtollitariifina maksma pannakse maksivad sisseveotolli põhitariifi määrad kõrgendusega 50% võrra.

Üldtariifi käsitatakse kõigi nende riikide maa- ja tööstusesaaduste kohta, kellega Eestil kaubaleping puudub või kellega sõlmitud lepingus ei ole ette nähtud tollisoodustusi Eesti maa- ja tööstusesaadustele.

Vabariigi Valitsusel on õigus ajutiselt, kuid mitte kauemaks kui 1. augustini 1929. a., edasi lükata või seisma panna üldtariifide määrade tarvitusele võtmist ja pikendada või maksma panna tollipõhitariifi käsitamise aega nende riikide suhtes, kellega sõlmitud kaubanduslikud kokkulepped on küll alla kirjutatud, kuid veel jõusse astumata.

Käesolev seadus astub jõusse tema Riigi Teatajas avaldamisega.

SELETUSKIRI.

Käesoleva eelnõu maksmapaneku tarvidus on tingitud järgmistest asjaoludest. Maksva seaduse 3-da lõike järgi on Vabariigi Valitsus õigustatud üldtariifide maksmapanemist edasi lükkama kuni 1. jaan. 1929. Et kaubalepingud, mis praegu mõne riigiga sõlmimisel kuni 1. jaanuarini 1929, vaevalt küll ratifitseeritakse, tähendatud ajast arvates aga nende riikide saaduste kohta maksva seaduse järgi üldtollitariif tarvitusele võtta tuleb, mida soovitavaks lugeda ei saa, on tarvis, et Vabariigi Valitsusele õigus antaks üldtollitariifi määrade tarvituselevõtmist edasi lükata ja tollipõhitariifi käsitamise aega pikendada nimetatud riikide suhtes, kui kaubalepingud nendega juba alla kirjutatud. Samuti on tarvilik Vabariigi Valitsusele anda õigus üldtollitariifide mittekäsitamist lubada neil juhtudel, kus lepingud edaspidi sõlmitakse, ja võimaldada Vabariigi Valitsusele käsitada seda õigust juba vastavate lepingute või kokkulepete sõlmimise ajast arvates.

Käesoleval ajal on Eestil kaubalepingud järgmist riikidega olemas:

1. Ameerika Ühisriikidega sõlmitud — 23. XII 1925, 2. Britiga — 18. I 1926, 3. Belgia — 28. IX 1926, 4. Bulgaariaga — 11. II 1928, 5. Helveetsiaga — 14. X 1925, 6. Hollandiga — 22. VII 1924, 7. Kreekaga — 4. I 1927, 8. Norraga — 29. X 1925, 9. Lätiga — 25. III 1928, 10. Lõunaslaaviga — 1. II 1928, 11. Poolaga — 19. II 1927, 12. Prantsusmaaga

— 7. I 1922, 13. Rootsiga — 7. VII 1923, 14. Soomega — 29. X 1921, 15. Taaniga (Island) — 17. IX 1923, 16. Tšehhoslovakkia — 20. VI 1927, 17. Ungariga — 19. X 1922, 18. Venega (Rahuleping) — 20. II 1920.

Kaubalepingud on alla kirjutatud, kuid veel jõusse astumata:

1. Türgiga alla kirjutatud — 12. III 1928, 2. Saksamaaga — 7. XII 1928, 3. Itaaliaga — 1. VII 1928.

Kaubalepingud on alla kirjutamata, kuid läbirääkimised käimas, ja Vabariigi Valitsus on kuni 1. I 29 edasi lükanud 50% lisatolli maksmapanemise:

1. Austriaga, 2. Leeduga, 3. Jaapaniga.

Kaubalepingu suhtes Austriaga on välja vaated olemas, et lepingu allakirjutamine lähimate päevade sees sünnib.

Kaubalepingute läbirääkimiste alustamiseks on tehtud ettepanek järgmistele riikidele:

1. Portugal, 2. Egiptus, 3. Argentiina, 4. Brasiilia, 5. Libeeria — (Libeeria algatusel), 6. Rumeenia, 7. Hispaania.

Järgnevate riikidega on kaubalepingu sõlmimise läbirääkimised alustamata:

1. Albaania, 2. Afganistaan, 3. Hiina, 4. Pärsia, 5. Siiam, 6. Abessiinia, 7. Boliivia, 8. Dominikaani vabariik, 9. Ekvador, 10. Guatemala, 11. Haiti, 12. Honduras, 13. Kosta riika, 14. Kuuba, 15. Mehhiko, 16. Nikaragua, 17. Panama, 18. Paraguai, 19. Peru, 20. Salvador, 21. Tshiili, 22. Uruguai, 23. Venetsueela.

Lisa nr. 80.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

sisseveo üld- ja minimaaltollitariifide maksmapanemise seaduse muutmise seadusele.

Ühinedes Vabariigi Valitsuse eelnõu seletuskirjas toodud motiividega, esitab rahaasjanduse komisjon käesoleva eelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 81.

Vabariigi Valitsuse

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Teadmiseks võtta Vabariigi Valitsuse järgmised otsused:

1. 18. juuli s. a. otsus haridusministeeriumile 1928./1929. a. erakorralise lisaeelarve arvel Kr. 30.000.— suuruse eelkrediidi avamise

asjus õppejõududele perekonnaabiraha maksmiseks;

2. 18. juuli s. a. otsus teedeministeeriumile 1928./1929. a. erakorralise lisaeelarve arvel Kr. 34.344,85 suuruse eelkrediidi avamise asjus postipeavalitsuse maja remonteerimiseks;

3. 1. augusti s. a. otsus teedeministeeriumile 1928./1929. a. erakorralise lisaeelarve arvel Kr. 17.000.— suuruse eelkrediidi määramise asjus Riigikogu hoone chitustööde tasuks;

4. 30. augusti s. a. otsus rahaministeeriumile 1928./1929. a. lisaeelarve arvel Kr. 400.— suuruse eelkrediidi määramise asjus otsekoheste maksude ärraamatute ekspertiisi kuludeks.

SELETUSKIRI.

Riigikogu suvisel vaheajal on Vabariigi Valitsus Riigi eelarve seaduse (RT 185/186 — 1925) § 34. põhjal määranud järgmisi eelkrediite alljärgnevail kaalutlusil:

1) 18. juulil Kr. 30.000.— perekonnaabiraha maksmiseks õppejõududele. Kulu teostatakse maksvate seaduste (RT 53 — 1927 ja RT 22 — 1928) alusel. 1928./1929. a. algeelarvega määratud krediit lõppes ja lisaeelarvet ei olnud võimalik esitada Riigikogu istungjärgu vaheaja tõttu;

2) 18. juulil Kr. 34.344,85 postipeavalitsuse maja remonteerimiseks, kuna viimasel tulekahju läbi hävines katus ja pealmine kord ning ka alumised korrad teatud määral kannatasid. Maja kordaseadmise oli möödapääsemata tarvilik, et ära hoida riigi varanduse edaspidist hävinemist. Sellekohast krediiti ei olnud ette nähtud 1928./1929. a. algeelarves;

3) 1. augustil Kr. 17.000.— Riigikogu hoone ehitamise lõpparvena L. Toonverk'ile väljamaksimiseks Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse põhjal. Otsekoheised ehitamiseks lubatud krediidid olid väljamõistmise ajaks juba suletud;

4) 30. augustil Kr. 400.— ärraamatute ekspertiisi kuludeks otsekoheste maksude peavalitsusele ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seaduse § 550. alusel, sest 1928./29. a. algeelarves selleks lubatud krediidist ei jätkunud.

Lisa nr. 82.

Rahaasjanduse komisjoni

ESITIS.

(Vaata lisa nr. 82.)

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjon paneb Riigikogule ette, Vabariigi Valitsuse esitis haridus-, teede-

ja rahaministeeriumile eelkrediitide avamise asjas teatavaks võtta. Esitis on Riigikogule esitatud Riigi eelarve seaduse § 34. ettenähtud tähtaja jooksul.

Lisa nr. 83.

Koosseisu komisjoni

ESITIS

rkl. A. Grimpel'i vangistamise asjas.

Ära kuulates Vabariigi Valitsuse esitise 9. augustist 1928. a. otsustab Riigikogu avaldada nõusolekut Riigikogu liikme Arnold Grimpel'i vangistamiseks tõkkeabinõuna tema süüdistusasjus U. N. S. §§ 102, 128 ja 129^a järele.

SELETUSKIRI.

Kirjaga 9. augustist 1928 teatas Vabariigi Valitsus, et rkl. Arnold Grimpel on kohtuvõimude poolt vastutusele võetud ja temale esitatud süüdistused, mis ette nähtud U. N. S. §§ 102, 128 ja 129^a. Vabariigi Valitsus palub Riigikogu nõusolekut rkl. Arnold Grimpel'i vangistamiseks tõkkeabinõuna eeluurimise ja kohtumõistmise eest kõrvalehoidmise eemaldamiseks.

Selle ettepaneku otsustamisel tõuseb kaks küsimust: 1) kas on andmeid A. Grimpel'i vastutusele võtmiseks eelnimetatud paragrahvide põhjal ja 2) kas on põhjust oletada, et A. Grimpel end kohtumõistmisest kõrvale hoiab.

Riigikogu koosseisu komisjon, tutvunedes kohtuvõimude poolt esitatud materjalidega, leidis need küllaldased olema Arnold Grimpel'i vastu süüdistuse tõstmiseks.

Teise küsimuse otsustamisel peab arvestama sellega, et 9. mail s. a. rkl. Arnold Grimpel politsei iseäralise valve alla anti, kuid hiljem teadmata kubu lahkus ja seni leidmata on. Sellest selgub, et A. Grimpel end kohtu eest kõrvale hoiab.

Neist motiividest välja minnes otsustas koosseisu komisjon esineda ettepanekuga, lubada kohtuvõimudele Arnold Grimpel vahi alla võtta.

Lisa nr. 84.

Vabariigi Valitsuse

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Kinnitada Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 1928. a. otsus sõjaseisukorra kestvuse asjus,

mille järele neis kohtis, kus sõjaseisukord (kaitseisukord) praegu veel ära kaotatud ei ole, määratakse maksvuse tähtajaks 1. juuli 1929. a.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsus otsustas esitada Riigikogule kinnitamiseks Vabariigi Valitsuse otsuse kaitseisukorra (sõjaseisukorra) maksvuse tähtaja pikendamise kohta 1. juulini 1929 neis vabariigi osades, mis ette nähtud Vabariigi Valitsuse määruks kaitseisukorra (sõjaseisukorra) kohta 18. juunist 1926 (RT 54 — 1926), selleks, et nimetatud aja jooksul kaaluda võimalusi kaitseisukorra (sõjaseisukorra) kiiremaks kaotamiseks ja sellele vastavalt seaduste täiendamist.

Lisa nr. 85.

Riigikaitse komisjoni

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Kinnitada Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 1928. a. otsus sõjaseisukorra kestvuse asjus, mille järele neis kohtis, kus kaitseisukord (sõjaseisukord) praegu veel ära kaotatud ei ole, määratakse selle kestvuse tähtajaks 1. juuli 1929. a.

Vabariigi Valitsuse otsus 19. detsembrist 1928 avaldatakse ühes Riigikogu käesoleva otsusega.

Vabariigi Valitsuse otsus 19. detsembrist 1928. a.

Pikendada kaitseisukorra (sõjaseisukorra) maksvuse tähtaeg Riigikogu poolt 16. detsembril 1927. a. kinnitatud Vabariigi Valitsuse 7. detsembri 1927. a. otsuses (R.T. nr. 115 — 1927. a.) tähendatud ulatuses kuni 1. juulini 1929. a.

SELETUSKIRI.

Riigikaitse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga.

Lisa nr. 86.

Omavalitsuse komisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud „Omavalitsuste maksuseaduste muutmise seadus“ (Vab. Val. ettepanek *) Riigikogule 30. XI 1927. a. Rk. kantselei nr. 3656/236) tagasi lükata.

*) Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad,“ lisa nr. 3, veerg 33—34.

SELETUSKIRI.

Käesolev „Omavalitsuste maksuseaduste muutmise seaduseelnõu“, mis Vabariigi Valitsuse poolt detsembrikuul 1927 Riigikogule esitatud, käsitab ainult kaubanduse-tööstuse-ettevõtetelt maksuvõtmist valdades. Ta näeb ette tööstusemaksu kaotamise valdade heaks ja lubab selle asemele valdadel oma heaks maksu võtta kõigi valla piirides asuvate ja tegevuses olevate tööstuse- kui ka kaubanduse-ettevõtetelt mitte üle põhiarimaksu määrade.

Omavalitsuse komisjon, läbi vaadates seaduseelnõu ja ära kuulates maaomavalitsuste liidu seisukoha, leidis, et maa- ja vallaomavalitsuste maksude korraldus põhjalikku üldist parandamist ja ümberkorraldamist nõuab, ja et käesolevas seaduseelnõus ettenähtud osaline muudatus, mis sihitud ainult tööstuseettevõtete maksukoorma kergendamiseks, valdade üldist maksude seisukorda ei paranda, — mispärast otsustas seaduseelnõu esitada Riigikogule tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 87.

Kriminaalseadustiku komisjoni

SELETUSKIRI

kriminaalseadustiku*) eriosa 12., 17., 21., 26. ja 37. peatükkidele.

Kriminaalseadustiku komisjon arutas läbi kõik ettepanekud, mis komisjoni tagasiantud 12., 17., 21., 26. ja 37. peatüki juures kriminaalseadustiku II lugemisel Riigikogus tehtud, ning leidis tarviliku muudatusi ette võtta § 265. ja § 473. Kõik teised ettepanekud lükati komisjoni poolt tagasi, neid mitte küllalt põhjendatuiks ja kaaluvaiks pidades.

Kriminaalseadustiku komisjon esitab Riigikogule vastuvõtmiseks kriminaalseadustiku 17., 21. ja 37. peatüki muutmatult ning 12. ja 26. peatüki ühes ettepanekus tähendatud muudatustega.

*) Vabariigi Valitsuse ettepanek seletuskirjaga vaata Kohtuministeriumi kodifikatsiooni osakonna väljaanne — 1925. a.

Kriminaalseadustiku komisjoni ettepanek seletuskirjaga vaata „III Riigikogu protokollide Lisad,“ lisa nr. 56, veerg 507—656.

